

ОДБРАНА

Година X ■ Број 215 ■ 1. септембар 2014. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

**ТЕНКОВСКИ
БИАТЛОН
У РУСИЈИ**

Интервју

**ГЕНЕРАЛ-МАЈОР
МЛАДЕН ВУРУНА,
НАЧЕЛНИК
ВОЈНЕ АКАДЕМИЈЕ**

**ЗНАЊЕ
КАО НЕОТУЂИВ
КАПИТАЛ**

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ

ПРОМОЦИЈА НАЈМЛАЂИХ ОФИЦИРА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Субота, 13. септембар 2014. у 17.30 часова
испред Дома Народне скупштине

www.mod.gov.rs

СПОМЕН
ЗБИРКА
ПАВЛА
БЕЉАНСКОГ

И з л о ж б а

Лазарца Јовановић
(1886–1914)

Велика галерија Дома Војске Србије

20. август–20. септембар 2014.

Иванка Јевтовић

СЕЋАЊЕ
ТУГА
И
ЛЕПОТА

МАЛА ГАЛЕРИЈА ДОМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

26. август – 20. септембар

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, потпуковник

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић

Новинари

Сања Анђелковић

Владимир Вјештић

Мирјана Крстовић, потпоручница

Биљана Миљић

Александар Петровић, капетан

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастиан Балаш,

др Славиша Влацић, Милосав Ц. Ђорђевић,

др Милан Мијалковски, др Зоран Миладиновић,

др Миљан Милкић, Будимир М. Попадић

Никола Остојић, Александар Радић, Влада Ристић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),

Станислава Струњаш, Марија Марић,

Слободан Михаиловић

(технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),

Горан Станковић, Душка Стефановић,

Јово Мамула, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РЦ

месечно 160 динара. За претплатнике преко

Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

4

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 215

Тенковски
биатлон
у Москви

СНИМИО

Александар ПЕТРОВИЋ

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ

ПЕШАДИЈА
У ВЕЛИКОМ РАТУ

6

Обележена 100. годишњица
Церске битке

СРБИЈА ЗА КОЈУ
ВРЕДИ ЖИВЕТИ

Министар Гашић
на Кипру и
у Либану

ПОВЕРЕЊЕ
У ВОЈСКУ СРБИЈЕ

12

СПРЕМНИ
ЗА МИСИЈУ
НА КИПРУ

Пешадијски вод
Треће бригаде на вежби
„Медитеран“

26

58

Тунелско ратовање

ОПАСНОСТИ
ИЗ ПОДЗЕМЉА

- 9 **Сусрет министара Гашића и Шојгуа у Москви**
САРАДЊА У УСПОНУ
- 10 **Војска поново помаже у Обреновцу**
ПОЧЕЛА ГРАДЊА КУЋА
- 16 **ИНТЕРВЈУ – Генерал-мајор Младен Вуруна,**
начелник Војне академије
ЗНАЊЕ КАО НЕОТУЂИВ КАПИТАЛ
- 20 **„Тенковски биатлон 2014” у Русији**
СУДАР ОКЛОПЊАКА
- 54 **Потпоручница Татјана Петровић**
ПЕШАЛИНКА
- 56 **Сусрет бивших питомаца Школе**
резервних официра пешадије у Билећи
ОРИЛА СЕ БИЛЕЂАНКА
- 65 **Композитор Станислав Бинички**
МУЗИЧКО БУЂЕЊЕ СРБИЈЕ
- 68 **Уметнички ансамбл „Станислав Бинички”**
и Мањифико у Копру и Марибору
МУЗИКА НОВОГ ПРИЈАТЕЉСТВА
- 70 **Изложба слика „Даница Јовановић**
(1886–1914)”
ВРЕДНА УМЕТНИЧКА
ЗАОСТАВШТИНА

Реч уредника

Украјинска криза је у центру пажње међународне јавности јер има шири утицај на европску будућност и односе САД и Русије. Зато је предмет бројних састанака, као што је недавно у Минску у Белорусији или предстојећи самит НАТО у Велсу.

Северноатлантска алијанса ће, према досадашњим регованима, припремити „нове одбрамбене планове, као одговор на руску агресију која је створила другачију безбедносну ситуацију у Европи”. НАТО ће појачати војне вежбе и повећати улагања у сектор одбране. Према процени у Бриселу, током протеклих пет година Русија је за 50 одсто повећала улагања у свој сектор одбране, док су земље НАТО та улагања смањиле у просеку око 20 процената. Најављује се такође и веће присуство одбрамбених снага у источној Европи, чиме би се послала порука Москви да се чланице НАТО не могу заплашити.

Криза у Украјини враћа заинтересованост САД за Европу, иако је стратешку пажњу већ усмерила ка Пацифику и стратешком надметању са Кином. Али, нити је Европа кадра да се носи са растућим руским амбицијама у враћању позиција на својим западним границама, нити би САД испустиле своју улогу у контроли европског истока. Самим тим и балканске земље поново улазе у сферу већег америчког интересовања.

Русија је, са обновљеном моћи, и на примеру Грузије раније, а сада у Украјини, показала да неће дозволити даље ширење НАТО на исток, као и да ће своје интересе још одлучније штитити. Зато је присаједињење Крима завршена ствар, а натезање са Западом око Украјине дугорочнија борба за утицај у источној Европи. Та дугорочност проистиче из тога што Русија тренутно нема амбиције да утицај шири на западну Украјину, као што је јасно да НАТО неће интервенисати због Крима и источне Украјине. Искушавање моћи пре ће бити мерено економским показатељима, јер и једна и друга страна трпе велике губитке, него параметрима војне силе.

Европска унија мора извући поуке из ове кризе и заузети активнију улогу у сређивању стања на свом простору. Све већи утицај са истока и Русије и Турске, слаби позицију Европске уније, а дугорочно би имао негативне ефекте и на већ остварени ниво политичког и економског јединства и на њену безбедност. Одговор ЕУ могао би бити у бржем прикључивању земаља Западног Балкана и снижавању критеријума за пријем, чиме би се заокружио процес европског уједињења.

У свему томе мале балканске државе, као што је Србија, треба да траже најбољу позицију за остварење својих интереса, који су већ дуго и озбиљно угрожени интересима великих сила, недавним ратовима и продуженом кризом која је довела до економског сиромашења и губљења привредних потенцијала. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

ОБЕЛЕЖЕНА 100. ГОДИШЊИЦА
ЦЕРСКЕ БИТКЕ

Србија за коју вреди живети

Спремни смо да запнемо и да освојимо свој Текериш и Цер, зато што данас поново верујемо у Србију и зато што нам је, као и вама, од свега што немамо, много веће то што коначно имамо, а то је Србија. Наш сан је и ваш сан, сан да од земље за коју је вредело умрети направимо земљу за коју вреди живети, поручио је премијер Александар Вучић на централној државној церемонији поводом обележавања 100. годишњице Церске битке.

1. септембар 2014.

У оквиру спомен-комплекса „Церска битка“ у Текеришу код Лознице, 19. августа, одржана је централна државна церемонија поводом обележавања 100. годишњице те битке и почетка Првог светског рата.

Крај споменика церским јунацима, уз највише државне и војне почести, венце су положили председник Владе Републике Србије Александар Вучић и председник Републике Српске Милорад Додик, министар одбране Братислав Гашић и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић, изасланици председника Републике Иван Мркић и Јасмина Митровић Марић, изасланик председнице Народне скупштине Игор Бечић, праунук војводе Степе Степановић Ивана Лучић и градоначелник Лознице Видоје Петровић. У име земаља савезница, венце су положили амбасадор Русије Александар Чепурин и војни изасланик Француске, а венце су положили и представници дипломатског кора.

Верски обред служио је патријарх српски Иринеј, а почетак церемоније огласио је трубач Репрезентативног оркестра Гарде Војске Србије.

Подсећајући на значај Церске битке, премијер Александар Вучић је истакао да није лако 100 година касније стајати на месту где су стајали војвода Путник и генерали Степановић, Бојовић и Штурм и где је у првој бици великог рата из строја избачено готово 20.000 Срба.

– Србија и сви ми настали смо тада, бранећи себе и своју слободу, бранећи своју земљу – истакао је премијер Вучић додајући да су у Србију тада веровали сви они који су веровали у слободу, коју су извојевали од надмоћнијег непријатеља. – Спремни смо на жртву у истој мери у којој сте и ви били спремни. Спремни смо да запнемо и да освојимо свој Текериш и Цер, зато што данас поново верујемо у Србију и зато што нам је, као и вама, од свега што немамо, много веће то што коначно имамо, а то је Србија. Наш сан је и ваш сан, сан да од земље за коју је вредело умрети направимо земљу за коју вреди живети – поручио је премијер Вучић. Он је захвалио и аустријском амбасадору на томе што присуствује церемонији и показује колико је велики народ из којег долази.

У историјском подсећању на свечаности истакнуто је да када је церска операција окончана, од око 200.000 аустроугарских војника, колико је провалило у Србију, у њој није остао ниједан, изузев 4.500 заробљеника. Током крвавих борби губици аустроугарских трупа достигли су 27.000, док је из строја избачено око од 16.500 српских војника, од чега 2.107 погинулих.

Гоњењем непријатеља до Дрине и завршним борбама код Шапца окончана је церска операција. За успешно командовања и одлучне победе генерал Степа Степановић добио је чин војводе.

Историјски час

У оквиру свечаности обележавања 100 година од Церске битке и почетка Првог светског рата, Генералштаб Војске Србије организовао је студијско путовање са историјским часом „Ток Церске битке“ у селу Драгиње и на Текеришу.

Студијском путовању са историјским часом посвећеном Церској бици, првој победи савезника у Великом рату, присуствовали су, поред осталих, начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић са члановима колегијума и представници Министарства одбране.

У селу Драгиње, где је средином августа 1914. године генерал Степа Степановић формирао командно место Друге армије, приказане су реплике командног места, положај митраљеза „максим“ и осматрачнице с којих је будући војвода Степа Степановић осматрао продор аустроугарске армије на Цер.

Амбијент је употпуњен аутентичним експонатима и предметима из Првог светског рата у власништву Завичајног музеја Коцељева, Војног музеја и Историјског музеја Београда.

Осматрачница је уређена према осматрачницама из времена Великог рата, као и костимографија припадника Команде Друге армије.

Током историјског часа у селу Драгиње симулирана је организација рада команде, а официр у улози и униформи Степе Степановића прочитао је наредбу Врховне команде и наређење војводе за покрет ка Церу.

Учесници студијског путовања прикључили су се централној државној церемонији поводом стогодишњице Церске битке, која је одржана код Споменика церским јунацима на Текеришу, после чега је одржан час војне историје на тему „Ток Церске битке“.

Потпуковник Слободан Ђукић, професор Војне историје на Војној академији, говорио је о прелазу аустроугарске армије преко Дрине, прегруписавању главнине српске војске ка северозападу од 12. до 14. августа, ноћном судару код Текериша, затим о одигравању Церске битке од 16. до 19. августа и борбама за ослобођење Шапца.

Том приликом приказан је и део наоружања из периода Великог рата, ратне карте и пуковске заставе учесника Церске битке.

Церска битка, који се одиграла током августа 1914. године, једна је од најзначајнијих и највећих победа српске војске у Првом светском рату. То је, истовремено, и блистав пример тактички добро осмишљене и остварене војне операције, а уједно и прва победа сила Антанте над Централним силама.

Остваривши победу у знаменитој Церској бици, српски војници предвођени генералом Степом Степановићем пружили су целој Европи пример безмерне храбрости и родољубља. ■

Душан ГЛИШИЋ
Биљана МИЉИЋ

Снимили Горан СТАНКОВИЋ и Даримир БАНДА

СУСРЕТ МИНИСТАРА ГАШИЋА И ШОЈГУА У МОСКВИ

Сарадња у успону

Министар одбране Братислав Гашић састао се 15. августа у Москви са министром одбране Руске федерације, Сергејом Шојгуом са којим је констатовао да је сарадња две земље у области одбране у успону. Уз оцену да је у том домену забележен значајан напредак, закључено је да постигнути резултати прате одличне политичке и економске односе Србије и Русије, што потврђују и бројне међусобне посете у претходном, али и у наредном периоду.

Двојица министара закључила су да је, због достизања интероперабилности и функционалних способности оружаних снага, неопходно унапредити сарадњу у домену заједничке обуке и вежби. Гашић и Шојгу нагласили су да је важно радити на очувању мира и безбедности у светским оквирима, и да је потребно да се размени искуство стечено ангажовањем у мултинационалним операцијама. Истакнуто је и да је потребно побољшати војну образовну, техничку и медицинску сарадњу.

Министар Гашић захвалио је за разумевање које руски званичници имају када је реч о ставу Србије по пита-

њу кризе у Украјини, подршци територијалном интегритету и суверенитету Србије, као и напорима да се питање Косова и Метохије реши мирним путем. Министар Гашић рекао је да Србија као војно неутрална држава, и поред тога што Европска унија представља један од кључних спољнополитичких циљева, настоји да на билатералном плану развија балансирану сарадњу са свим државама и међународним факторима у свету, у складу са заједничким интересима.

И овом приликом министар Гашић је захвалио Руској Федерацији на помоћи током поплава које су задесиле Србију и истакао да су климатске промене на глобалном нивоу показале да је неопходно јаче повезивање у пружању помоћи и отклањању последица природних катастрофа.

Делегација Министарства одбране и Војске Србије присуствовала је завршној церемонији међународног такмичења „Тенковски биатлон 2014“, на којем су учествовали представници оружаних снага из 12 држава, међу којима и припадници Војске Србије. ■

ВОЈСКА ПОНОВО ПОМАЖЕ У ОБРЕНОВЦУ

Почела градња кућа

Премијер Александар Вучић и министар одбране Братислав Гашић, са члановима Владе, обишли су 19. августа мештане Обреновца и припаднике Војске Србије који су поново ангажовани на рашчишћавању у том граду како би почела изградња нових кућа.

Премијер Вучић разговарао је са грађанима чије су куће делимично или потпуно оштећене у мајским поплавама. Он је истакао да је у Обреновцу до сада издато 2500 решења, да сваког дана на наплату долази око 200, а да су уложене жалбе на свега 56 решења. Вучић је изразио забринутост што неки људи чекају дуже од петнаест дана након доношења решења на исплату новца, истичући да је то неприхватљиво.

– Обновићемо све јавне објекте. Обновили смо расвету, сви имају струју, канализација и колектор раде, а за грејање и водовод смо све решили – рекао је премијер, додајући да је остало да се реши канализација за Уровце, што је капитални пројекат.

– Држава даје онолико колико може и колико има. А дајемо више од оног што смо рекли. Рачунали смо да ће просечно бити 250 хиљада, а биће 350 хиљада динара – рекао је Вучић. Он је најавио да ће, уколико остане новца, за шта постоје реалне шансе, бити и други круг поделе нов-

УРЕЂУЈУ СЕ 62 ПАРЦЕЛЕ

Радна група Копнене војске, под командом потпуковника Живка Јовановића, уклања објекте у Обреновцу који су проглашени неусловним за живот, како би на њиховом месту биле подигнуте нове куће.

– На рашчишћавању је ангажовано 60 лица из свих састава Копнене војске који су подељени у осам тимова. Они рашчишћавају парцеле предвиђене за изградњу нових објеката – рекао је потпуковник Јовановић, уз уверење да ће посао бити завршен у предвиђеном року.

Прво је почела обнова дома породице Ивановић, у Книнској улици 65, у насељу Рвати.

– Наша кућа је у потпуности страдала у поплавама. Прво смо били код родбине, а сад у шатору. Надам се да ће све бити брзо изграђено – каже Слађана Ивановић, изражавајући захвалност Војсци и општини на брзи и брзини.

Планирано је да Војска рашчисти 62 парцеле на којима је предвиђена градња, како би сви објекти порушени у поплавама били обновљени и изграђени пре зиме.

ца за Обреновчане и остале оштећене у поплавама широм Србије.

У наставку посете, премијер и министри обишли су Основну школу „Јован Јовановић Змај“, која је први објекат који се обнавља средствима Европске уније, а на његову потпуну санацију чека 1.539 обреновачких школараца.

– Битно је да се зна где је сваки динар утрошен. Реновирање у овој школи кошта више од 160 хиљада евра. Када видите колико таквих објеката имамо, схватићете да то уопште није мали новац – рекао је Вучић захваливши Европској унији на помоћи.

Велики проблем је новац, јер за прве радове који предстоје треба око 22 милиона евра, рекао је председник Владе, истичући да би ту помоћ Европске уније добродошла.

–У овом тренутку је 18 машина Војске Србије овде. Сутра долази додатних пет, тако да ће све планиране локације бити рашчишћене како је и планирано – рекао је министар одбране Братислав Гашић.

Заменик шефа делегације Европске уније, Оскар Бенетикт изразио је задовољство што присуствује почетку радова на реконструкцији једне од шест школа које ће бити обновљене средствима Европске уније.

– Укупан износ досадашње подршке је 30 милиона евра, који ће бити упућени на обнову јавних објеката и приватних кућа у 24 општине које су биле погођене поплавама – рекао је заменик шефа делегације Европске уније, најављујући додатних 50 милиона евра који ће бити усмерени на превенцију и заштиту од поплава. ■

Мирјана КРСТОВИЋ
Снимила Душка СТЕФАНОВИЋ

МИНИСТАР ГАШИЋ НА КИПРУ И У ЛИБАНУ

Поверење у Војску Србије

Током посета српским мировњацима министар Гашић је истакао да све већи број позива да наши војници учествују у мировним мисијама показује колико је поверење у Војску Србије и њене припаднике, који су тренутно ангажовани у осам мултинационалних операција, шест под мандатом Уједињених нација и у две мисије Европске уније

Током посете припадницима Војске Србије који су ангажовани у мултинационалној операцији Уједињених нација на Кипру (UNFICYP), 22. августа, министар Гашић састао се са министром одбране те земље Христифоросом Фокаидесом. На састанку је изражена сагласност да је сарадња у области одбране развијена, посебно војномедицинска и војнообразовна, а добра основа за побољшање војноекономске сарадње могли би да буду капацитети одбрамбене индустрије Србије.

Подршка решењу кипарског проблема

– Кипар је једна од земаља која Србију недвосмислено подржава на путу ка Европској унији и пружа пуну подршку у очувању територијалног интегритета и суверенитета Србије на Косову и Метохији – нагласио је министар Гашић. Он је истакао да решење кипарског питања мора да се тражи у складу са резолуцијама УН, те да оно треба да буде плод договора две заједнице.

Министар Фокаидес је истакао да је солидарност Србије са Кипром конкретно исказана подршком да се постигне одрживо и функционално решење кипар-

ског проблема и учешћем припадника Војске Србије у мировним снагама УН на Кипру.

Министар одбране Братислав Гашић састао се и са специјалним изаслаником Генералног секретара УН за Кипар и шефом мисије UNFICYP Лизом Бутенхајм и командантом снага UNFICYP генерал-мајором Кристен Лунд.

Специјална изасланица Генералног секретара УН за Кипар Лиза Бутенхајм рекла је да се војници Републике Србије налазе у најизазовнијим деловима у тампон-зони и додала да је задовољна њиховим учинком, што показује да постоји добар образац за њихову обуку.

Министар Гашић је посетио српске мировњаке у бази „Стефан Немања“ и информисао се о задацима и условима рада и живота у мисији на Кипру.

У мултинационалној операцији UNFICYP тренутно је ангажовано 46 припадника Војске Србије, од којих је 37 припадника пешадијског вода.

Повећање броја мировњака у Либану

Следећег дана министар одбране Братислав Гашић посетио је припаднике српске војске у Либану, који су у оквиру мировне мисије UNIFIL ангажовани на осматрању, праћењу и одржавању прекида непријатељстава и нормализацији животних услова.

Током разговора са представницима UNIFIL констатовано је да су припадници Министарства одбране и Војске Србије обучени у складу са највишим стандардима, да су оспособљени да извршавају најтеже задатке и да уживају поверење, како припадника осталих страних војски у мисији, тако и локалног становништва.

Министар Гашић нагласио је да су српски мировњаци наши најбољи амбасадори, да је српски војник цењен у свету и да га зато не чуди све већи број позива за учешће у мисијама под окриљем УН и ЕУ.

– Наша намера је да наредних година наставимо тренд повећања броја припадника војске у мировним мисијама. Поносан сам на постигнуте резултате, који још једном потврђују да су квалитет обуке и оспособљеност на највишем нивоу. Нашим деловањем доприносимо очувању мира и безбедности у свету, али и стичемо искуство, које уз нашу богату традицију, враћа српску војску на место које јој је одувек припадало – рекао је министар Гашић.

У разговору са припадницима српског контингента разматрани су остварени резултати у мисији, статус припадника и потреба за набавком најсавременије опреме која је неопходна за свакодневно извршавање задатака.

У мисији UNIFIL су 143 припадника Војске Србије. Од тог броја, 141 је ангажован у сектору Исток у оквиру шпанског вода, док су два штабна официра у команди мисије у Накури. План је да се у Либан упути још српских мировњака који би у оквиру италијанског контингента извршавали задатке у сектору Запад. ■

Војска премостила Рибарску реку

Тешки механизовани мост који су преко Рибарске реке, на локалном путу Каоник–Позлата–Сушица код Крушевца, поставили припадници 210. инжењеријског батаљона 2. бригаде, отворио је министар одбране Братислав Гашић, 17. августа. Мост коме гравитирају становници три села оштећен је током бујичних поплава па су мештани морали да користе 15 километара дужи заобилазни пут.

Министар Гашић је истакао да је Војска Србије поставила 34 моста у Србији. Ангажована је и на коповима Колубаре, где понтонске јединице покушавају да извуку воду, која је дубока 60 метара, како би почео ископ угља.

Командант гарнизона Крушевац пуковник Синиша Кресовић навео је да је носивост моста око 40 тона, да је дуг 20 метара и да све што је потребно за мештане села Сушице може да пређе преко њега.

Министар Гашић посетио је и касарну „Цар Лазар“ где се изводе завршни радови на паркингу и адаптацији просторија Центра АБХО, за шта су средства обезбеђена из донација. ■

М. ШВЕДИЋ
Снимио Ј. МАМУЛА

Хумана акција Центра за обуку у Пожаревцу

У сарадњи са Центром за социјални рад и Црвеним крстом, Центар за обуку Копнене војске у Пожаревцу наставио је акцију „Хуманост на делу“. У осмој акцији ове године прикупљено је 120 килограма хране, одеће, обуће и хигијенских средстава, која су уручена шесточлавној породици Тахировић. Породица живи у веома тешким условима, са четворо деце узраста од једне до четири године. ■

1. септембар 2014.

Станови из Фонда СОВО

Министар одбране Братислав Гашић уручио је у Миријеву кључеве девет станова пензионисаним припадницима Министарства одбране и Војске Србије, стамбеним интересентима Фонда за СОВО који су распадом СФРЈ остали без станова на територији некадашњих република.

Овом поделом станова породице деветоро пензионера, који су читав радни век провели у Војсци Србије, добиле су кров над главом.

– У наредне две и по године, ако се настави овим темпом, биће спроведено све оно што је успешно уведено у протеклих 120 дана, тако да ни један припадник Војске Србије, активан или пензионисани, неће бити без решеног стамбеног питања – истакао је министар Гашић, подсећајући да још око 19 и по хиљада припадника система одбране има нерешено стамбено питање, али да се тај број смањује, јер постоје различити начини за њихово решавање.

– Велико је интересовање за подизање стамбених кредита, за шта смо издвојили значајна средства у 2014. години, а то ћемо предвидети буџетом и у 2015 – нагласио је министар Гашић. ■

Војници са обреновачким основцима

У оквиру пројекта „Кутак за децу“ припадници Војске Србије дружили су се са обреновачким основцима на спортским теренима основних школа „Јован Јовановић Змај“ и „Посавски партизани“.

Одржана су предавања о хигијени у летњим условима и „Како да не заратимо са псом“.

Припадници 890. мешовите хеликоптерске ескадриле и 72. извиђачко-диверзанског батаљона Специјалне бригаде пренели су деци своја искуства из акције спасавања становништва и приближили им позив војног pilota.

Приказана је верачка и ронилачка спасилачка опрема која се користи у спасавању угрожених у поплавама.

Међународна организација „Save the children“ и Центар за интеграцију младих покренули су пројекат „Кутак за децу“ са циљем да се деци из Обреновца омогући место за игру и учење, док њихови родитељи уређују домаћинства оштећена након поплава. Тренутно се овај пројекат реализује на девет локација у Обреновцу и околини. ■

Обнова кућа у Обреновцу

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић обишао је припаднике Војске Србије који су ангажовани на рашчишћавању у обреновачким насељима страдалим у мајским поплавама.

Том приликом генерал Диковић је истакао да припадници војске вредно раде на рушењу објеката који су предвиђени решењима и за које не постоје могућности санације и адаптације.

– Изузетно сам задовољан ефикасношћу рада наших припадника – нагласио је генерал Диковић, додајући да грађани Обреновца помажу војсци да би се што пре створили услови за изградњу нових објеката пре зиме. Он је такође оценио да је сарадња са представницима локалне самоуправе на високом нивоу.

Према речима шефа Радне групе Копнене војске потпуковника Живка Јовановића, Војска Србије у овој фази уклања објекте који су проглашени безусловним за живот, а на рашчишћавању је ангажовано 67 лица из свих састава Копнене војске, као и 35 машина. ■

Б. МИЉИЋ

Показне вежбе 63. падобранског батаљона

Припадници чете за обуку 63. падобранског батаљона Специјалне бригаде Копнене војске извели су, у касарни „Аеродром“ у Нишу, методско-показну вежбу „Рад на старту“ и показну вежбу „Рад на падобранском полигону“ у циљу обучавања и увежбавања инструктора падобранства, командира водова и одељења у правилној контроли опремљености падобранца за скок, контроли познавања задатака и елемената скока.

– Била је ово добра прилика да искусни падобранци још једном понове оно што знају, а да се млађи падобранци теоријски, стручно и практично оспособе да правилно врше припреме за реализацију падобранског скока – рекао је заменик команданта 63. падобранског батаљона мајор Бобан Георгијев.

Командир вода и инструктор падобранства поручник Далибор Миленковић истиче да је на вежбама највећа пажња посвећена мерама безбедности.

– Важно је нагласити да наши инструктори имају велико искуство и да су прошли кроз различите ситуације у извођењу скокова и другим падобранским активностима – каже поручник Миленковић.

Чета за обуку падобранца има задатак да обезбеди потребне капацитете и способности за извођење свих стручно-специјалистичких обука војника, селективне обуке кандидата за пријем у јединицу по конкурсу, правилно чување и одржавање падобранске опреме, десантирање терета и помоћ цивилним властима у случају елементарних непогода. ■

З. МИЛАДИНОВИЋ

ГЕНЕРАЛ-МАЈОР
МЛАДЕН ВУРУНА,
НАЧЕЛНИК
ВОЈНЕ АКАДЕМИЈЕ

Знање као неотуђив капитал

17

Најпрометнија београдска раскрсница поново ће 13. септембра на неколико сати бити затворена због промоције најмлађих официра Војске Србије, свечаности која, већ девет година за редом, у центру града, окупља припаднике војске, породице, родбину и пријатеље будућих старешина, али и хиљаде знатижељних грађана. Испред Народне скупштине, 231 момак и девојка постројиће се као кадети завршних година, а одагле ће, марширајући у ново поглавље свога живота, отићи као потпоручници наше Војске. Промоција најмлађих официра постала је једна од највећих државних свечаности, а према речима начелника Војне академије генерал-мајора Младена Вуруне, тог дана кадети ће приказати делић својих способности, и што је још важније, показаће искрени патриотизам са којим су дошли у Академију, а који су током четворогодишњег боравка у њој развили у пуној мери.

– Промоција најмлађих официра одувек је лепа свечаност, а сада већ о њој можемо говорити као о традицији, са жељом да тако и остане. Будуће старешине, већ девету годину за редом, у прве официрске чинове промовишемо испред Дома Народне скупштине. Тај догађај, који привлачи пажњу медија, домаће и међународне

Будући потпоручници, поседујете знање, спремност и способност, а на вама је да све то мудро употребите. Требаће вам много мудрости при доношењу одлука у животу, а ја вам од срца желим да је искористите. Млађи кадети, ваше школовање још није завршено. Искористите све могућности које су вам на располагању како би од себе направили капитал који вам нико не може одузети, порука је генерал-мајора Младена Вуруне кадетима пред велику свечаност промоције нових официра испред Дома Народне скупштине.

јавности, није величанствен само за систем одбране, већ и за државу. Промоција има своју форму и садржај, а током година стекли смо искуство и достигли степен организације који је тешко надмашити. И ове године председник Републике Србије уручиће официрске сабље најбољим

официрима у рангу, а министар одбране пиштоље са посветом најбољим потпоручницима по видовима. Најлепши део промоције, свечани дефиле кадета, биће праћен летачким програмом и егзерциром Гарде.

Q Ова класа броји више кадетша него претходне. Како сће задовољни њоме и резултатима које су остварили током стиудија?

– Да, ово је једна од бројнијих класа и у њој су готово сви родови и велики број општих и логистичких служби. Пре четири године уписано је 240 кадета, а 13. септембра њих 231 биће промовисано у чин потпоручника. Део студената одустао је током школовања, али су им се придружили кадети из старије генерације, који су због неких испита обновили годину. Управа Војне академије и ја лично, задовољни смо квалитетом кадета, који су имали и високе улазне резултате приликом уписа, што су током школовања и потврдили. Они су се истакли не само високим просеком, већ и у ваннаставним активностима, а остаће упамћени као генерација која је објавила више научноистраживачких радова током школовања. Сигуран сам да ће свој квалитет потврдити и у јединицама на својим почетним дужностима. Занимљиво је да у овој класи имамо расподелу најуспешни-

јих студената у свим родовима и службама, а не само на оним смеровима који су најинтересантнији, као што је до сада био случај.

О Због којих предмета су кадети најчешће обнављали године?

– Математика је и даље највећи проблем. Очигледно је да се у средњим школама математика не ради на довољно добар начин. Наши улазни тестови за математику, а и оно што се од њих очекује да знају током школовања на Војној академији, прилагођени су знању просечног ученика гимназије. Програм математике на Академији, зависно од модула, у нивоу је других факултета који се баве изучавањем техничко-технолошких и природно-математичких наука. Другим речима, математике има толико да може да представља проблем код кадета са слабијим предзнањем. Катедра математике на Војној академији преко допунске наставе и консултација чини све како би се те тешкоће савладале на најједноставнији начин.

О Младићи и девојке из свих крајева Србије били су разочарани када су сазнали да је ове године свега 50 места намењено за кандидате из цивилства. Због чега је то иако?

– Ове године примљено је 125 кадета, 50 кандидата из грађанства и 75 из Војне гимназије. То је мањи број него претходних година, али је тај број резултат процене надлежних организационих целина које се баве управљањем ресурса. На основу процене стања у служби, предикције популе и природног одлива кадра, одређује се број будућих кадета, с обзиром на то да након завршеног школовања сваког од њих чека сигуран посао и радно место, те је нормално да број уписаних кандидата варира сваке године. Неке стране академије, што код нас до сад није био случај, нису уписивале читаву генерацију, а некада и више њих, јер нема потребе за кадром.

У овој класи имамо расподелу најуспешнијих студената у свим родовима и службама, а не само на оним смеровима који су најинтересантнији, као што је до сада био случај.

Мање места резервисаних за свршене средњошколце у грађанству, довели су до тога да за једно место конкурише 20 кандидата, што је нама гарантовало квалитет приликом одабира кадра у поступку селекције. Конкурисали су само одлични и врло добри ученици, који су били сјајно припремљени за пријемни из математике и физичког.

О Већ пет година предводише ову високообразовну војну установу. Које су највеће пошешкоће са којима се данас суочаваше?

– Не могу да кажем да постоје неке велике тешкоће у животу и раду Војне академије. Сви се ми, наравно, суочавамо са дневним проблемима који се решавају у ходу, јер ова установа живи 24 сата дневно, те је природно да постоје разни изазови од којих се већина предупреди правилним организовањем и планирањем.

Од ове године у Војну гимназију долазе и девојчице, што поставља друге захтеве у виду смештајних капацитета. Иначе, подизање квалитета смештајних капацитета за сва лица на школовању у Војној академији биће један од главних задатака у наредном периоду. То нам је у овом тренутку и највећи проблем. Нарав-

Ове године примљено је 125 кадета, 50 кандидата из грађанства и 75 из Војне гимназије. То је мањи број него претходних година, што је резултат процене надлежних организационих целина које се баве управљањем ресурса.

но, и квалитет материјалне базе наставе може да се поправи, али у овом тренутку ја бих ипак рекао да су нам смештајни капацитети приоритет, јер су нам кабинети заиста коректни.

О Последњих година школујете и самофинансирајуће студенте?

– Имамо око 100 самофинансирајућих студената који су уписани на студијским програмима Војне академије. Они похађају наставу са кадетима, али не прате садржаје обуке. Мислим да је за нашу земљу

јако важно школовање цивилних студената на Војној академији, јер сам сигуран да ће се након тога квалитет безбедности наше земље подићи. Сви ти млади људи који заврше школовање на Војној академији имаће сасвим другачији поглед на

Војна гимназија ове јесени отвара врата и девојчицама, што поставља друге захтеве у виду смештајних капацитета. Подизање квалитета смештаја за сва лица на школовању у Војној академији биће један од главни задатака у наредном периоду.

војску, одбрану и безбедност земље, а верујем да ће много више знати о тој области од момака и девојака који завршавају цивилне факултете и зато је то важно. Оно што је за нас, као образовну установу значајно, јесте да постоји интересовање за школовање код тих младих људи, чији број сваке године расте.

Све је већи број припадника других оружаних снага, не само на вишим нивоима усавршавања, већ и на основним студијама. Шта је утицало на то и како су се странци уклопили у наш образовни систем?

– Тренутно на Академији имамо велику групу страних кадета и официра на школовању. Осим припадника оружаних снага земаља из окружења, ту су две веће групе из Анголе и Алжира. Они се налазе на свим нивоима усавршавања, од основних студија па до докторских и Високих студија безбедности и одбране. Једна група официра из Анголе управо је завршила Командноштабно и Генералштабно усавршавање, 19 кадета из те земље завршава прву, а двојица другу годину Војне академије. Из Алжира се тренутно школује 15 официра на мастер и докторским студијама, а 12 Алжираца тренутно учи језик

како би од јесени почели да похађају наставу различитих нивоа.

Колико је наших кадета и официра на школовању у иностранству?

– Ове године један кадет завршава Академију у Грчкој, а један се налази на школовању у САД. Ранијих година било их је и у Италији. То су све били ђаци Војне гимназије, који су упућивани на школовање у иностранству. Свакако да је врло корисно да одређен број кадета заврши студије на страним војним академијама, али кључни кадар за потребе наше земље школује се овде. Врло је корисно, а надасве важно за државу и војску да има Војну академију и да сама школује официре и подофици-

Млади људи, који се школују као самофинансирајући студенти, када заврше школовање на Војној академији имаће сасвим другачији поглед на војску, одбрану и безбедност земље, а верујем да ће много више знати о тој области од момака и девојака који завршавају цивилне факултете и зато је то важно.

ре. Размена кадра у области школовања далеко је динамичнија на вишим нивоима усавршавања.

Какве промене можемо да очекујемо када је реч о Војној академији?

– Као један од примарних циљева поставили смо повећање броја цивилних студената на основним и мастер студијама. Један од добрих примера је Пољска, на чијој се Академији школује око 10.000 цивилних студената и тај број далеко надмашује број војних лица која се ту школују. Зато планирамо да уведемо нове изборне предмете који ће учинити студијске програме атрактивнијим за цивилне студенте. Лице ко-

је заврши квалитетан студијски програм у Војној академији, која ужива велико поштовање у друштву, сигурно ће лако наћи посао и у земљи и у иностранству.

Пред нама је и привођење крају процеса акредитације каријерног усавршавања официра, али и покретање савременог програма усавршавања команданата стратегијског нивоа.

За рад у научноистраживачкој делатности имамо и људски и материјални ресурс, те у наредном периоду морамо да учествујемо у што више пројеката, јер ћемо на тај начин развити војне науке и нашу установу у целини. Идеја је да у тим пројектима учествујемо са другим научноистраживачким и високообразовним установама из земље и иностранства. Полако ширимо сарадњу са другим факултетима код нас и у свету, а научноистраживачка делатност треба да буде мост преко ког ће се та сарадња ширити и на друге области.

Како сће задовољни радом начелника класа и командирима водова на Академији?

– У години која је за нама, захваљујући подршци Генералштаба, направили смо значајан искорак. Дobili смо младе официре који су након неколико година рада у јединицама

Ширимо сарадњу са другим факултетима код нас и у свету, а научноистраживачка делатност треба да буде мост преко ког ће се та сарадња ширити и у друге области.

доказали својим знањем и трудом да су управо они најадекватнији да обучавају кадете и припреме их, на основу сопственог искуства, за почетне дужности. Њихово присуство донело је нову енергију, која се свакако види у раду. ■

Мирјана КРСТОВИЋ
Снимио Даримир БАНДА

„ТЕНКОВСКИ БИАТЛОН 2014” У РУСИЈИ

Судар оклоп

Екипа Војске Србије, иако на крају осма, успела је да у делу такмичења у коме се мерила искључиво обученост посада избори четврто место са веома малим заостатком иза другог и трећег. Приказани резултати охрабрују на нове припреме и учешће на такмичењима која долазе, поручио је министар Гашић на свечаном затварању такмичења.

Њака

Војска Србије има одлично обучене тенкисте. То је без сумње потврђено на, до сада највећем такмичењу тенкиста на свету, „Тенковском биатлону 2014“ који је од 4. до 16. августа одржан на полигону „Алабино“ Таманске дивизије наомак Москве.

Иако је у конкуренцији дванаест држава – Русије, Кине, Индије, Белорусије, Казахстана, Јерменије, Киргизије, Монголије, Анголе, Кувалта и Венецуеле, наш тим у коначном пласману заузео осмо место, српски тенкисти показали су да се, када је реч о обучености, могу равноправно борити са најбољима. После прве две фазе такмичења у којима се мерила искључиво вештина и оспособљеност посада за савлађивање простора и препрека тенком, те гађање из тенковског наоружања, тим Војске Србије био је четврти са веома малим заостатком за прва три тима - Русијом, Казахстаном и Јерменијом.

Врхунска организација

„Тенковски биатлон 2014“ односно „Шампионат света у тенковском биатлону“, како су га домаћини званично назвали, сасвим сигурно би, барем по броју учесника, оправдао то име да није актуелне кризе у односима Руске Федерације и НАТО. Овако су бројне државе отказале најављено учешће, па су заљубљеници у оклопнаке, али и јавност, остали ускраћени за „судар“ најбољих и најпопуларнијих тенкова на свету.

И поред бојкота западних земаља организатори ни за педаљ нису одступили од плана да такмичење оправда епитет светског првенства. У инфраструктуру полигона „Алаби-

но“, који је прошле године био домаћин првог Тенковског биатлона, када су вештине одмериле екипе Русије, Казахстана, Јерменије и Белорусије, уложена је велика сума новца и пуно рада. Камере руске националне телевизије „Русија“, која је обезбедила директан пренос такмичења, покривале су сваку тачку на такмичарским стазама, укључујући и камеру која је у сваком тренутку слала слику из ваздуха.

Свакој од земаља учесница понуђено је да на такмичење доведе сопствене тенкове, али се на такав корак одлучила једино Кина, која је послала тенкове Т-96. Свим осталим екипама, Оружане снаге Руске Федерације уступиле су за такмичење по четири тенка Т-72, као и потребно гориво, мазива, муницију и техничку помоћ. Неколико екипа, међу којима је био и тим Војске Србије, у Русију је допутовало 19. јула, како би се припремили за учешће на такмичењу. Упознавање са борбеним возилима, контролна гађања и војња тенкова реализована је на полигонима Кантамировске дивизије у Нарофоминску.

Четири захтевне фазе

Дан уочи почетка такмичења, у Прес центру полигона „Алабино“ ре-

МИНИСТАР ГАШИЋ НА ЗАТВАРАЊУ ТЕНКОВСКОГ БИАТЛОНА

Министар одбране Братислав Гашић присуствовао је финалној штафетној трци Тенковског биатлона на полигону Алабино надомак Москве, у пратњи заменика начелника Генералштаба генерал-потпуковника Јовице Драганића и команданта ВиПВО генерал-мајора Ранка Живака.

Честитајући тенкистима Војске Србије на приказаној обучености министар Гашић је рекао да је презадовољан што смо заузели четврто место у оном делу који се тиче обучености.

– То је резултат који треба да се мери, јер се у спортском делу такмичења није ни очекивао велики резултат, зато што је српска репрезентација најстарија на биатлону. Али и због тога јер је неколико наших припадника који су учествовали на такмичењу због здравствених проблема четири дана било у болници.

Министар Гашић је рекао да су таква такмичења веома важна за сагледавање где се налазимо у односу на друге војске када је реч о оспособљености и колико пратимо савремене трендове. Он је нагласио и да су припадници наше војске радо виђени гости и партнери за сарадњу са пријатељима широм света.

ализовано је жребање на коме је утврђена боја тенкова сваке екипе и редослед старта на стази. Свака трка возена је у три „смене“ од по четири екипе различитих боја тенкова – зелене, црвене, плаве и жуте. Српском тиму припала је зелена боја и број 1, а самим тим и прилика да отворе такмичење. Тенковске посаде у свакој трци стартовале су из исте стазе, истим редоследом, уз 60 секунди разлике због мера безбедности.

Такмичење је, према пропозицијама, организовано у четири фазе. Прва фаза – „индивидуална трка“ подразумевала је савлађивање дистанце од око 21 километар на којој се налазе противтенковске препреке, као и гађања из места тенковским топом 125 мм, спрегнутим митрељезом 7,62 мм ПКТ и противвавионским митраљезом 12,7 мм НСВ. Тенковске посаде имале су задатак да наведену дистанцу пређу за што краће време, по-

годе све циљеве, а противтенковске препреке савладају правилно.

За сваку учињену грешку – неправилно савладавање препреке или промашивање циља, тој тенковској посади судије би додавале такозвано „казнено време“ које би се, на крају, сабирало са оствареним резултатом. Будући да је свака екипа у свом саставу имала по три тенковске посаде, свака од њих би, у складу са оствареним резултатом била рангирана на позицију од 1. до 36. места. У складу са позицијама које су заузеле посаде, рангирале су се и државе учеснице.

Друга фаза састојала се из две трке – „спринта“ и „трке гоњења“. У трци „спринт“ посаде су возиле нешто краћу релацију него у индивидуалној трци, уз савладавање препрека и гађање топом и спрегнутим митраљезом. Разлика у односу на индивидуалну трку састојала се у томе што су се промашаји циљева кажњавали вођњом такозваних „казнених кругова“, што је посади која не би погодила, у зависности од вештине возача, додавало око минут на укупно остварено време. Време и пласман који је свака од посада остварила у трци „спринт“ преносило се у „трку гоњења“ тако што се време најбрже посаде узимало као „нулто“, а свакој наредној посади би се заостатак из „спринта“ дописивао на остварено време у „трци гоњења“.

Трећа фаза подразумевала је спортско такмичење у коме су се тенкисти надметали у склековима, трбушњацима и трци на 100 метара, а потом и у савладавању полигона са препрекама. Наиме, жреб је одлучивао о томе коме ће од чланова посаде припасти склекови, коме дизање трупа са тла, а коме спринт на 100 метара. На полигону препрека посаде су учествовале заједно, а остварено време рачунало се у тренутку када последњи члан посаде прође кроз циљ.

Прве три фазе биатлона одлучивале су о рангу најуспешнијих поса-

да на такмичењу и о томе које ће четири екипе, односно државе, учествовати на финалној „трци штафета“. Та трка била је посебно занимљива јер је свака од екипа возила по један тенк, а после три завршена круга и успешног гађања, посаде су се смењивале.

Наши оправдали очекивања

Већ после „индивидулане трке“ било је јасно да руске посаде оправдавају улогу фаворита, а да их у стопу прате земље бившег СССР-а. Србија је после прве фазе била једина земља ван постсовјетског простора која се умешала у то „друштво“, заузевши пето место. Друга фаза донела је праву борбу на „Алабину“. Српски тенкисти блистали су у „спринту“ па су после „трке гоњења“ у коначном пламану заузели четврто место, пратећи у стопу Белорусију и Казахстан. Разлике међу тимовима у првој половини табеле, сем Русије која је била убедљиво прва, биле су веома мале, па су о пласману одлучивале секунде. Иза наших момака пласирале су се чак и велесиле попут Кине и Индије, које су на ово такмичење дошле са високим очекивањима.

Међутим, спортско надметање, како се и очекивало, није ишло на

СРПСКИ ОКЛОПЊАЦИ

Српски тим на Тенковском биатлону 2014. предводио је пуковник Жељко Кузмановић, док је главни тренер био потпуковник Горан Марковић.

У саставу прве посаде били су командир капетан Нинослав Ђуђић, нишанција десетар Сретен Мишановић и возач десетар Александар Радовановић. Другу посаду чинили су командир потпоручник Владица Тасић, нишанција разводник Ивица Јовић и возач десетар Саша Караџић. У трећој тенковској посади били су командир потпоручник Александар Станковић, нишанција десетар Мирослав Николић и возач десетар Александар Ђорђевић.

Најбоље резултате постигла је прва тенковска посада. Министар одбране Руске Федерације Сергеј Шојгу, уручио је медаљу за развијање међународне војне сарадње командиру наше најбоље тенковске посаде екипе Војске Србије капетану Нинославу Ђуђићу.

руку нашим такмичарима. Кина, која је после прве две фазе била на осмом месту, захваљујући изузетним физичким способностима својих по-

сада успела је да се домогне треће позиције. Пласман су побољшале такође и Индија и Киргизија, док је Белорусија са трећег спала на пето ме-

сто, не изборивши прилику да се такмичи у финалу.

Недовољно добар резултат наших посада на такмичењу у физичким способностима донекле се може оправдати чињеницом да су били убедљиво најстарија екипа на Тенковском биатлону. Док је осталим екипама просек година био 24, наши момци били су у просеку десетак година старији. Треба напоменути да су тројица наших припадника, који су веро-

ватно били физички најбоље припремљени, неколико дана пре почетка такмичења били хоспитализовани због стомачних проблема што их је омело да постигну очекиван резултат.

У финалној трци Тенковског биатлона 2014. године победила је екипа Русије, друго место заузела је Јерменија, трећа је репрезентација Армије Народне Републике Кине, док се Казахстан пласирао на четврту позицију.

У конкуренцији тенковских посада, прва два места освојиле су посаде Руске Федерације, док је трећа најуспешнија посада из Казахстана. Прве три најуспешније посаде добили су и вредне награде – аутомобиле УАЗ, поклон генералног спонзора Тенковског биатлона компаније „Урал-вагон завод“. ■

Александар ПЕТРОВИЋ

ТЕНК НА ТЕНК

Све екипе на Тенковском биатлону сем Кине користиле су тенкове Т-72. Реч је о једном од најраспорострањенијих тенкова на свету којег у наоружању имају све чланице бившег СССР-а, али и друге европске, азијске, јужноамеричке и афричке државе. Борбена маса тенка је око 72 тоне. Погони га агрегат од 780 коњских снага. Максимална брзина је 60 километара на час.

Руске посаде возиле су модернизовану верзију тенка Т-72 који носи ознаку Б3. Испод оклопа унапређене седамдесетдвојке крије се снажан мотор снаге 1130 коњских снага и унапређен систем нишанских и осматрачких справа.

Иако у тактичко-техничким карактеристикама номинално стоји иста максимална брзина као и код стандардних тенкова Т-72, Б3 је на тенковском биатлону испољио супериорност у савладавању противтенковских препрека и знатно боље убрзање, не само у односу на своје старије рођаке, него и према кинеском Т-96.

Кинески тенк TYPE 96 је основни борбени тенк који користи Ослободилачка армија НР Кине. Реч је о борбеном возилу које је развијено на основама кинеског Т-85. Борбена маса му је пет тона већа од Т-72, снага мотора је 1.000 коњских снага, а максимална брзина 65 километара на час.

И руски и кинески тенкови наоружани су топовима 125 мм, спрегнутим митраљезима 7,62 мм и противвавионским митраљезима калибра 12,7 мм. Кинеске посаде су, за разлику од осталих на такмичењу користиле сопствену поткалибарну муницију за топ, док су остали употребљавали руске вежбовне пројектиле који имају балистичке особине кумулативних пројектила, али немају експлозивно пуњење.

Спремни за мисију на Кипру

Припадници пешадијског вода 37. механизованог батаљона Треће бригаде Копнене војске извели су у бази „Југ” вежбу „Медитеран”, на којој је проверена обученост за учешће у мултинационалној операцији UNFICYP на Кипру.

Проверу обучености старешина и војника куршумлијског батаљона извршио је петоцлани тим команде Копнене војске с мајором Иваном Петковићем на челу.

– Закључили смо да је вод интероперабилан и обучен да извршава задатке на Кипру и да је кључни персонал на командним дужностима потпуно оспособљен и спреман да предводи јединицу у зони извршавања задатака — рекао је мајор Петковић.

Руководилац вежбе, начелник штаба Треће бригаде пуковник Слађан Стаменковић истиче да је ово први пут да је обука прилагођена условима и стварним задацима које ће јединица извршавати у мултинационалној операцији Уједињених нација на Кипру.

Командир вода капетан Александар Криш наглашава да су се припадници стрељачког вода припремали у касарни „Топлички устанак“ у Куршумлији, бази „Југ“ и полигону „Рујан“ и да су у обуку били укључени инструктори и старешине који су већ извршавали задатке у мултинационалној операцији на Кипру.

Предвиђено је да вод учествује у мултинационалној операцији UNFICYP на Кипру од септембра ове до марта 2015. године. ■

З. МИЛАДИНОВИЋ

АКЦИЈА НА
ВОЈНОМЕДИЦИНСКОЈ
АКАДЕМИЈИ

Превентивни преглед коже

На Војномедицинској академији организована је акција превентивног прегледа коже у циљу раног откривања меланома и других облика канцера коже, у оквиру обележавања 170 година постојања те војноздравствене установе.

Акција, организована у сарадњи са дневним листом „Политика“, наишла је на изузетан одзив грађана. Сви термини били су од самог јутра попуњени, а од 117 пацијената које су тог дана прегледали специјалисти ВМА, петина је упућена на даље дијагностичке процедуре.

Акцијом се промовишу превентивни прегледи јер се учесталост меланома повећава из године у годину и у Србији и у свету, делом због већег излагања становништва сунцу и ултравиолетном зрачењу.

Према речима начелника Клинике за кожне и полне болести ВМА пуковника проф. др Радоша Зечевића, најчешће промене које су пацијенти уочили одговарале су животной доби пацијената, али је он указао на мере предострожности и заштите од штетних УВ зрачења, нарочито код особа светле пути. Претерано излагање сунцу, нарочито опекотине у раном детињству, али и УВ зрачење у соларијумима, могу да дове-

Пуковник проф. др Радош Зечевић

ду до настанка меланома, па је због тога заштита од ултравиолетног зрачења основ превенције рака коже.

Најважније у заштити је избегавање боравка напољу и излагања сунцу између 11 и 17 часова, а ако је излагање вишесатно, обавезно је ношење дугих рукава и дугих ногавица од лаганих материјала. За откривене делове тела, неопходна је употреба заштитне креме са фактором најмање 30 лети, која мора да се изнова наноси сваких 1-2 сата.

Иако у нашем народу постоји уврежено мишљење да младеже „не треба дирати и скидати“, начелник Клинике за пластичну хирургију и опекотине ВМА доцент потпуковник др Ненад Степић истиче да је све више људи, који у страху од канцера, желе да уклоне поједине промене на кожи које им се учине сумњивим, што је друга крајност. Међутим, како истиче др Степић, када се утврди да је нека промена малигна, или која може да прерасте у канцер, операција се заказује у року од неколико дана. ■

Потпуковник др Ненад Степић

ШТА ЈЕ МЕЛАНОМ?

Меланом је злоћудни тумор ћелија коже, меланоцита, које продукују пигмент меланин одговоран за боју коже. Када почну да се умножавају и расту без ограничења и реда и шире у околна ткива, настаје меланом. Када се меланом уклони у раној фази када је лоциран у најповршнијим деловима коже, излечење је 100 одсто и овај тумор не утиче на здравље појединца.

Ширење у удаљена ткива и органе настаје када тумор досегне до крвних судова, стога је основни циљ открити меланом што пре. Меланом се може јавити било где на кожи, под noktом, у задњем сегменту ока, слузницама уста или гениталијама, односно где год има меланоцита. Најчешће се јавља код мушкараца на леђима, а код жена на ногама. Смеђе или црно су пребојени, али ретко могу бити црвени, боје коже или бели, у нивоу коже или издигнути. Могу се јавити на већ постојећем младежу или на претходно потпуно „чистој“ кожи. По правилу меланом расте споро, али неки облици меланома расту брзо у виду новог чвора на кожи.

ПЕШАДИЈА У ВЕЛИКОМ РАТУ

Посебно место у историји ратне вештине од њеног настанка има најмасовнији и свакако најтрагичнији део војске – њена пешадија. Не само због тога што је она уистину одлучујући чинилац сваке победе, чинилац без кога нема остварења ратних циљева, већ и зато што је, на крају крајева, управо пешадија као део војних снага остала жртвено јагње војних сукоба и аспирација како код оних који, зарад остварења различитих циљева, рат започињу, тако и на страни која га победоносно завршава. Цена коју плаћа пешадија увек је највећа. Зато јој и данас припада част *краљице раџа*.

Аутори
Пуковник Ранко МАЧКИЋ
Потпуковник др Срећко КУЗМАНОВИЋ

КРАЉИЦА БИТКЕ

Пешадија вероватно још дуго неће изгубити свој назив „краљице битке“. Као организована сила настаје у првим робовластичким државама пре више хиљада година и од тада њена еволуција тече упоредо с развојем друштва, наоружања и опреме, војне организације и ратне вештине.

Најмасовнији род копнене војске, наоружан и опремљен за борбу на сваком земљишту, у свако доба дана и године и у свим метеоролошким условима, јесте пешадија. Она је носилац пешадијских и противпешадијских дејстава у оквиру борбених операција. У начелу, борбу води пешке, али је оспособљена за вођење борбе из моторизованих и оклопних борбених возила, а може да изводи ваздушне и поморске десанте. Задатке извршава: покретом, ватром и ударом и за разлику од других родова најспособнија је за прилагођавање свим променама, дејство у најразличитијим ситуацијама, заузимање и поседовање земљишта и одбрану појединих објеката.

Организацијско-формацијска структура, наоружање и опрема пешадије зависе од степена економске развијености државе, њеног геостратегијског положаја, степена опремљености и обучености војске, нивоа научнотехнолошког развоја, степена усвојених доктринарних знања, система обуке и других услова. Непрекидно се развија. У мери у којој се остварује напредак у целини – мењају се њена структура, наоружање и војна опрема и систем обуке и доктрина. Пешадијске јединице се организују у стрељачке, противоклопне, минобацачке, извиђачке, диверзантске, противтерористичке, падобранске и војнополицијске јединице.

Своју пешадију имале су све државе и све војске од памтивека. Настала у сумерско доба, развијала се у Египту, Риму, Византији, Грчкој, Шпанији, Наполеоновој Француској, царској Русији, па и у Душановој и Карађорђевој Србији

На нивоу пешадијске чете, осим чисто пешадијских, постоје и други родовски елементи: артиљерија, инжењерија, веза и други.

Састав, наоружање и опрема сваке пешадијске јединице подешавају се тако да буде што еластичнија и способнија за све врсте маневра и да може дејствовати као целина и по деловима.

Од оснивања до првог масовног рата

Подаци о пешадији као организованој војној сили датирају још из III миленијума – доба Сумераца. Пешадија се борила у збијеним стројевима, а од наоружања војници су били опремљени бојним секирама, копљима и великим штитом.

У напону египатске државе појавиће се посебне јединице пешадије састављене од стрелаца, копљаника, а касније и страних најамника наоружаних мачем, бронзаним оклопом и штитом. У Грчкој, пешадија, поред лаке коњице и морнарице, заузима важно место.

фаланге трајала је веома дуго. Епаминонда је први пут у историји учинио покушај да јој да већу гipкост и могућност дељења борбеног поретка (среди на и крила)."

У римској војсци пешадија је имала водећу улогу. Такође се делила на ла-

Походи и ратови вођени у овом периоду имали су за циљ проширење територија, стицање нових робова и одбијање спољних напада. Основни стратегијски облик борбених дејстава које наводи Ротмистров у својој „Историји ратне вештине“ било је „наступање које се завршавало битком“. Приликом извођења похода врше се опсежне припреме пешадије, стварају се залихе, формирају се резерве и обезбеђују се комуникације. Оружаним снагама за време похода руководиле су старешине. Најчешће су то били цареви, фараони, стратежи и конзули. Битка је углавном решавана у једном дану.

Појавом феудалних држава доминантну улогу пешадије преузима коњица. Пешак није сматран ратником. У борбеном распореду пешадија је обично у његовом центру, за разлику од коњице која је на крилима и извршава одлучујуће задатке. Ратови у којима учествује пешадија имају „сезонско обележје“. Најчешће су се изводили у летњем периоду због лакше организације исхране људства и стоке.

У 16. веку Шпанци по угледу на Швајцарце стварају најбољу пешадију у Европи. Била је издржљива, покретна и способна за вођење борбе на отвореном пољу. Дотадашње оружје замењено је пушком, а мач постаје све дужи. Стрелци се с временом ослобађају оклопа. На бази усавршене аркебузе, јавља се нови тип пушке мускета. Она је имала знатна преимућства над аркебузом (глатка цев, фитиљача, пуњена спреда, тежине 8–10 кг, калибра 22 мм, домета 200–300 метара). Коњица у том периоду уступа место пешадији, која је опремљена савременијим оружјем. Уместо многобројних феудално разједињених војски, на сцену ступају најамничке војске које имају и по неколико хиљада војника.

Промене у условима и начину вођења рата крајем 18. века условиле су и промене у организацији пешадије. У већини армија формирају се пешадијске дивизије и корпуси. Ове промене су условиле и начин дејства. Линијска тактика се потискује, а усавршава се нова

Свој процват и примену основних тактичких начела доживљава за време тебанског државника и војсковође Епаминонде. Он ће реорганизовати војску. Фаланга је основни борбени строј. Пешадија се делила на лаку и тешку. Лаку пешадију чине праћкаши, стрелци с луком и бацачи копља. У грчкој фаланги Епаминонда уводи нови борбени поредак – коси поредак. „Традиција круте

ку и тешку. Лака пешадија заметала је борбу, а тешка је са тешком коњицом имала задатак да заврши борбу. После извршених реформи у војсци тешка пешадија биће искључиво формирана у легије од по десет кохорти. У свакој кохорти – три манипуле по 120–200 људи. У неке легије укључиване су кохорте „савезника“, формиране од становништва покорених области.

тактика – комбинацијом стрељачког строја, линије и колоне.

У периоду Наполеонових ратова, пешадија је, у поређењу са коњицом, била већа и до осам пута. Од ње се тражило да садејствује са коњицом и артиљеријом. Наполеон је вешто користио маневар и надмоћност пешадије. Примена обилазног маневра утицала је на појаву „стратегијске битке“, чија је суштина у комбиновању маршева чији се крајњи исход завршава једном битком или који доводи до коначне победе над непријатељем. Наполеон је увео у праксу „три стратегијска принципа: груписање снага на одлучујућем месту, одлучан удар у пресудном тренутку борбе и делимичну победу (за победу није потребно постићи успех свуда)“. Пешадија постаје најспособнији род за блиску борбу, за заузимање и трајније задржавање заузетог земљишта.

У другој половини 19. века све се више указује на значај стрељачке ватре као главног елемента борбе пешадије, а удар бајонетом само изузетно. Средином 19. века уводе се изолучене пушке које су имале домет око 800 метара, што је два до три пута премашивало домет пушака са глатком цеви.

Крајем века афирмисана је улога стрељачког строја. Почев од седамдесетих година оружје је почело да се пуни одастраг. Општа тенденција развоја стрељачког оружја у развијеним земљама у другој половини 19. века састојала се у постепеном смањивању калибра и повећању почетне брзине, домета зрна и брзине гађања.

Српски војник

За време цара Душана српски војник доживљава свој највећи успех. Међутим, недуго после пораза на Марици и Косову, прилику за истицање неће имати све до Првог српског устанка.

У Карађорђевој Србији прва регуларна пешадијска јединица, названа батаљон регулаша, основана је 1808. године. Милош Обреновић је 1825. године формирао стајаћу војску само од пешадије – 12 кумпанија (чета), у свакој нахији по једну чету (од 40 до 144 човека). Од војника Шабачке и Ваљевске нахије убрзо је створио први пук (режименту), а 1830. и свој гардијски батаљон. Законом из 1939. године пешадија је и формално формацијски устројена у батаљоне, чете, водове и одељења. Од-

нос пешадије и коњице био је 1 : 8 у корист пешадије. Каснијим осамостаљивањем српске државе формиран су крупнији састави – пукови, бригаде и дивизије. У Првом светском рату, пешадија је чинила око 75 одсто бројног стања српске војске. У току Колубарске битке носилац борбених дејстава било је 11 пешадијских и једна коњичка дивизија, подржане са 426 артиљеријских оруђа. Победом у Колубарској бици, једној од најзначајнијих битака у Првом светском рату, током 1914. године, српска војска је још једном уписана у светску историју ратне вештине. Пошто је у тој победи главну улогу одиграла пешадија, почетак битке узима се и обележава у Војсци Србије као Дан рода пешадије.

Развој јединица пешадије Војске Србије условљен је реализацијом пројеката „Војник пешадије за 21. век“ и увођењем оклопног возила точкаша. Реализацијом ових пројеката побољшаће се безбедност и самоодрживост војника на бојишту, и то захваљујући интеграцији различитих подсистема наоружања и опреме, те повећању мобилности јединица.

ВЕЛИКЕ ПРОМЕНЕ У ВЕЛИКОМ РАТУ

У Првом светском рату основни родови војске били су пешадија, артиљерија и коњица. Пешадија ће у већини случајева решавати ратне сукобе снажним нападима, али је њен доминантан значај престао бити апсолутан. У начину извођења борбених дејстава настају битне промене. Први светски рат ангажује огромне људске и материјалне ресурсе, воде се дуготрајне операције и употребљавају нова оружја и борбена средства (тенкови, бојни отрови, митраљези, минобацачи, пламенобацачи).

Преласком са маневарског на позицијски рат, организација и начин извођења борбених дејстава усложњавају се уз све обимнију примену фортификација и повећање дубине одбрамбених положаја, за чији је пробој било потребно ангажовати јаке пешадијске јединице и фронтално савлађивање отпора непријатеља. Без извршеног пробоја било је готово немогуће обезбедити услове за продужење напада и проширење успеха у дубини.

У рову са осматрачницом, под Кожухом, 1917-1918, аутор капетан Сјаниша Коруновић

Пробој постаје најважнији облик маневра и најтежи проблем. Често се његово извођење одвијало и до три четвртине укупног времена трајања операције.

Пешадијски напад почињао је дуготрајном артиљеријском припремом, с тим што је на крају рата скраћен на неколико часова. Пешадија, подржана ватром, кретала је на јуриш и продирала у одбрамбени систем. Продор пешадије био је постепен и ишао је од положаја до положаја због мале маневарске способности артиљерије. Наступање пешадијских јединица најчешће је зависило од организације садејства са другим родовима, а посебно са артиљеријом.

Војске свих држава имају доста заједничког у организацији пешадије. Највиша оперативна тактичка јединица био је корпус, који се обично састојао од две до три дивизије, коњичких, артиљеријских и других тактичких јединица. Борбени састав пешадијске дивизије просечно је износио 12.000–16.000 војника, 36–38 артиљеријских оруђа, 27–36 митраљеза и 100–300 сабљи. Развој оперативних и стратегијских (здружених) јединица кретао се у правцу ширења борбене аутономије, а то се постизало јачањем ватрене моћи и борбених ефектива.

Пешадијски пукови су у свим војскама имали готово истоветну технику. Основно средство била је пушка мага-

цинка са нишанском даљином до 2.000 метара и брзином гађања 10–12 метака у минути. У сваком пуку било је и 6–8 тешких митраљеза.

Основна пешадијска јединица била је чета, са бројним стањем у рату скоро свуда око 250 људи. Имала је тактичку и административну функцију. Из дисциплинских и тактичких разлога дели се на водове, најчешће три, а они на исто толико десетина.

Наоружање пешадије

Пешадија различитих држава имала је различито наоружање и била неједнако опремљена. Руска војска је знатно усавршила обуку пешадијских

Милунка Савић, носилац Ордена Легије часћи (Извор: Војни музеј)

јединица, а посебно после стечених искустава из руско-јапанског рата 1904/1905. године. Борбене радње изводиле су се еластично. Том приликом провејавао је дух активности, ватра је правилно цењена као и употреба заклона, а садејство пешадије и артиљерије било је на завидној висини.

Наоружање пешадије било је модерно. Русија је у Први светски рат ушла са веома разноврсним наоружањем пешадије. Рат је затекао руску армију са увођењем у наоружање нових брзометних пушака система „мосимнаган“, али су и даље већину чиниле пушке система „бердан“. Митраљези система „максим“ у руској војсци су показали извесне недостатке па су морали

претрпети извесне конструктивне промене.

Код вишег старешинског кадра недостајала је јединственост схватања о припремама и начину вођења рата и потреби међусобне везе и садејства при извођењу операција. И поред свих недостатака, руска пешадија представљала је моћну снагу.

У Француској војсци пешадија је била наоружана делимично застарелом пушком – „лебл“ 8 мм, М-1886-1893, домета до 2.000 метара и једним митраљеским водом на батаљон. Касније ће се јавити модел „лебл“ М-1907 и 1915. У погледу тактичких радњи и поступака француска пешадија се више него немачка и руска обучавала за нападне, а мање за одбрамбене радње. Слабије је

била обучена у изради и коришћењу инжењеријских објеката и артиљеријској припреми пешадијског напада. Садејству пешадије и артиљерије нису поклањали довољна пажња као Руси и Немци.

„Француски војник је био познат као храбар, интелигентан и велики патриота, способан за највећи отпор и самопрегор.“ У обуци пешадијских јединица претерано је истицан значај маневра (покрета) и уверење да се само нападом може постићи циљ. Одбрана је сувише потцењивана, а са њом заједно и улога фортификација.

Пред Први светски рат енглеска војска састојала се од регуларне, територијалне и индијске домородачке војске. Од пешадијских јединица регулар-

ПЕШАДИЈА У ВЕЛИКОМ РАТУ

на армија имала је шест пешадијских дивизија, а у склопу индијских снага било је седам пешадијских дивизија. Мобилизацијским планом оперативна армија у метрополи, тзв. „експедициони корпус“, требало је да формира још две пешадијске дивизије.

Пешадија је била наоружана квалитетном пушком 7,7 мм „ли“ (Lee-Enfield), добро увежбана у коришћењу земљишта и одлично увежбана у гађању.

Немачка војска састојала се од активне војске и ландвера. Активна војска представљала је прву линију, ландвер другу (до 39 година старости), а ландштурм трећу линију (преко 39 година старости). Због своје материјалне опремљености и физичке спремности немачка војска – пешадија пред почетак Првог светског рата заузимала је врло високо место. По стручној спремности пешадија се одликовала хомогеношћу обуке, офанзивним еланом, али и смислом за примену одбране и коришћење пољског утврђивања. Показала је

одличну издржљивост у извођењу маршева и дисциплиновано и правилно коришћење артиљеријске ватре.

Немачка, као велика економска и војна сила са веома развијеном војном индустријом и изврсним конструкторским кадром, предњачила је по техничким решењима и опремању својих јединица. Пешадија је била наоружана, по многим, најбољом пушком тога доба (и дуго после тога), система „маузер“, М-1910, а старешински кадар и пиштољима „маузер“ Ц-96 (овим моделом убијени су аустроугарски престолонаследник Фрањо Фердинанд у сарајевском атентату и краљ Александар Карађорђевић), као и многим врстама револвера и митраљеза.

Трупни официрски кадар био је одличне стручне спремности, одан позиву и прожет иницијативним духом. Усавршавању официрског кадра поклањана је посебна пажња. Своју доктрину немачки генералштаб заснивао је на офанзивној доктрини. Претпостављало

се да се коначни исход рата може постићи војностратегијским успесима. Код пешадијских јединица развијана је иницијатива и идеја маневра у бок и позадину.

Због свог сложеног државног устројства, Аустроугарска је имала три засебне војске: царско-краљевску заједничку војску, аустријски ландвер (домобранство) и мађарски хонвед (заједно са хрватским домобранством).

Материјална и техничка опремљеност војске била је савремена и потпуна у сваком погледу, а после 1908. године се и знатно побољшала.

Пешадијске јединице ојачане су митраљезима, а од пешадијског наоружања аустроугарска војска располагала је брзометном пушком система „манлихер“ 8 мм и митраљез „шварцлозе“ 8 мм.

Патриотизам војске је био различит према националности одакле су јединице попуњаване. „Од 100 војника заједничке војске било је 25 Немаца, 23 Мађара, 13 Чеха, 4 Словака, 8 Поља-

Аустријанци уклањају препреке од бодљикавих жица код Београда 1915. (Извор: Војни музеј)

У митраљеском заклону на Каџунцу, септембар 1916. године, аутор кајетан М. Савић (Извор: Војни музеј)

ка, 8 Украјинаца, 2 Словенца, 9 Хрвата и Срба, 7 Румуна и 1 Италијан." Најоданије су биле немачке и мађарске јединице. Аустријска војска није ратовала још од 1866. године, па није ни имала савремено ратно искуство, које је српска војска стекла у два балканска рата.

У погледу стручне спреме војска се поводила за немачком војском, али је у припреми напада била много ближа француском гледишту. Оперативно-штабна спремност и стручност виших команданата није била на висини савременог командовања. Они су одлично познавали технику генералштабних полова, али су били много удаљени од трупе.

Бугарска је од свог настанка била везана за Русију од које је добила

(углавном на поклон) пушке система „бердан“ No 2, „крнка“ и „шнајдер“ (углавном заплењене). Поседовала је митраљезе система „максим“. Пред сам почетак Првог светског рата добила је извесну количину наоружања од својих нових савезника Немачке и Аустроугарске.

Црна Гора је претрпела осетне губитке у ратовима 1912/1913. године, претежно у борбама око Скадра. Оскудна ратна опрема била је утрошена и споро је попуњавана. Била је подељена у шест дивизијских округа, од којих је у рату требало да формира шест пешадијских дивизија (по три бригаде). Дивизије су биле знатно слабије по бројном стању, наоружању и осталој опреми од устаљених дивизија. Црно-

горски војник био је познат по својој храбрости и великој издржљивости. Овакве особине чиниле су црногорску војску веома подесном за вођење герилског рата широких размера, на шта су упућивали слаба опрема и карактер ратишта.

Због финансијске немогућности да своје јединице опреми модерним пушкама ослањала се на помоћ српске владе и огромну помоћ коју је добила од Русије. Тако је 1902. руски цар Николај II одобрио да се Црној Гори поклони око 67.000 пушака система „бердан“ и „наган“ и 25.000 револвера система „смит и весон“ М-1874, што је са оружјем заплењеним од турске у Првом балканском рату и извесним делом систе-

Српско митраљеско одељење у Првом светском рату са митраљезом „максим“

ма „маузер-кока“ чинило наоружање црногорске војске.

Српска пешадија

Због своје хомогености Србија је имала монолитну војску која је била организована по позивима: I, II и III позив и последња одбрана. Оперативну војску сачињавали су I и II позив. Од пешадијских јединица (четворне формације) имала је 11 пешадијских дивизија. Дивизија се састојала из четири пешадијска пука по четири батаљона и једно митраљеско одељење (свега 16 батаљона и четири митраљеска одељења са укупно 16 митраљеза).

Рат 1914. године затекао је Србију у тешком стању у погледу наоружања и ратне опреме, што је било последица

учешћа у два претходна балканска рата. Недостајало је око 120.000 брзометних пушака и знатан број митраљеза.

Пешадијско наоружање било је веома разнолико: српска брзометна пушка „маузер-кока“ М-80, турска заплењена брзометна пушка система „маузер“, руска брзометна пушка 7,62 мм, „манлихер“ брзометна пушка, стара пушка „берданка“, пушка „маузер-миловановић-ђурић“. Један број старих пушака модификован је у брзометне пушке, али их није било довољно. Митраљез је био система „максим“ калибра 7 мм.

Српска војска се одликовала великим патриотизмом, храброшћу и истрајношћу у маршевању и у подношењу свих напора, како у одбрани, тако и у нападу, дању и ноћу. Са наслеђеним

ратничким традицијама, а потом још и очеличена у два балканска рата, она је у себи носила највише војничке моралне особине. Брзо марширање и вешто маневрисање, најшира примена иницијативе и изненађења, вешто коришћење земљишта и маскирања, најтешње узајамно помагање артиљерије у нападу и одбрани, били су основ доктрине српске војске.

Аустроугарски генерал Алфред Краус у својој књизи: „Узроци нашег пораза“ каже: „Ја сам држао и држим их (Србе) још као војнички најјаче од наших непријатеља. С малим задовољни, вешти да се снађу, лукави, изванредно покретљиви, добро наоружани, богато снабдевени муницијом, вешти у коришћењу земљишта, врло добро вођени,

за борбу мржњом и одушевљењем загрејани, они су нашим трупима задавали много више тешкоћа но Руси, Румуни и Италијани.”

Битка на Марни

Борбена дејства на западноевропском фронту почела су 4. августа 1914. упадом немачких снага у Белгију. Слаба белгијска војска није могла дуго да пружи отпор већ је одступила у правцу Антверпена. Пут према француској граници за немачке армије био је отворен.

Због повољног оперативног положаја код немачких армија, силовитог и брзог продора, а још незавршеног стратегијског развоја, француска војска била је принуђена да се повуче на реку Марну. Немачка команда проценила је резултате граничне битке сматрајући исход целог рата већ предодређеним. Оно што предстоји француским и енглеским снагама које су одступале јесте даље њихово гоњење.

У првим резултатима граничне битке виде се извесне мањкавости код употребе француске пешадије, а основа је да је изузетно слабо садејство пешадије са артиљеријом, и да пешадија може извршити напад тек после снажне артиљеријске припреме. За снажније ударе и противнападе француској пешадији недостајала је подршка тешке артиљерије. Бојеве су најчешће отпочињале пешадијске претходнице и у почетном делу рата водиле су се сусретне борбе.

Продужавајући гоњење француских снага, предњи делови 1. немачке армије избили су 3. септембра 1914. на Марну источно од Париза. Следећег дана на Марну избијају и 2. и 3. немачка армија. Против три немачке армије англо-французи ангажују 9, 5. и 6. француску армију и једну енглеску армију. Однос снага и општи оперативни положај променио се у корист снага Антанте.

На фронту од Париза до Вердена, дугом 260 км, Немци су имали пет армија (51 дивизија), а Французи и Енглези – шест (66 дивизија). У таквој ситуацији генерал Жофр одлучио је да 5. септем-

Црногорски официри на вежби пред објавом рата 1914, аутор: Васа Радуловић,

бра крене у противфанзиву. Савезници су намеравали да искористе брешу између 1. и 2. немачке армије и 8. септембра прелазе у напад на том правцу. Немачка команда није имала резерви да затвори ову брешу и 9. септембра била је принуђена да отпочне повлачење 1. и 2, а затим и осталих немачких армија, на реку Ену. Команда савезничких снага није правремено открила започето повлачење немачких армија па није организовала гоњење. Недостатак резерви и слабљење немачке ударне групације пребацивањем дела снага на руски фронт били су основни узроци немачког пораза на Марни.

Дејство француске и енглеске пешадије одликује се спорошћу и претераном опрезношћу приликом наступања уз веома слабу организацију извиђања. Током извођења дејстава, руски војни теоретичар Ротмистров наводи да је „пешадија и једне и друге стране по правилу дочекивана ватром непријатељских мицраљеза“. Да би се заштитила од убитач-

не ватре, стрељачки стројеви су се брзо укопавали. Тако је постепено и једна и друга страна створила систем траншеја, чије је савлађивање постојећим средствима и начинима борбе практично било неостварљиво. Дејство лаке артиљерије по рововима било је скоро бескорисно. Пешадијска борбена дејства извођена у густим стрељачким стројевима представљала су велику слабост због повећаног убитачног дејства.

Немачка пешадија напада неплански, не примењује утврђивање на достигнутој линији, а везе са позадинским јединицама скоро да и не постоје због велике удаљености. Резерва скоро да и не постоји и то немачку одбрану посебно чини рањивом. С друге стране, француска пешадија не преузима гоњење против немачких снага које се повлаче. Може се закључити да је исход битке на Марни представљао не само слом немачког операцијског плана, већ и преткретницу за цео Први светски рат.

фотограф из Пећи (Извор: Војни музеј)

Верденска операција

За напад на Верден немачка команда је у зони ширине 40 км развила пет армија (12 дивизија). Основна замисао немачког генералштаба била је да се француским снагама нанесе удар на одсеку од 2,5 км. На том одсеку пробоја густина артиљерије достигала је бројку од 110 артиљеријских оруђа на дужном километру фронта. Немачки напад на Верден отпочео је 21. фебруара 1916. после десеточасовне артиљеријске припреме. За првих пет дана напада немачке снаге продрле су свега 5–6 км и нису могле да потпуно пробију одбрану француске војске.

Верденска операција попримила је карактер изнуривајуће операције. Због напада англо-саксонских снага на реци Соме Немци су код Вердена потпуно обуставили нападе.

Тежња немачког командовања да пробије фронт на једном уском и изолованом одсеку довела је до тога да противник на другим деловима фронта

није био „везан“, па је могао слободно да маневрише својим резервама. Дуготрајни напади пешадије и артиљерије у једном истом рејону искључивали су свако изненађење.

У овој операцији немачко командовање није постигло постављени циљ. Темпо напада немачке пешадије је мали, свега 5–6 км првих пет дана, а покрет резерве и њена употреба отежани су употребом авијације. Сваки узастопни напад немачке пешадије праћен је поновном артиљеријском припремом што указује на живаву одбрану француске пешадије. Током извођења операције у борбу је постепено увучено 70 француских и 46 немачких дивизија.

Англо-француске снаге на Соме

Операција на реци Соме 1916. године припремана је шест месеци. За пробој немачке одбране у зони ширине 35 км привучене су 4. енглеска и 6. француска армија. Напад англо-француских снага почео је 1. јула 1916. после седмодневне артиљеријске припреме. За прва два месеца непрекидних бојева савезници су продрли у дубину немачке одбране највише 8–10 км.

Битка на Соме трајала је до новембра 1916. године. Претрпевши огромне губитке, снаге оба противника биле су крајње исцрпљене. У операцији је поступно било увучено 86 савезничких и 67 немачких армија. Операција на Соме трајала је готово пет месеци. За то време савезници су продрли у дубину непријатељске одбране 10 до 15 километара, али нису успели да пробију немачки фронт.

Немци су у зони предстојећег савезничког напада организовали одбрану пуне две године и она се састојала од три линије ровова.

Основна идеја инструкције француске команде била је да „артиљерија руши, а пешадија заузима“. Било је предвиђено да јединице наступају поступно од једне линије до друге, уз непрекидну подршку артиљерије. Јуришу пешадије на сваки немачки одбрамбени положај

претходила је јака артиљеријска припрема. Француске дивизије наступале су под заштитом ватреног таласа и биле су подржане дејством авијације, која је артиљеријском ватром обасипала немачке ровове. Ова методичност напада француске пешадије проузроковала је спор темпо напада и била је један од узрока неуспеха целе операције.

Основни узрок неуспеха операције лежи у томе што је англо-француска команда, као и немачка код Вердена, настојала да пробије утврђени непријатељски положај на уским изолованим одсечима, уз пасивну одбрану на осталим деловима фронта. У таквој ситуацији, непријатељ који није био везан на целом или широком фронту, могао је слободно да маневрише својим резервама.

Конечно, у овој нападној операцији Британци су први пут употребили тенкове приликом подршке пешадији, што је запрепастило немачку пешадију.

Источно-пруска операција

Руски северозападни фронт отпочео је 17. августа 1914. наступање у Источну Пруску 1. армијом са севера и с југа 2. армијом, обилазећи Мазурска језера. Руско командовање имало је за циљ да уништи 8. армију (16 дивизија) и заузме источну Пруску. У тој операцији 1. немачки корпус претрпео је пораз од 1. руске армије код Шталупенена. Жестокe борбе водиле су се између немачке 8. и руске 1. армије на фронту Гумбинен–Голдап. Немачка команда, знајући да се 2. руска армија споро прикупља, одлучила је да главним снагама разбије 1. руску армију, пре него што 2. руска армија пређе у напад. Сви немачки напади били су одбијени. Немачки покушај да окружи део руских снага јужно од Гумбинена је такође пропао. Даљим развојем ситуације стварају се услови за гоњење немачких снага, што руско командовање није наредило па их је то спасило од сигурног уништења.

Руска 2. армија 20. августа на широком фронту прелази границу Источне Пруске. Немачка команда због неак-

тивности руске 1. армије за њу веже мање снаге, а главне снаге усмерава против руске 2. армије која трпи велике губитке и 30. августа повлачи се на реку Нарев. Због догађаја на источном фронту немачка команда ће 26. августа са западног фронта упутити два корпуса и једну коњичку дивизију у Источну Пруску.

Из тока операције може се закључити следеће: организација извиђања на обе стране текла је веома неорганизовано, као и подршка артиљерије пешадијским деловима, веома слабо садејство унутар и између оперативно-стратегијских и стратегијских јединица (посебно је евидентно између 1. и 2. руске армије).

Добијене податке од извиђачке авијације руско командовање (штаб 2. армије и фронт) прима са крајњом резервом и не преузима никакве мере (гоњење, напад). Упад руске пешадије у Источну Пруску имао је позитиван утицај, довео је до слабљења немачке групе на западном фронту. Операција

је омела садејство немачких и аустријских армија. Немачка је водила рат на два фронта.

Галицијска битка

Једновремено са источно-пруском операцијом, руска команда припремила је и офанзиву јединица Југозападног фронта у сврху уништења аустроугарских армија у Галицији. Основна замисао операције састојала се у томе да се бочним ударима аустријским снагама из Галиције пресеку одступни правци на југ и запад. Главни удар требало је да нанесе 3. и 8. руска армија са истока, а помоћни удар 4. и 5. армија са севера.

Аустроугарска команда се такође припремала за напад, планирајући да нанесе главни удар између Буга и Висле, ради уништења 4. и 5. руске армије и продора у Пољску, у сусрет немачким снагама које би из источне Пруске наступале на југ. Активна борбена дејства отпочела су 18. августа 1914. нападом 3. и 8. руске армије. Због непо-

знавања протезања линије развоја са аустроугарским снагама, руске армије је имала мање окршаје са предњим деловима аустроугарских снага које се повлаче према реци Златна Липа.

До жестоких борби дошло је на правцу главног удара аустроугарске војске са 4. руском армијом која се после тродневних борби повукла према градићу Красник.

У условима када су руске снаге биле један и по пут надмоћније, на реци Златна Липа, 26. августа између 3. руске и 3. аустроугарске армије долази до борбе у сусрету која је трајала три дана. У овим борбама, 28. августа учествовала је и 8. руска армија.

Јединице 31. руске пешадијске дивизије однеле су победу, али нису искористиле могућност да дефинитивно униште 16. аустријску пешадијску дивизију. Слабо извиђање, одсуство јасних одлука, страховање за бокове и неодлучност у остваривању смелих маневара нису дали овој операцији посебан замах.

Одмор српске војске после форсираног марша, 1914. (Извор: Војни музеј)

Битка на Гњилој Липи почела је 29. августа на фронту ширине 120 км. У њој су учествовале две аустроугарске и руске армије. Фронт 3. аустроугарске армије пробијен је 30. августа. Аустријска команда прегруписавала је снаге 4. армије у настојању да задржи Лавов. Ипак, 3. септембра руска војска заузела је тај град.

Надирањем руске 4. и 5. као и новоформиране 9. армије на југ угрожена је позадина целе аустроугарске групе, због чега је аустроугарска команда била принуђена да 11. септембра нареди повлачење свих својих армија иза реке Сана.

Руска војска заузела је Галицију и отворила себи пролаз преко Карпата у мађарску равницу.

Посебно карактеристично за ову битку јесте недовољно познавање обостраног распореда снага код обе стране. Пешадијске борбе у почетној фази наступања имају карактер борби у сусрету, и најчешће се воде са осигуравајућим деловима. Руско командовање

није довољно енергично и упорно у захтевима према пешадијским јединицама кад је у питању гоњење непријатеља и даља експлоатација успеха.

Лоша организација садејства, спор темпо напада, упркос добијеним подацима од авијацијског извиђања, знатно су минимизирали фактор изненађења на обе стране. Бројна надмоћност артиљерије била је на страни руске пешадије.

Пешадија у Церској бици

У зору 12. августа 1914. године, 5. аустроугарска армија извршила је покрет преко Дрине са два корпуса (8. и 13. к.). Српска Врховна команда је дефинитивно закључила да главне аустроугарске снаге нападају правцем Лозница–Ваљево, а помоћне правцем Шабац–Ваљево. Српска Врховна команда је за три дана прегруписала снаге и створила план за Церску битку, под веома

неповољним условима маршујући и до 50 км дневно.

Командант 2. армије, увиђајући значај Цера, самоиницијативно је одлучио да овлада његовим гребеном и наредио је команданту Комбиноване дивизије да један пук са батеријом упути на гребен Цера правцем Тројан–Косанин град, да са једним пуком, ојачан батеријом, осигура простор Текериш–Шабац, а два пука са хаубичким дивизионом задржи у рејону Текериша.

Ноћним бојем 15/16. августа, изненадним сусретом 2. прекобројног пука српске војске и десне колоне аустроугарске 21. дивизије, отпочела је Церска битка. У току ноћи јединице су уведене постепено у борбу. Са обе стране учествовала су по три пука, који су претрпели велике губитке.

Сагледавањем тока ове операције може се закључити да је церска операција на аустроугарској страни била предвиђена основном идејом аустроугарског ратног и почетног операцијског плана, а за српску Врховну коман-

После крајког одмора 2. пешадијски пук „Књаз Михаило – Гвоздени“ Моравске дивизије наславља гоњење непријатеља гребеном Иверка, 19. августа 1914, аутор Риста Марјановић (Извор: Војни музеј)

Срби на предстражи у Булогама код Сарајева, командант добровољачког батаљона капетан Пинџа Радосављевић на раскрсници пута Рогатица–Романија–Пале–Сарајево, 1914, аутор: Васа Радуловић, фотограф из Пећи (Извор: Војни музеј)

ду она је била изненађење, јер није била предвиђена ни ратним нити почетним операцијским планом.

Српска Врховна команда је спретно прилагодила свој почетни операцијски план и стратегијски развој. Пажљиво је пратила догађаје и на основу њих брзо просуђивала и реаговала.

Церска битка је класичног маневарског карактера, у којој се тактичко дејство у бок непријатеља, који је продирао долином Јадра, комбинује са стратегијским маневром по унутрашњим правцима између 5. и 2. аустријске армије.

Експлоатација Церске битке са српске стране није изведена енергично, те није ни дала очекиване резултате, односно потпуно уништење 9. и 21. дивизије 8. корпуса и 36. дивизије 13. корпуса. Овоме је допринела мала ударна снага Церске групе (свега две дивизије Комбинована I и Моравска I), као и јасно дефинисан циљ и споро пристизање Тимочке дивизије I позива.

Поред тога, Церска ударна група испољиће недовољну активност и иницијативу упркос наређењу команданта армије. Ова групација не изводи напад на усамљену 9. дивизију 8. корпуса. Иницијативу преузима у руке тек 18. августа. Команданти дивизија су у току 20. августа радили сувише опрезно и пропустили идеалну прилику да униште добар део снага 5. армије.

Одлука команданта 2. армије да искористи ноћ и да по могућности заузме Косанин град била је од огромног значаја за исход битке. У овој операцији посебно место заузимају тактичке радње и поступци аустроугарске и српске пешадије.

У Церској бици аустроугарска пешадија била је храбра и пожртвована, али је показала мањак ратног искуства и необученост у тактичком раду. Извиђачке патроле су се слабо сналазиле на непознатом и покривеном земљишту, а осим тога плашиле су се препада српских четника и родољубивог становништва. Често се де-

шавало да су аустроугарске пешадијске јединице чак и на одмору биле изненађиване, како препадима и упадима пешадије, тако и ватреним нападима српске пешадије. Слабо борбено извиђање имало је за последицу слабо познавање стања непријатеља. Служба извиђања и обезбеђења била је слаба.

Сви аустроугарски напади изведени су веома обазриво и споро извођени, без довољно артиљеријске припреме и енергије. Услед недовољног ратног искуства дешавало се да целе аустроугарске пешадијске јединице на бојишту крену отворено у густим стројевима. Ноћна дејства су нередовно примењивали, осим код преласка Саве и Дрине. У одбрани су имали боље резултате. Одбрана 9. пешадијске дивизије је пример борбене живавости и упорности.

Српска пешадија имала је богато ратно искуство, стечено у балканским ратовима, показала је ванредну живавост, отпорност и храброст у одбрани, а насртљивост у нападу. Стално је била у

добро организованог вези са својом артиљеријом.

Пешадија није добро организовала извиђање. Будући да се ради о нашој територији, употреба пешадијских патрола није била довољно интензивна и њихов рад је био доста слаб. Борбено извиђање, нарочито ноћу, није било довољно интензивно. Служба обезбеђења је правилно организована.

Српске пешадијске јединице показале су сјајан пример марширања и дању и ноћу (Моравска II, Тимочка I). Није се радило само о покретљивости ових јединица, већ и о њиховој способности да после дугих и напорних маршева ступају у борбу и туку непријатеља.

У нападним дејствима није било довољно координације и сарадње (Комбинована I, Моравска I), тако да је умањена експлоатација успеха. Техника напада српских пешадијских јединица била је боља од аустроугарске: одлично су се прилагођавале земљишту и неприја-

тељевог ватри, често у рашчлањеним борбеним порецима и растреситим стројевима, уз све то одржавајући тесну везу са својом артиљеријом.

Српска пешадија (ударна група) показала је слабу активност у гоњењу непријатеља, из разлога дуготрајне преморености и исцрпљености. У одбрани, пешадија је показала велику упорност против бројно и технички знатно надмоћнијег непријатеља. Одступање српских снага извођено је умерено и плански.

Говорећи о маневру српске војске у Церској битки Пеко Дапчевић је написао: „Ипак је та битка велико дело српске Врховне команде, која је дала свој печат догађајима који су довели до пораза балканске и тријумфа српске војске. То прилагођавање догађајима, та одмерена опрезност с једне и још одмеренија одлучност, с друге стране, карактерише деловање српског највишег командовања у тим тешким часовима. То

командовање држи све конце у својим рукама и усиљеним маршевима баца своје дивизије ка најугроженијим деловима фронта. Оно придаје огромну важност брзини дејства и маневрисању трупа и тежи да одгонетне – где су усмерене главне непријатељске снаге да би им задали одлучујући ударац.”

Битка на Дрини

Од почетка септембра 1914. развиле су се сложене и крваве борбе које су трајале преко два месеца. Главне операције вођене су на преко 70 км широком фронту доње и средње Дрине, а помоћне у Срему и источној Босни. Посебно су се жестоке борбе водиле до 22. септембра на Мачковом камену, који је више пута заузиман од једне и друге стране. Борбе на Дрини вођене су од 6. септембра до 11. новембра 1914. године.

У бици на Дрини, српска Врховна команда одустала је од примене маневар-

Српски војници на положајима, Мачков камен, 1914, Дрина (Извор: Војни музеј)

ске одбране и прешла на одсудну решавајућу одбрану, при чему су главне снаге биле распоређене на самој Дрини, скоро без икаквих значајних резерви. Пешадијске оперативне јединице изводиле су противударе. Најзначајнији противудар извршила је 1. армија на 6. аустроугарску армију. Противудар је био кратког даха; добро започет, делом чак и успешно вођен, али лоше завршен.

Команде српских дивизија изгубиле су сигурност у процени. Уверење да је непријатељ већ поражен ослабило је свест о потреби брзог и одлучног дејства. Противудар је требало схватити далеко озбиљније. Све је то налагало потребу да се свим снагама делује брзо и енергично, али плански и организовано да се 16. корпусу не дозволи да се на новој линији среди и учврсти.

Српска пешадија није била обучена за вођење борби у шуми, па је чак и зазирала од шуме, иако је на отвореном простору била супериорнија у блиској борби са аустроугарским јединицама. Српске јединице испољиле су највише умешности и енергичности у краћим противнападима, док им је у дужим подухватима недостајало истрајности и умешности.

У борбама на Мачковом камену први пут ће бити употребљене пољске батерије као пратећа артиљерија стрељачком строју пешадије. Увидевши предност оваквог начина употребе артиљерије, истом решењу прибећи ће и противничка страна. Слабост која се посебно уочила односила се на недовољно искуство пешадијских јединица у насилном преласку реке. Ово је посебно карактеристично код Тимочке I приликом прелаза реке Саве код Чеврнтије. Узроци неуспеха су пре свега у томе што дејство ове дивизије није било тактички припремљено, нити технички довољно обезбеђено и што организација форсирања и одбрана мостобрана нису спроведени у складу с тактичко-оперативном ситуацијом у зони форсирања. Овој јединици „је недостајао план марша, план превозења, план дотура и евакуације, а у суштини је недостајала тактичка замисао стварања и одбране мостобрана у складу са могућностима савлађивања реке”.

Вежбе регрута у Вардишћу, 1914, аутор војни свештеник Ристо Шуковић

Избор Тимочке I за овај задатак није био најсрећнији. После преоружавања руским пушкама само два пука извела су по једно гађање, док друга два нису ни почињала. Војници уопште нису били увежбани у руковању новом пушком, а они који су је испробали били су уверени да је гора од српске брзометне пушке која им је одузета.

У бици на Дрини први пут се спроводи „минска војна”, ровови су на десетак метара једни од других, и уводи се осматрач артиљеријског дејства у пешадији, што ће утицати на смањење губитака од дејства артиљерије.

Колубарска битка

Колубарска битка је трајала од 16. новембра до 15. децембра 1914. годи-

не. У време повлачења на десну обалу Колубаре, на линију Обреновац–Лазаревац–Љиг, све три српске армије, а нарочито Прва, биле су у веома тешком стању. Да би спречила осипање јединица, завела ред и дисциплину и подигла пољуљани борбени морал снага, Врховна команда преузела је читав низ ванредних мера. За команданта најзамореније и најистрошеније 1. армије, уместо оболелог генерала Петра Бојовића, поставила је даровитог генерала Живојина Мишића.

Увиђајући да неће моћи да се одупре снажном непријатељевом притиску, Мишић је у току ноћи 21/22. новембра повукао своју армију на линију Љиг–Суворор. Преморену и до крајњих граница исцрпљену армију не извлачи

(Извор: Војни музеј)

по деловима, већ целу армију на положаје код Горњег Милановца. Ту се благовремено прикупља, одмара и попуњава људством и материјалом. Врховна команда се после више убеђивања сагласила са Мишићевим планом и доноси одлуку да се напусти Београд и да се скрати фронт за 40 км.

Тродневни предах српска Врховна команда искористила је за сређивање и припремање јединица за нову офанзиву – делимично су попуњене људством, муницијом и храном. После снажне артиљеријске ватре, 3. децембра 1. армија извршила је силан јуриш на делове 6. аустроугарске армије. Остале армије кренуле су у напад са мањим закашњењем. Команда аустроугарске

балканске војске била је изненађена силином напада српских јединица.

У свом извештају војвода Радомир Путник о Колубарској бици каже: „Тајна успеха српске војске у Колубарској бици лежи у беспримерној храбрости, пожртвовању, издржљивости и у правременом учавашу, од стране српске Врховне команде, насталих слабости у противничком командовању.“

Српска Врховна команда успела је у Колубарској бици да изведе успешну маневарску одбрану и не дозволи одсудну битку. Српска војска сачувала је довољно пешадијских јединица за противофанзиву и енергично гоњење и на тај начин победила је надмоћнијег непријатеља. С друге стране, непријатељ

је претрпео пораз јер је потценио извођење одбране, нарочито у току извођења операција главних снага преко Дрине и Колубаре. Значајно је напоменути правилну примену еластичне одбране, коју изводе јединице 1. армије. Посебна карактеристика српске одбране је да она никад није била пасивна. Српски команданти су увек тражили погодну прилику да пређу у напад. Примери за то су Човка и Враче брдо.

Криза која се јавила код 1. армије због дуготрајних и исцрпљујућих борби биће преброђена захваљујући команданту армије. Саво Скоко ће написати: „Одлучан старешински глас команданата у тренуцима клонлости подиже дух и улива поверење. Мишић је добро познавао српског војника. Знао је да има тренутака када и најхрабрији беже, али је исто тако знао да се изгубљено поверење може повратити и неуморно се дао на посао. Већ после неколико дана он обавештава Врховну команду да се поверење, а са њим и дисциплина почињу лагано враћати...“.

У нападу, српске пешадијске дивизије, посебно 1. армије, брзим и силовитим нападима потпуно су збуњивале непријатеља, наносећи велике губитке у људству и материјалној опреми. Маневришући по унутрашњим правцима, силовито и брзо продирући кроз непријатељску одбрану, примењујући препаде код појединих аустроугарских пешадијских јединица, постизале су потпуно тактичко и стратегијско изненађење. Војници и старешине прекаљени после Цера и Дрине у нападима на аустроугарске корпусе испољили су незапамћен хероизам и самопожртвовање.

Француски маршал Жозеф Жофр ће с пуним правом написати: „... Деликатни маневри на Церу и Колубари, вођени сигурним просуђивањем са слободом духа и снагом коју испољава мајсторство српског командовања – заслужују да заузму сјајно место у нашим стратегијским студијама.“

НА СОЛУНСКОМ ФРОНТУ

Незауостављив маневар српских пешадијских јединица током пробијања Солунског фронта и поједини облици тада извршених борбених дејстава показали су да је српска војска, и поред огромних губитака претрпљених почетком рата, остала главна снага савезника на балканском ратишту

Пешадија настиуја ка нейријашељевом ђоложају. Група иза стирељачког стироја носи мишраљез. (Извор: Војни музеј)

На Солунском фронту савезници су располагали са 28 пешадијских дивизија (четири британске, осам француских, девет грчких, једна италијанска и шест српских, које су биле распоређене у пет армија). У склопу заједничког командовања и садејства између савезничких војски, српска Врховна команда успела је да задржи аутономију у командовању и засебан део фронта.

Анализирајући изведене бојеве и борбе на Солунском фронту, маневар

пешадијских јединица и примену појединих облика борбених дејстава, може се закључити да су тако маестрално изведени захваљујући највише правилној и потпуној оперативној процени војничког елемента, услова земљишта, непријатеља и времена.

На тако велики успех који су оствариле пешадијске јединице на самом почетку солунске офанзиве утицало је више фактора: место пробоја непријатељског фронта (изабрано је тако вешто да је самим тим постигнуто стратегијско изненађење), офанзива је била упе-

рена против Бугарске, која је била најслабији члан коалиције Централних сила. Пробој фронта изведен је на релативно малој ширини „што је омогућило савезницима да на том делу остваре надмоћност у живој сили и ватреним средствима“. Непријатељ је располагао кордонским распоредом својих снага. Због слабог оперативног распореда савезници су успели за свега пет дана да расцепе његов фронт. Главни носилац пробоја и офанзиве била је српска пешадија.

Моравска дивизија, Солунски фронт (Извор: Војни музеј)

„Овако брз и сигуран успех у пробоју утврђеног фронта постигнут је захваљујући, пре свега правилном избору одсека за пробој, солидним припремама, правилном груписању снага за пробој и стратегијском изненађењу непријатеља и изванредном залагању у борби ангажованих трупа.“

Упркос огромним губицима, српска војска је и даље остала главна савезничка снага на балканском ратишту. Иако је тако незадржив, готово муњевић пробој фронта могла да постигне само у садејству са савезничким трупама, које су, мада саме нису забележиле крупне оперативне успехе, омогућиле српској војсци слободу маневра у реализацији основног стратегијског циља савезничке солунске

офанзиве. У солунској офанзиви српска пешадија имала је мале губитке, што је био резултат правилног избора места пробоја, велике ватрене надмоћности, остварене у фази пробоја и изванредно брзог темпа гоњења деморалисаног непријатеља. „Гоњење које су, уз помоћ савезника, извршиле српске армије после пробоја Солунског фронта спада у ред најлепших и најуспешнијих примера стратегијског гоњења у историји ратова по дужини трајања, енергији извођења и постигнутим резултатима. Прва армија је прешла од Доброг поља до Суботице, 800 километара, за 60 дана. Пешадијске јединице 1. армије су ишле и по 200 километара испред савезничких снага.“

У појединим моментима, гоњење које је преузела српска војска, донекле подржана и француским трупама, косило се са многим тактичким начелима. Ипак, показало се да је дрско надирње српске војске било у потпуности усклађено са оперативно-стратегијском ситуацијом.

У солунској офанзиви српске пешадијске јединице доследно су примениле сва дотадашња тактичка искуства и новине, одлично су користиле нова оруђа и оружја, те организовале садејство са свим родовима војске.

У солунској офанзиви српска војска формирала је и сходно ситуацији употребљавала јуришне групе и јуришне јединице намењене за извођење препада у непријатељевом распореду.

Положај на Црној реци, Солунски фронт 1917 (Извор: Војни музеј)

Прва армија, Дунавска дивизија, Солунски фронт, аутор: Драгомир Глишић (Извор: Војни музеј)

ИСКУСТВА ВЕЛИКОГ РАТА

Искуства из употребе пешадије показују да су у извођењу борбених дејстава најбитнији: храброст, дисциплина, издржљивост, обављање дужности до самоодрицања и самопожртвовања, те прожетост најчистијим родољубљем. Те особине су красиле српског пешадинца – војника у свим ратовима које је водио

Први светски рат ангажовао је највеће људске и материјалне ефикасности до тада употребљене у ратним сукобима. Након четворогодишњег исхода иза себе је оставио милионске жртве, пустош и огромна ратна и материјална разарања. По дужини трајања ратних сукоба, начинима употребе јединица и родова војске померио је многе стандарде у ратној вешти-

Војник у њуној обрени француске производње, Солун, 1917/1918.
(Извор: Војни музеј)

ни тог времена, а посебно у употреби пешадије.

Пре почетка ратних сукоба многи војни теоретичари, па чак и цели генералштабови, полазили су од неосноване претпоставке да ће рат бити кратко трајан и да ће се завршити брзим и енергичним нападним дејствима. Тако су и планови зараћених страна у већини случајева били нереални. У воду је пала теорија да се рат добија једном одлучујућом битком.

Први светски рат са собом је донео армијске и фронтоске операције, које ће се у овом ратном сукобу потпуно оформити и кристализовати. Операције фронта често су се изводиле у зони од 200 до 400 км, а армијске операције у зони од 50 до 80 километара.

Обука у оружаним снагама представљала је један од кључних елемената припрема оружаних снага за рат. Основ квалитетне обуке представљало је познавање суштине борбе, као најважнијег акта у рату, и психичких особина човека, као најважнијег фактора у борби. Заједничко у системима обуке разних земаља била је њена подељеност на технички и тактички део. Велика пажња посвећивана је гађањима, коришћењу земљишта, физичким припремама и интегрисаној обуци родова и служби. Обука се делила на јединичну и заједничку (одељенска, водна, четна, батаљонска и бригадна).

Најпогоднијим облицима маневра сматрају се обухват, окружење, обилазак и пробој. Борбена дејства пешадијских јединица оперативног и тактичког нивоа у већини случајева имају сусретан карактер. Преовладава став да је напад примарни метод ангажовања снага у оружаном сукобу и да само нападом може бити постигнут циљ свих бојева, уништење противничке борбене снаге. Јуриш се изводио са блиског одстојања од 50 до 100 метара.

Наступање у густим стрељачким стројевима показало се већ у првим данима Првог светског рата потпуно нерационалним, јер је бранилац ватром наносио осетне губитке нападачу, који, по правилу, није имао довољно артиље-

рије за неутралисање ватре браниоца. Такав начин дејства умањивао је ударну моћ стрељачког строја, а како је борбени распоред најчешће био плитак, напад се гасио пре него што би и успео да се развије у дубину. Да би решиле ове проблеме, скоро све армије усвајају нове тактичке поступке: повећавају дубину борбених распореда, прописују обавезно самоукопавање, јуриш пешадије припрема се артиљеријом и слично. Да би савладала узастопне отпоре бранилаца, пешадија све чешће примењује јурише у таласима поткрепљиваним из дубине новим ешелонима и резервама.

У војскама зараћених држава издата су упутства у којима се истицала потреба за припремањем јуриша артиљеријском ватром, за растреситијем стрељачким стројевима, образовањем дубљих борбених поредака и широм применом самоукопавања.

Крајем 1914. године, долази до промене и у одбрани. Уместо једне непрекидне линије ровова (траншеја), почеле су се уређивати две до три линије међусобно удаљене 100 до 150 метара. Тад се приступило и широкој употреби жичаних препрека. Од 1916. одбрамбени положаји се по дубини ешалонирају и повезују. Одбрамбени појасеви били су организовани са прорачуном да нападач пред сваком од њих мора прегруписати своје снаге и преместити артиљерију. Због велике дубине одбране артиљерија се методично примењује. Сваки напад пешадије подржава се кратком артиљеријском припремом.

Од 1915. у борбеним дејствима први пут се примењују бојни отрови (хлор). То су први урадили Немци приликом наношења противудара код Ипра, што је посебно усложнило употребу пешадије.

Преласком на позиционе облике борбе, основни облик оперативног маневра постао је фронтални удар за пробој позицијског фронта. Увођењем нових борбених средстава митраљеза, пламенобацача, минобацача, а од 1916. пушкомитраљеза, знатно је повећана ватрена моћ пешадије. Потцењивање

одбране имало је за последицу да је приликом вођења борбе нападач био немоћан да пробије чак и одбрану организовану на брзу руку.

Упоредо са променама у борбеним порецима, у току рата примењивани су и многи нови поступци и начини дејства пешадије приликом пробоја. Уместо „таласа“, постепено се уводе групе пореци јединица.

За неутралисање одбране широко су се примењивали авијација, тенкови и хемијска борбена средства. Од 1917. пешадија интензивно садејствује са овим родовима и видовима. Тенкови се придодају пешадијским дивизијама.

Да би могла да садејствује тенковима, и код наступања пешадије направљене су извесне измене у борбеном поретку. У фази приближавања пешадија је требало да се креће не у стрељачким стројевима, већ у одељенским и водним колонама, а стрељачке стројеве да развија само за отварање ватре или приликом извођења јуриша. Нова тактичка начела захтевала су најтежње садејство свих снага и средстава у борби.

Без обзира на појаву нових и даље усавршавања старих родова војске, пешадија је у току целог рата остала основни род војске. Основни правац развоја пешадије кретао се линијом смањења њеног удела, повећања ватрене моћи и усавршавања организационе структуре.

С временом, удео пешадије у оружаним снагама смањен је просечно за 20 одсто. Релативно бројно смањење пешадије било је повезано и са наглим порастом њене ватрене моћи, која се у годинама рата повећала за два до три пута. Тако, на пример, док је на почетку рата пешадијски батаљон имао само пушке, он је већ крајем рата у свом наоружању имао 8–12 митраљеза и до 36 пушкомитраљеза (у Француској).

Од 1916. године пешадијским нападима (који се изводе по фазама) обавезно претходи дејство ударних и јуришних група или јединице. Ови састави врше посебне припреме иза борбеног

распореда. До изражаја су посебно дошле у завршним операцијама.

Командовање је разматрано као функција која се мора извршавати, више или мање континуално, да би војска постојала и дејствовала. Код командовања, субординација је заузимала важно место с циљем да се отклони самовоља, односно одржи војничка хијерархија.

Повећањем временске и просторне димензије извођења борбених дејстава, појава нових родова и све већи прилив информација смањивали су могућност успешног руковођења појединаца, а улога штабова нагло је повећана.

Духовност и вера били су значајни чиниоци који су покретали и окупљали око једног циља читаве народе и вој-

ске. Морал војске и борбени морал изграђивани су током обуке и васпитања. Основе борбеног морала изграђиване су на осећају моралне дужности за извршење једне тачно одређене улоге. Сматрало се да је у некој војсци изграђен војнички дух ако је целокупна војска прожета значајем извршења њене улоге. ■

Дефиле на Теразијама, Београд, 1919. (Извор: Војни музеј)

Велико срце

Одељење за здравствену заштиту Првог понтоњичког батаљона Речне флотиле у Шапцу, на нивоу примарне здравствене заштите годишње збрине око 2.500 пацијената са територије Мачванског округа

Поручник Никола Пешић

Са две лекарске, једном стоматолошком ординацијом, превијалиштем, лабораторијом, апотеком, стационаром и изолатором капацитета 16 лежачева, шабачка гарнизонска амбуланта представља болницу у малом.

Колектив чине поручник Никола Пешић, лекар и командир Одељења, поручник др Маринела Кнежевић, лекар, мајор Љубиша Васић, стоматолог и ме-

дицински техничари старији водник прве класе Далибор Пашић, старији водник Милош Стојановић и војни службеник Милета Глигорић, лаборант. Они седмично збрину око 350 пацијената.

По речима поручника Пешића, у најинтензивнијим данима здравствено се успешно обради и преко 110 пацијената, иако би оптималан број био тридесетак пацијената по лекарској ординацији.

На здравствено збрињавање у шабачкој амбуланти ослањају се војни осигураници осам шабачких општина, Шапца, Коцељеве, Владимираца, Богатића, Крупња, Лознице, Малог Зворника и Љубовије, удаљене око 110 километара, па је и санитетско возило у сталном у покрету. Од свих моторних возила у Речној флотили, током протекле године, њиме је остварен највећи број километара и то без иједног саобраћајног прекршаја, што је свакако заслуга и професионалног војника Славка Нешића, возача.

Невелика апотека изузетно је добро снабдевена, па се из ње пацијентима изда готово 80 одсто прописаних лекова и санитетског материјала. Осигураници нису приморани да у некој значајнијој мери лекове изузимају у цивилним апотекама, излажући се додатним трошковима.

Иако стоматолошка ординација располаже стандардном опремом и недовољном попуњеношћу стоматолошким материјалом, мајор Васић тврди како се и поред тога али и велике фреквенције пацијената труди да свакоме укаже помоћ.

Током недавних катастрофалних поплава поручник Маринела Кнежевић, на челу санитетске екипе, била је ангажована такорећи двадесет и четири часа. Праћење епидемиолошке ситуације и обилазак припадника Војске Србије ангажованих у рејонима поплава представљали су свакодневни задатак.

– Био је најбољи тест оспособљености Одељења за рад у ванредним приликама који смо с успехом положили – каже Маринела. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

Доктор Маринела

Поручник Маринела Кнежевић из Прокупља, лекар опште праксе у Одељењу за здравствену заштиту, 2009. године дипломирала је на Медицинском факултету у Нишу. После завршене Школе за официре санитетске службе запошљава се у Војсци Србије, у шабачком гарнизону. Поред успешног бављења редовним послом, бави се интензивно и научноистраживачким радом. Учествовала је на два пројекта Министарства науке и технолошког развоја, више научних конгреса у земљи и иностранству, и објавила више запажених стручних радова у домаћим и страним стручним часописима. У јануару ове године, на Медицинском факултету у Крагујевцу, Маринела је успешно одбранила докторску дисертацију „Анализа фактора који утичу на ментално здравље код пацијената на хемодијализи“ и стекла звање доктора медицинских наука.

ПОТПОРУЧНИЦА ТАТЈАНА ПЕТРОВИЋ

Пешадинка

СНИМИО ГОРАН СТАНКОВИЋ

Иако Татјана Петровић данас ради у 224. центру за електронска дејства, њен кратак официрски пут обележила је 4. бригада КоВ. Као прва жена официр, командир базе „Цворе”, била је пријатно изненађење за колеге и све који су тамо долазили. Њена појава, ауторитет и предан рад донели су јој и одликовање – спомен медаљу за војничке заслуге. Данас се бави другим послом, али је, како каже, остала пешадинка.

Кад су ми рекли да у нашу јединицу долази нека потпоручница за персоналца, која је већ одликована, мало сам се зачудио. Потпоручница, а већ има одликовање! Питао сам се – зар је то могуће код нас. Моја неизвесност трајала је кратко – док је нисам упознао и са њом попричао. Тада сам схватио да она заиста има бројне професионалне и људске квалитете – каже мајор Дејан Ђурић, начелник групе за цивилно-војну сарадњу 224. центра за електронска дејства.

Његове речи биле су довољан повод за причу о тој младој девојци, која је по својим заслугама јединствена у Војсци.

Обична, необична девојка

Татјана Петровић је припадница млађе генерације – витка, згодна девојка, спортског духа. Када је гледате и разговарате са њом приметно осваја

женственошћу и шармом. Он зрачи из сваког погледа њених зелених очију, сваког покрета, речи, осмеха. Али, то је само варљива спољашњост. Та млада дама по много чему се разликује од осталих припадница свог пола. Она носи униформу и официр је у чину потпоручника. Завршила је Војну академију 2011. године, у првој генерацији од 19 жена, колико је тада добило потпоручничке чинове.

Изабрала је посао који воли, и како каже, пешадинка је речју и делом. Можда је њен пут био тежи од осталих колегиница, јер је одмах бачена у ватру, а њено сналажење на првој официрској дужности приметили су многи.

Жена – командир базе

Татјана је рођена Београђанка. Завршила је правно-биротехничку школу, а онда, по својој жељи, конкурисала за Војну академију. И била примљена. У њеној породици нико није радио у војсци нити имао везе с том институцијом – мајка јој је медицинска сестра, а отац запослен у железници. Она је кренула својим путем, вођена сјајем официрских звездица.

– После завршетка Академије, моје колегинице, њих 18, добиле су за место службе Београду или околину, а ја Врање. Искрено, није ми било право с обзиром на то да сам имала добар просек и хтела да напредујем, да упишем мастер студије, а знала сам да доле то нећу моћи. Тешко ми је пало и одвајање од породице. Али морала сам да се помирим с тим. Кад сам дошла у Врању, добила сам да радим у 42. пешадијском батаљону, као командир 1. вода. Касније су ме пребацили у Бујановац, у 41. пешадијски батаљон. И тада почињу непрекидни терени – 21 дан у бази,

АМБИЦИЈЕ

Да би једног дана могла да конкурише за Специјалну бригаду Татјана је морала да се подвргне операцији очију и уклони диоптрију. И то је недавно урадила како би испунила свој сан. Сада има све потребне услове. Предстоји чекање конкурса.

па пет дана одмарам. И све у круг – каже Татјана.

Када је прешла у тај батаљон, најчешће је боравила на бази „Цворе“, али су под окриљем њене чете биле и друге базе – Печено брдо, Мађере, Шевудске ливаде – само су људство за те друге базе добијали у виду испомоћи.

Татјана прича о почетним тешкоћама. О томе како није имала другарицу с којом би попила кафу, доброг пријатеља, момка. Становала је у Врању, а радила у Бујановцу и те две године свог живота обавезала се послу и решила да што више научи о својој струци.

– Када су ме војници први пут видели, вероватно су помислили: *Где дође ова мршавица*. Тада сам била млађа од свих њих и на први поглед нисам уливала поверење. Међутим, јако сам жилава и већ првог часа обуке и физичких вежби, почела сам да градим ауторитет. Касније сам, као командир базе, често уписивала себе и ишла с војском у патролу. Под пуном опремом испред војника. Долазио је и психолог на базу да види како се жена сналази у таквим условима рада. Касније сам од ње сазнала да су неки моји војници причали како су, ако се нешто деси, пре били спремни да крену за мном него за било којим другим старешином. Знам да су појединци тражили да пређу у мој вод. Им поновало ми је што су схватили да сам правична и добар старешина.

Млада потпоручница открива како су је на бази посећивали и припадници Жандармерије, са којима су сарађивали. Каже да је обавезно командир сваке нове ротације морао да дође да види како је могуће да женско, официр, ради на бази.

Сва та искуства много јој значе, јер су јединствена.

– У Бујановцу сам изградила личност и стекла ауторитет. Била сам задужена за педесетак људи на бази и одређивала ко ће шта да ради, кад, где... О свима њима сам бринула и размишљала. То је велика одговорност, али и јако лепо животно искуство.

Њен рад био је запажен већ наредне, 2012. године. Током показно-физичке вежбе са наоружањем, када је јединицу посетио министар одбране, била је једина жена официр од 150 учесника. А још је носила и сву опрему.

Ангажованост, успех у командовању, поткрепљен чињеницом да је јединица којом командује најбоље прошла

контролу, донеле су јој вредно признање – одликована је спомен-медаљом за војничке заслуге. Била је и у Београду на пријему код министра одбране са командантом 4. бригаде, тада бригадним генералом Милосавом Симовићем.

– Нисам одликована зато што сам жена официр, већ за заслуге које сам постигла у раду. Други су то примећивали и оцењивали, ја нисам – додаје скромно.

Недосањан сан Специјална бригада

Када је Татјана прекомандована у 224. центар за електронска дејства, јула 2013. године, опет је била разочарана, јер је желела Специјалну бригаду.

– Било ми је драго што се враћам у Београд, али ми није било свеједно што сам дошла у Центар где нема пешадије, а ја сам, ипак, пешадинка. И одмах су ми рекли да заборавим на пешадију, јер је то друга јединица, други свет. Таман

ЉУБАВ НА ДАЉИНУ

Љубав Татјане и Бојана била је на први поглед, али је за неколико месеци постала љубав на даљину, јер је мајор Раковић отишао у мировну мисију у Либан. Њих двоје су готово сваког дана током тих шест месеци били у контакту, по сат времена, преко скајпа, али је љубав издржала и ту пробу.

кође је конкурисала за пријем у Специјалну бригаду у Панчеву, чак се чула са неким старешинама тамо, али је сазнала да њима не треба жена у јединици. Позвали су је тек кад је Татјанин старешина разговарао са људима из те јединице и рекао како није у питању било која девојка, већ изузетно способан и квалитетан официр.

– После тога позвали су ме да се пријавим на конкурс, али сам, на моју несрећу, пала на лекарском прегледу – због диоптрије. Ево, сада сам и тај проблем решила и оперисала очи на ВМА, па се надам да ћу у скорије време конкурисати за Специјалну бригаду. Имам све услове – прича Татјана.

Од доласка у Београд та млада девојка није губила време и посветила се личном усавршавању – прошле године уписала је мастер студије на Факултету безбедности, а њен мастер рад је о теми Жене у сектору безбедности. Ускоро би требала да га одбрани. Била је и на курсу Жене у Војсци, по резолуцији

сам се лепо уклопила доле, имала војску, ауторитет, а знала сам да ћу морати опет да учим испочетка, да градим ауторитет. Другачија је и природа посла, углавном је папирологија у питању, а уместо војника око мене су капетани, мајори, потпуковници – не може да сакрије сету у гласу.

У мислима је само греје помисао да ће можда једног дана досањати свој сан и бити припадник Специјалне бригаде. Већ годинама јој је то на уми. За одлазак у ту јединицу конкурисала је при крају четврте године Војне академије. Безуспешно, јер су тражили кандидате са две године службе. Кад је почела да ради, 2011. године, био је опет отворен конкурс за *Кобре*, али је поново нико није позвао. Марта прошле године, та

1325, и тада су почели да је спремају за мултинационалне операције. Од тога је одустала.

– Колико сам прве две године службовања била загрејана за војску, сада ми је на првом месту породица. Желим да се остварим као мајка, јер ми је време, а после ћу се посветити војној каријери – каже Татјана, откривши да 224. центар за електронска дејства можда није био њен професионални избор, али животни свакако јесте – ту је упознала мајора Бојана Раковића и ускоро ће се венчати.

Ми знамо да је предстојећи лепо догађаји неће дуго одвући из Војске, јер је она један од њених драгуља, који најлепше сија кад се бави послом који највише воли. ■

Мира ШВЕДИЋ

Сусрет бивших питомаца Школе резервних официра пешадије

Прошло је 25 година откако су газили билећким красом, као питомци јубиларне 100. класе. Иако су 1990. године, на растанку, обећали да ће остати заувек у контакту, то се није догодило. Распад Југославије додатно је продубио јаз међу питомцима, који су се заклели једној земљи, а данас живе у шест независних држава. Требало је да прође 18 година да се поново сретну.

Прва идеја о окупљању бивших питомаца Школе резервних официра пешадије у Билећи родила се 2009. године, када је бивши питомац јубиларне 100. класе, Жељко Љубанић оформио на Фејсбуку групу – ШРОП Билећа. Није, каже, ни слутио да ће то виртуално окупљање, иницирати и стварне сусрете, а пети је био овог лета, наравно у Билећи.

„Ово сада“, каже Жељко, „изгледа као да ће трајати док има живих билећких питомаца.“

Иницијатива о поновним окупљањима јавила се спонтано, када је 2010. године Шемсудин Хабибовић, са још четворицом бивших питомца из Словеније, био у посети командиру вода Сави Масловарићу, у Подгорици.

Жал за прошлим временом

„Обилазили смо Црну Гору и договорили се да одемо у Билећу и обиђемо касарну“, прича Масловарић. „Међутим, магнет и медији су учинили своје, људи су се зближили, пронашли стара пријатељства и поновили смо то окупљање исте године, на коме је било много више људи. Из године у годину се тај број повећава, и како се број питомаца повећава, јачају и емоције. Значи, не мо-

у Билећи

ћанка

же се ријечима описати колико значи човјеку кад сретне пријатеља, друга, класића поред кога је спавао, после 20 или 30 година. То је вриједност која нема цијену."

Слично мисли и Шемсудин Хабибовић: „Једноставно разговарамо о стварима које су нас зближавале, ствари-ма које су нам заједничке. Ако бисмо кренули да помињемо ствари које нас раздвајају, вероватно бисмо брзо дошли до нечега што се зове крај. Некакав је прешутни договор да говоримо о позитивним стварима, јер ово, у ствари, јесте позитивна прича."

Едвард Скок био је један од оних који се зарекао да више никада неће крочити у Билећу, а од првог окупљања не пропушта сусрете. „Има нека енергија што нас држи, нешто је у нама и не зна се то описати“, каже Скок. „Ту смо једна група људи, па није битно из које републике."

На његову причу надовезује се Драган Вуловић, председник српског Удружења грађана ШРОП Билећа: „Примарни разлог јесте дружење старих пријатеља, који су некада били заједно и који покушавају да обнове везе".

Насер Хоца из Македоније, некадашњи старешина у Билећи, каже: „Док смо били овде, било нам је заиста лепо. Након тога, ко је какву срећу имао, тако му се и десило. Али људи који год дођу, осећају се као у стара времена."

„Тихо креће наша чета...“

Пето окупљање привукло је више од 300 бивших питомаца из бивших југословенских република, а у пет су формирана Удружења грађана ШРОП Билећа. У Хрватској још није, али је Љубомир Вулета најавио да би се то могло променити до наредног сусрета.

Дружење је започело постројавањем пред капијом касарне, која данас носи назив „Билећки борци“, да би се потом у кино-сали зачула химна државе које више нема „Хеј, Словени“, али не с разгласа већ из грла бивших питомаца. Већина пева, али има и оних који то не желе. Но нико коме не замера, нити намеће. Једноставно, основни циљ окупљања јесте дружење и присећање на изузетно тешку обуку. Зато су у Билећу долазили пробрани младићи. Без обзира на то да ли су попут Шекуларца или Ђузе Стојиљковића били популарни у цивилству, у Билећи су сви имали исти третман као питомци, будући резервни официри.

Сусрет питомаца била је прилика да Мате Пехар, један од бивших команданата школе, помене да је та војна школа била цењена и ван граница Југославије, једнако у оба војна блока. Године 1985. добила је и званично највишу оцену генералног инспектора НАТО-а, чија је делегација посетила школу и уверила се у квалитет обуке. Представници Алијансе били су задивљени оним што су старешине и питомци приказали.

Од 1956. до 1992. године Школу резервних официра пешадије у Билећу завршило је више од 56 хиљада питомаца. У касарни је службовало око 950 официра, а војни рок је одслужило више од 11.000 војника. Излазак из касарне и повратак увек би пратила песма „Билећанка“. И ове, 2014, кроз Билећу су се поново зачули добро познати стихови „Сред пушак бајонета, страже око нас, тихо креће наша чета кроз билећки крас..."

Поново су је, у дефилеу кроз град, певали бивши питомци. Прозлазећи главном улицом, с прозора стамбених зграда житељи Билеће нису крили емоције. Сузе су истовремено радоснице, али и жал за временима у којима је тај крај живео с војском и од војске, наводи Здравка Томовић: „Они су дио Билеће. У сваком случају, имају дио Билеће у свом срцу, а и ми њих у нашим срцима."

Велики број бивших питомаца живи у иностранству, али поједини годишњи одмор планирају према датуму сусрета. Следећи је заказан за 20. јун наредне године, када се очекује још масовнији долазак бивших питомаца, јер је све више оних који долазе и породично. ■

Предраг СТОЈКОВИЋ

ТУНЕЛСКО РАТОВАЊЕ

Опасности из

Пише Никола ОСТОЈИЋ

Подземна димензија ратовања део је савремене асиметричне борбене тактике коју учесталије користе терористичке групе, побуњеници и криминалци, јер пружа извесне предности нападачима, а борба против њих захтева и нову технологију и нове методе супротстављања

ПОДЗЕМЉА

Подземни рат није новост. Од древних времена војници, устаници и побуњеници често су користили природне или вештачке подземне пролазе да неопажено уђу у противничка утврђења или побегну из града под опасадом непријатељске војске. У модерним временима, подземни рат пре свега користе герилци, настојећи да у борби парирају војно супериорном противнику, користећи тунеле, пећине или подземну инфраструктуру, унапред припремљену као део војне стратегије или тактике.

ПРЕДНОСТИ НАПАДАЧА

Вијетнамски рат током шездесетих година прошлог века био је познат по тунелском ратовању, које су припадници Националног фронта за ослобођење Вијетнама (НФЛ) користили током дуготрајног рата против америчке војске.

Данас такви тунели постоје у многим деловима света. Има их у Авганистану, Ираку, Пакистану и другим арапским земљама где се одвијају дуготрајни оружани сукоби наоружаних локалних милиција, побуњеника и терориста са државним оружаним снагама.

Најновија ескалација сукоба у појасу Газе, између Хамаса (локалних оружаних снага Арапа у том региону) и израелске војске, указала је на постојање мреже тунела и подземних скровишта. Изграђено је комплексно подземље за „комерцијалне“ и војне линије снабдевања Хамаса. У склопним тунелима се налазе команде и оперативни центри. То су и путеви којима се крећу Хамасове патроле које прате кретања израелске војске. Тим каналима пролази и комуникациона инфраструктура. Један тунел, који је водио од Газе, протезао се чак 1,7 километара испод израелске територије. Ископан је на дубини од 15–18 метара, а ојачан је бетонским подметачима који га штите од урушавања.

Тунеле користе и Хамасове борбене групе које нападају израелске јединице у појасу Газе да се тајно пребаце дубоко на израелску територију. Они су тако прокопани да омогућавају малим групама терориста да избегавају физичке и електронске препреке на граници, обезбеђен погранични појас и даљински контролисана оружја која се користе за сталну присмотру са земље и из ваздуха.

У последњих неколико година, тунеле и подземну инфраструктуру експлоатишу побуњеници, посебно у Ираку против коалиционих снага. У Авганистану побуњеници – талибани, ископали су тунеле који пролазе и испод пакистанске границе, а служе за снабдевање наоружањем, војном опремом, за кријумчарење дроге, хране и других производа. Индијска војска и гранични органи открили су, такође, тунеле на граници с Пакистаном, али и другим суседним државама, посебно у Кашмиру.

У Мексику подземне мреже користе припадници картела за нарко-трафикинг у САД. Нажалост, њима се непрекидни крећу и илегални имигранати који настоје да уђу у „обећану земљу“.

У савременој војној теорији коришћење тунела за вођење борбених дејстава представља маневар за спречавање брзог наступања противника. Скривањем у тунелима, након проласка оклопно-механизованих снага, противник се, користећи скривене тунеле, појављује у позадини снага одакле напада, а затим бежи користећи исте путеве. То је, такође, део асиметричних дејстава против савремено наоружане и опремљене војске.

Највећу опасност у тунелском ратовању представљају минско-експлозивне препреке уграђене у подтаваницу, бочне стране. Могу да се активирају помоћу контактних упаљача осетљивих на покрет, помоћу

ласерских или неких других система (где се прекидим снопа сигнала активира упаљач), а користе се и системи за активирање на потез, сатним механизмом или радио сигналом са мање удаљености.

ПОДЗЕМНИ РОБОТИ

Амерички гранични органи и војска на граници са Мексиком, заједно са Британцима и Французима у Авганистану и Ираку, као и индијска, кинеска и израелска војска, за контролу и истраживање тунела користе специјалне роботе, сензорску мрежу или друга техничка средства за детекцију покрета, звука и других манифестација по којима се може открити кретање подземним тунелима. За детектовање мреже тунела користе се и савремене беспилотне летелице са радарима чији сигнали продиру и више метара испод тла.

Роботи преузимају део улоге војника у посебно опасним акцијама у подземном окружењу. Међутим, за разлику од земаљских робота, подземни су специфични. Они имају неколико ограничења. Пре свега, за сада проблем представља радио-комуникација између робота и оператера, због тога што материјал тунела апсорбује радио сигнале и на мањој даљини. Други је навигација, посебно пријем сигнала ГПС система, и он је пригушен под земљом, што је дубина већа. Због тога су навођење и позиција робота у односу на околину сложенији и, у неким случајевима, немогући.

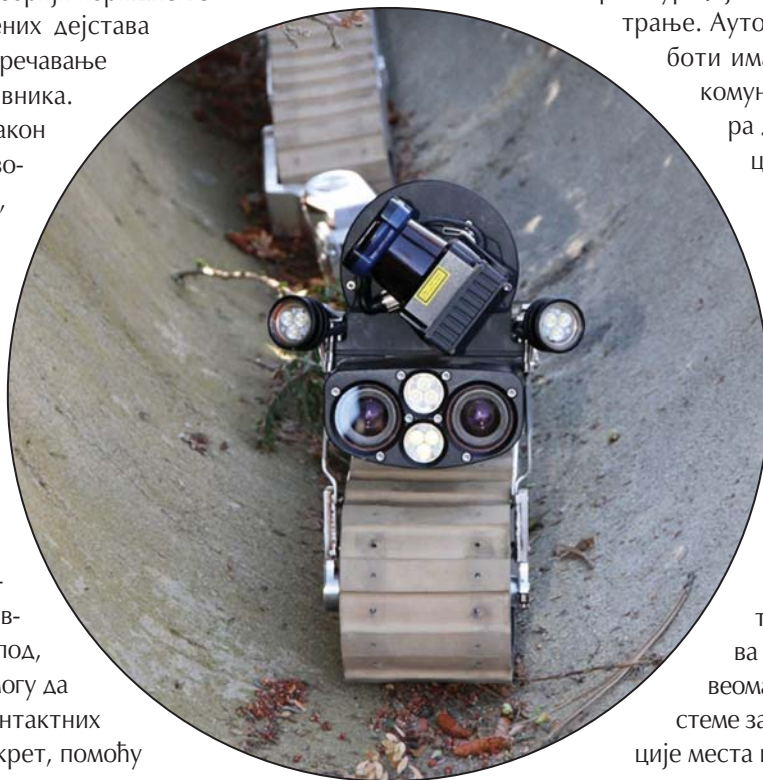
Уколико оператер прати робота на краћој удаљености, односно управља њиме каблом, за преглед ситуације неопходно је осветљење, а то је довољно сложен проблем јер ће се сваки противник склонити са светла да не би био уочен. Чак и коришћење инфрацрвеног светла може се

открити уређајима за ноћно кретање и осматрање.

Аутономни и програмирани роботи имају предност, али проблем комуникације усложњава оператера да непрекидно прати ситуацију у којој се робот налази. Због тога војни подземни роботи још увек чекају нека технолошка решења која би обезбедила да успешније функционишу под земљом.

ОГРАНИЧЕНА КОНТРОЛА

Комуникација и контрола су посебно проблематичне током борбених дејстава у подземном окружењу. Ту је веома сложено користити ГПС системе за одређивање прецизне локације места и комуникације. Неке од ме-

ТУНЕЛИ ИСПОД ИЗРАЕЛСКИХ БАЗА

Тунел дужине 1,7 километара, који су саградили припадници Хамаса, протезао се од Газе и пролазио већим делом испод израелске територије. Ископан је на дубини од 15-18 метара, у њега је уграђено 500 тона цемента и бетона и то је трећи такав тунел пронађен дуж те границе. Вероватно је израђен у последњих годину дана. Откривено је да Хамас и друге милитантне терористичке организације улажу милионе долара и ангажују значајне људске ресурсе да би развили мрежу тунела.

Припадници Хамаса су подземну инсталацију користили више пута да нападну израелска војна утврђења, а откривени су и тунели ископани под војним базама, испуњени експлозивом ради уништења заштићених упоришта у појасу Газе. Десетак година уназад ови тунели су били релативно кратки и прокопани ради олакшавања кретања терориста изван досега граничних и извиђачких патрола. Тунел откривен 2014. године много је дужи и има више улаза и излаза, што омогућава терористима да покрену координирано нападе са више група.

Према израелским изворима мапа подземних тунела из Газе већа је него лондонска подземна железница.

ра које се тренутно користе такође могу да обезбеде решења за унапређење рада подземних робота.

Извиђачки роботи за тунеле често се спуштају кроз вентилационе канале помоћу конопа, уз који је причвршћен комуникациони кабл, као веза са платформом. Оваква конфигурација омогућава да се робот користи у бројним околностима, при чему је обезбеђена комуникација, односно достављање слике и података оператерима изнад земље, у реалном времену.

Друга врста робота је „пећински гусеничар“, развијен као истраживачки пројекат за подземне спелеолошке научне активности, за помоћ при истраживању археолошких локалитета и пећина. Примена у војним околностима, међутим, показала је да тај велики робот не поседује способности за тактичке активности.

ОПЕРАЦИЈЕ ПОД ЗЕМЉОМ

У последњих неколико година Пентагон подржава развој више роботских програма за подземно ратовање. Сарађују са израелским одбрамбеним снагама и британском војском, које су већ стекле значајна искуства у борбеним операцијама у Авганистану, Ираку и Израелу.

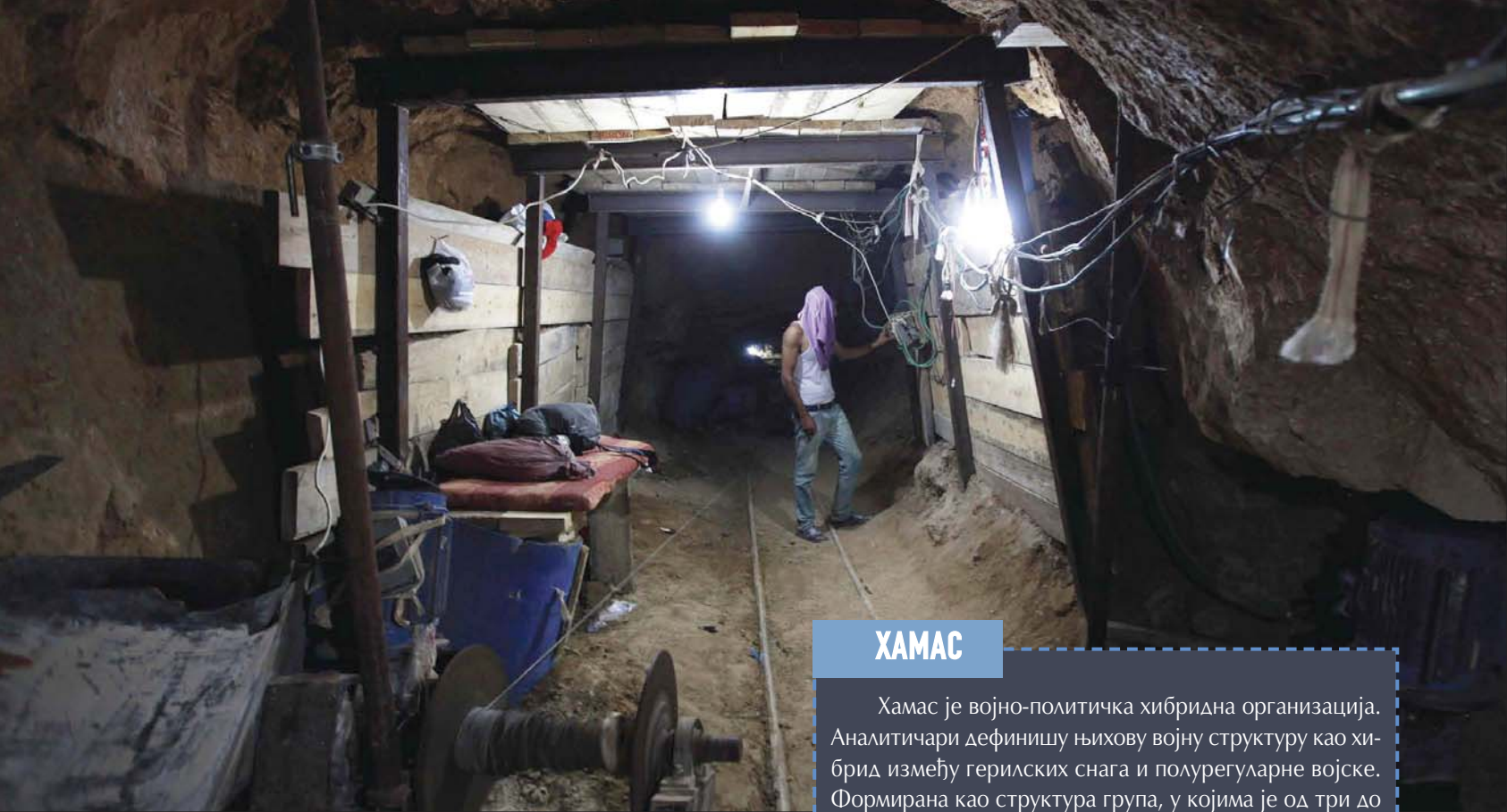
У Сан Дијегу, у Калифорнији, формирана је „тунелска радна група“ од царинских и граничних снага, која користи роботе да прати кријумчаре кроз тунеле који повезују мексички град Тихуана са Сан Дијегом. Такође су овим роботима опремљене и америчке оперативне снаге за борбу против тероризма. Техничка организација за опремање противтерористичких снага обезбедила је 35 таквих робота за националне и локалне агенције за спровођење закона (полиције и безбедносних структура), који су уведени у оперативну употребу. Роботи су опремљени системима који могу да детектују дрогу и експлозив (детектором „мириса“), оружје или другу робу која се најчешће кријумчари. Имају уграђене магнетне и акустичне сензоре којима откривају кретање људи. Ти роботи се користе и у близини места Ногалес, на граници Аризоне.

До 2015. године 100 робота за подземно извиђање и контролу тунела предвиђено је да се додели оперативним борбеним тимовима копнене војске и морнаричке пешадије, као и командама за специјалне операције и поморском центру за специјално ратовање. Овакве роботе користе и тимови ФБИ у противталачким активностима.

Након напада из Газе у јуну 2006, када су се припадници Хамаса инфилтрирали у Израел кроз подземну инфра-

структуру, израелска војска је подигла тунелску претњу на виши ниво одбрамбених приоритета. Откривање тунела је постало нужан оперативни задатак. На решавању ових проблема раде паралелно САД и Израел. До сада примењени системи нису дали целовите резултате. Зато су наредне активности усмерене на комбиновање хиперспектралног осматрања, прецизног мапирања тунела и акустично-сеизмичког надзора и мерење тренутних промена у приземљу површине. Међутим, дубљи тунели су још увек велика непознаница.

ОЖИВЉАВАЊЕ ТУНЕЛСКОГ РАТОВАЊА

Потреба за актуелизацијом тунелског ратовања наметнула се у савременим околностима због покушаја да се, у оквиру асиметричних дејстава против регуларних војних формација у више делова света, употребе и подземни тунели за обезбеђивање покретљивости

ХАМАС

Хамас је војно-политичка хибридна организација. Аналитичари дефинишу њихову војну структуру као хибрид између герилских снага и полурегуларне војске. Формирана као структура група, у којима је од три до 20 наоружаних бораца, дејствује на бојишту у формацији троугла. Ако је једна група уништена, друга група преузима иницијативу за напад. Веће формације на борбеном простору су водови и чете који могу да броје од 20 до 50 припадника.

Начин борбеног дејства је асиметричан и састоји се у прикривеном нападу на издвојене саставе или патроле, осматраче и извиђаче. У сложенијим нападима крећу се у групама од три до десет људи, који нападају на изабране циљеве, а потом се повлаче. Чест облик њихових дејстава је ракетна ватра по војним или цивилним циљевима, који нису довољно заштићени.

Хамас је своју инфраструктуру изградио међу цивилним становништвом у густо насељеној Гази, што приликом израелских напада изазива бројне жртве.

и оперативности криминалних, герилских, побуњеничких или терористичких група.

Током друге деценије 21. века тај облик дејствовања у борбеном простору постао је проблем, не само за граничне снаге, већ и за друге војне групације које дејствују у близини границе. Такође је то начин борбених дејстава у савременим борбеним околностима у урбаном и комплексном терену, који омогућава постизање изненађења при нападу на противничке снаге, уз могућност брзог и „невидљивог“ повлачења након изведених борбених акција у противничкој позадини.

Војни теоретичари предвиђају да би у евентуалном савременом оружаном сукобу, посебно између технички равноправних противника, то био доминантан начин ратовања, с обзиром на то да се подземним крећањем елиминишу бројне предности вазду-

шних и копнених сензорских и детекторских система. Због тога се предвиђа пресељавање најсавременијих сензорских система и у подземље, односно нову димензију ратовања.

Жестоке борбе између Израела и палестинских терористичких организација у Гази током овог лета актуелизују растућу потребу за технологијама које могу да помогну редовним војним снагама да се носе са опасностима које се појављују из подземља. Израелци су, ради спречавања коришћења мреже тунела, почели њихово урушавање експлозивом. Међутим, то није довољно. Неопходно је мапирати мрежу тунела јер она поседује низ алтернативних праваца.

СКРИВЕНИ НЕПРИЈАТЕЉ

Америчко министарство одбране, које се на почетку 21. века сусрело непосредно с овим начином борбених дејстава (у Авганистану и Ираку), настоји да прошири војне капацитете за ову врсту ратовања. Чак је објављен и позив научно-техничким институтима и индустрији да унапређују средства за борбена дејства у подземној средини. Покренута је и иницијатива да се у америчким копненим снагама формирају екипе за брзо реаговање у подземним инсталацијама и да се опреме одговарајућим наоружањем.

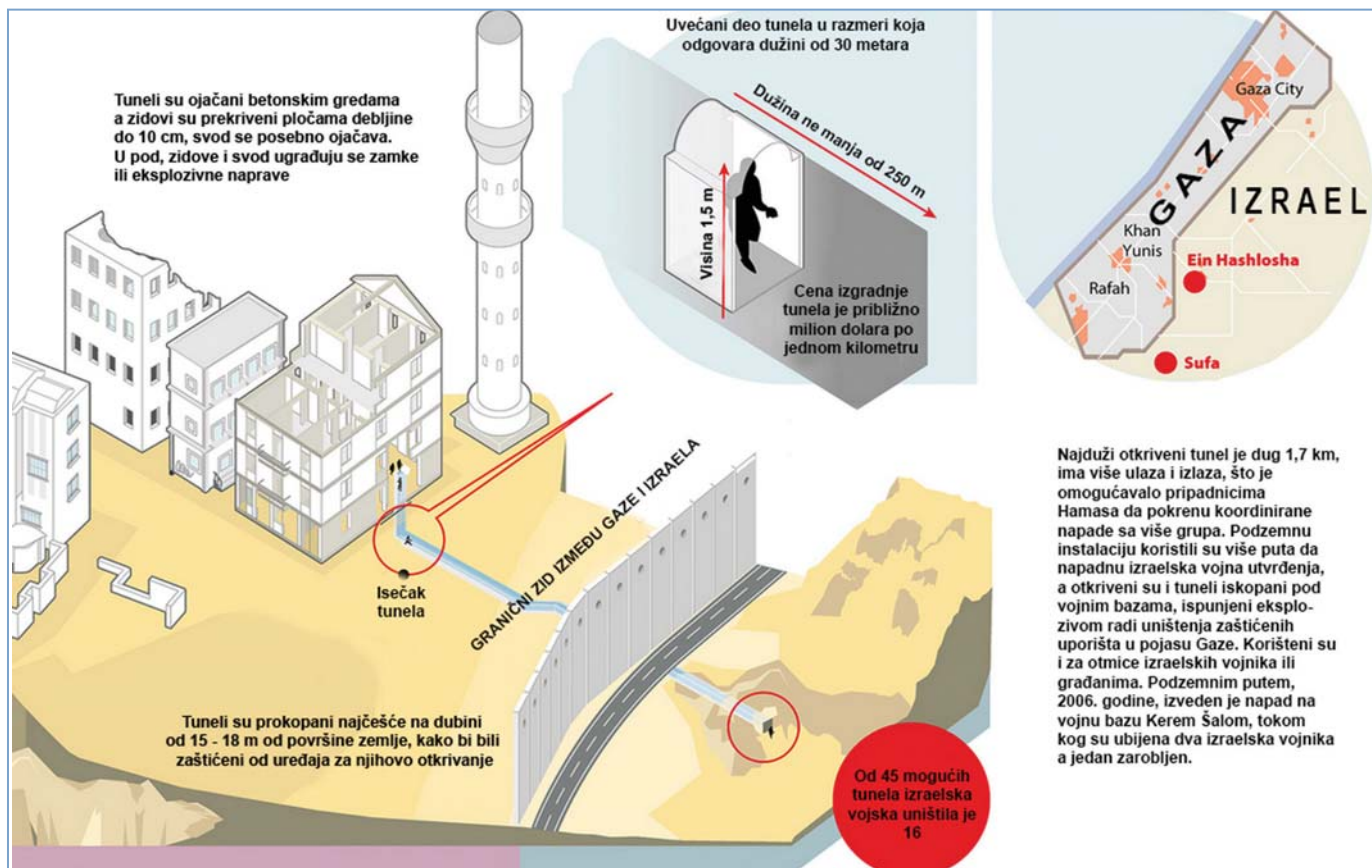
Те мере треба да унапреде мобилност тактичких јединица. Овакве јединице захтевају посебну и специфичну обуку, роботску и другу спелеолошку, односно специјалну опрему. Без средства за оријентацију у мрачном подземљу,

уређаја за осветљавање или кретање у мраку и нишањење, сензора покрета и детектора тоpline, борбена употреба снага за брзо подземно реаговање није довољно ефикасна.

Коришћење оперативних робота унутар затвореног простора тунела је приличан изазов. Даљински контролисани роботи морају поседовати ефективну оријентацију ван линије погледа. Споменуто је да бежична комуникација са роботом представља проблем и захтева постављање минирепетитора за обезбеђивање континуиране везе. И коришћење кабловске везе за управљање и пренос података је ризично и има ограничења. Оријентација без ГПС је такође изазов, који се може решити мапирањем подземног простора, за шта је потребно додатно време, кога у брзим дејствима често недостаје.

Процена америчких војних стратега је да урбано тунелско ратовање представља део сценарија за сваки могући сукоб у Европи и САД. Урбани тунели омогућавају да се корисници изненада појаве на неочекиваним местима, наносећи непријатељу осетне губитке у људству и техници, изазивајући страх и несигурност.

На бојиштима Авганистана, Ирака, Израела и на другим местима, војне и нерегуларне снаге убрзано користе тунеле и подземне објекте да стекну тактичку предност. За супростављање није довољна постојећа и превазиђена тактика из вијетнамског и других ратова. Ратовање у подземљу захтева и софистициранију подршку да би било ефикасно и зато се на њеном развоју убрзано ради. ■

Музичко буђење Србије

ПОСТОЈЕ ЉУДИ КОЈИ ТОКОМ СВОГ ВЕКА ПРОЖИВЕ ПЕТНАЕСТ ЖИВОТА. У ТОМ ОДНОСУ СТОЈЕ ЊИХОВ РАД И ЖИВОТ САМ. ЈЕР СУ ИЗА СЕБЕ ОСТАВИЛИ НЕШТО ВЕЛИКО. СРАЗМЕРНО СВОЈОЈ ЗАОСТАВШТИНИ У СРПСКОЈ МУЗИЦИ, ЈЕДАН ОД ТАКВИХ ВЕЛИКАНА БИО ЈЕ СТАНИСЛАВ БИНИЧКИ. ЗАОРАО ЈЕ БРАЗДЕ НА СВИМ ПОЉИМА МУЗИЧКЕ УМЕТНОСТИ У НАС, А ЕХО ЊЕГОВОГ СТВАРАЊА НЕ НЕСТАЈЕ У ДАЉИНИ КОЈУ ВРЕМЕ И ПРОЛАЗНОСТ НАМЕЋУ.

После Берлинског конгреса 1878. године Кнежевина Србија добија потпуну независност и почиње да се развија у модерну грађанску државу. У таквој Србији рађа се Станислав Бинички, у месту Јасика код Крушевца, 27. јула 1872, где му је отац Стеван, инжењеријски поручник, службовао као командир чете, која је одржавала мост на Морави. Основну школу завршио је у родном месту, а гимназију у Нишу. Још тада почиње да задивљује својим талентом. Компонује краће песме за

Станислав Бинички као студент Музичке академије у Минхену

соло певање и хор и диригује ђачким хором. На Филозофски факултет у Београду, природно-математички одсек, уписује се 1890. године. Током студија певао је у „Обилићу“ и у „Београдском певачком друштву“, а на Великој школи основао је „Академско музичко друштво“. Када је дипломирао, отишао је у Лесковац да у тамошњој гимназији предаје математику, али је поред тога држао и часове певања, виолине и флауте.

„НА УРАНКУ“

Године 1896. добија једногодишњу стипендију Министарства просвете за студије композиције и соло певања на Музичкој академији у Минхену. После истека стипендије, добија још једну, овог пута од Министарства војног. Та стипендија ће прилично усмерити његов даљи рад. Војна служба, са својом дисциплином и строгим обавезама, донекле ће га ограничавати у уметничком стваралаштву. У земљу се вратио 1899. године и у Београду је постављен за војног капелника и референта за музику. Захваљујући позицији и смислу за организацију, основао је велики симфонијски оркестар – „Београдски војни оркестар“, којим је руководио и дириговао до 1903. године.

Бинички је у то време давао максимум на свим пољима музичке делатности. Заједно са Стеваном Мокрањцем и Цветком Манојловићем, основао је „Српску музичку школу“ (данашња школа „Мокрањац“), у којој је радио као наставник певања. Док је школовао младе генерације музичара, истовремено је, често приређујући концерте, васпитавао и београдску публику, која је до тада навикла само на родољубиве песме. У башти кафане „Коларац“ организовао је популарне концерте на којима је извођена музика лаког стила – бечки валцери и потпурији. Свој први уметнички концерт извео је с „Београдским војним оркестром“ 1899. године.

Једночинку „На уранку“, прву комплетну српску оперу, компонује 1903. године. О либрету за своју једину оперу Бинички је размишљао већ вративши се са студија у Минхену. Био је инспирисан текстом из Нушићевих „Рамазанских вечери“. С тешком муком убедио је Бранислава Нушића да напише либрето: „Обратио сам се Нушићу и молио га да ми напише либрето за оперу. Он испрва није хтео ни да чује за мој предлог. Коначно сам га ипак сломио. Али, ишло је тешко, реч по реч морао сам му такорећи отимати испод пера...“ Исте године, 20. децембра, опера је и премијерно изведена. Публика је срдачно примила, а главне нумере постале су убрзо популарне. Свирали су их чак и Цигани по кафанама.

„МАРШ НА ДРИНУ“

Музички живот у Београду таман је кренуо да цвета, а онда је Први светски рат све нагло зауставио. Станислав Бинички с војском прелази преко Албаније. Тада пропада цела музичка архива и сви музички инструменти. Било је потребно доста снаге и енергије да се после доласка на Крф оркестар обнови. Током рата неуморно је организовао концерте за рањене и болесне наше и савезничке војнике, те у корист избеглица, породица погинулих, Црвеног крста... У тим херојским данима, када се одлучивала историја српског наро-

Плакаш за оперу „На уранку“

да, охрабрен успехом наших одреда на Церу, који су протерали аустроугарску војску преко Дрине, Бинички је своје одушевљење преточио у „Марш на Дрину“.

По наређењу Владе, у септембру 1916. године путује у Париз, где приређује три запажена концерта и прави велику турнеју по Француској. Турнеја је трајала месец дана, а затим се оркестар вратио у Солун.

Велики рат је готово све збрисао и требало је кренути испочетка. Није било тешко, јер је после претрпљених мука и губитака, становништво желело да уз музику покуша да заборави трагедију. Требало је обновити позоришни живот у врло неповољним условима. Ансамбл је био непотпун, декор и костими уништени, позоришна зграда срушена. Драмске представе одржаване су у неудобној, слабо осветљеној сали „Касине“, кроз коју је промаја шибала са свих страна. Таква ситуација трајала је све док за позориште није адаптирана бивша коњушница и школа за јахање кнеза Михаила – „Мањеж“.

„Он је од оних наших музичара и композитора, који су ушли у душу наше народне песме, певају је и сами, воле је, уживају у њој. Песме Биничког одликују се народним колоритом. Све што је имао, све што је могао дати, Бинички је приложио културном развоју и напретку свога народа“, забележио је Бранислав Нушић.

Командант Миливоје Стојановић Брка с породицом, којем је Бинички посвећено „Марш на Дрину“.

ВОЈНИ ОРКЕСТАР

За хваљујући својој позицији и смислу за организацију, основао је велики симфонијски оркестар – „Београдски војни оркестар“, којим је руководио и дириговао до 1903. године. Почетком 1904. године укинут је „Београдски војни оркестар“ и Бинички оснива војну „Музику краљеве Гарде“, у почетку само с дувачким инструментима, а постепеним увођењем других инструмената претвара тај оркестар у прву београдску филхармонију. „Београдски војни оркестар“ претеча је Уметничког ансамбл Министарства одбране „Станислав Бинички“, који данас афирмише културни живот и уметничко стваралаштво у Војсци.

ОСНИВАЊЕ ОПЕРЕ

Тада је уродила плодом и дугогодишња борба за оснивање Опере. Уз помоћ управника Народног позоришта Милана Грола, Бинички оснива Оперу као самосталну грану са солистима, хором и оркестром. Као оснивач Опере постаје и њен први директор. И поред великих тешкоћа око ангажовања солиста, чланова хора, припремања репертоара, набавке музичког материјала, костима и декора, прва опера „Мадам Батерфлај“ изведена је 11. фебруара 1920. године. Касније ће Станислав Бинички рећи: „То је било златно доба опере, колико је било интересовање види се по томе што су пред благајном стајали дуги редови публике, често до Официрског дома, чекајући на ред да купе карте.“

Двадесетпетогодишњица његовог рада прослављала се 3, 4. и 5. фебруара 1924. године. У прослави су учествовала сва београдска певачка друштва, целокупни музички ансамбл Опере и многи други, који су му својим учешћем исказали неизмерно поштовање.

Потом се повукао да ствара у миру и тишини. Умро је на зиму, под окупацијом, 15. фебруара 1942. године. Нестало је сасвим незапажено и незабележено, он који је први заорао бразде на свим пољима музичког рада. У пролеће исте године пријатељи и колеге одсвирали су „Марш на Дрину“ у помен великом мајстору музике. ■

Драгана БАРИЈАКТАРЕВИЋ

Хуманитарни Момин круг

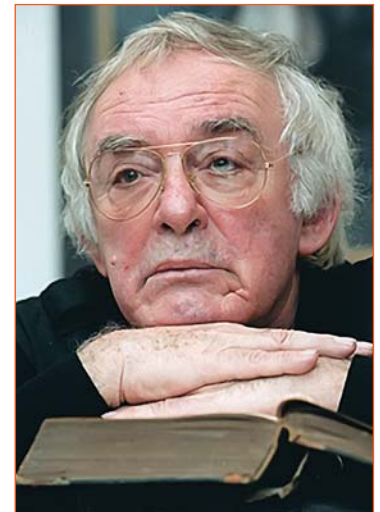
67

Овогодишњи програм четврте по реду културне манифестације „Момин круг“, који организује Задужбина „Момо Капор“, хуманитарног је карактера, прилагођен ситуацији у земљи после мајских поплава.

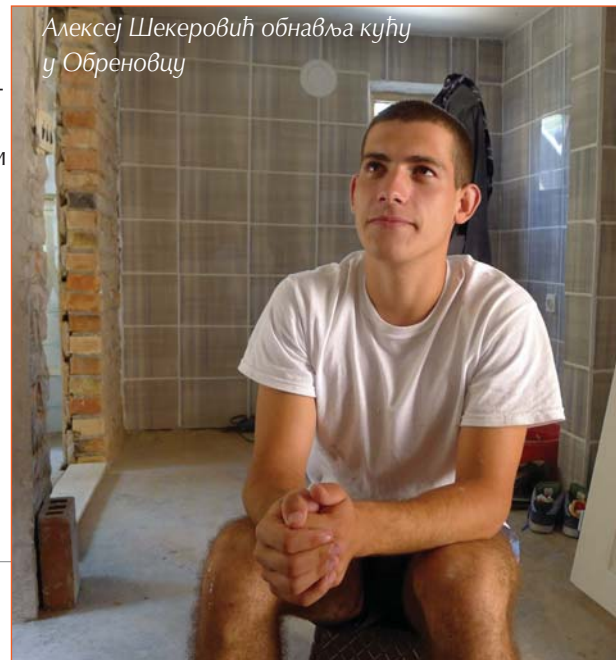
Сав приход од симболичне цене улазница од 200 динара, као и приход од продаје пића и књиге „Сентиментални пртљаг Моме Капора“, намењен је средњошколцу из Обреновца, Алексеју Шекеровићу који је живео са баком, дедом и прабаком у кући која је потпуно уништена у катастрофалним поплавама. Тренутно спава у касарни, а преко дана помаже да се омалтерише кућа и оспособи за кав-такав живот у њој.

Алексеј је ученик Техничке школе у Обреновцу, добар ђак, ватерполиста. Како каже „све што има је на њему“. Подигли су га бака и дека, када су га са три месеца оставили родитељи. Пре пар дана је напунио 18 година, а једина жеља му је да се врати кући.

Програм „Моминог круга 2014“ комплетно се одржава на тераси Клуба „Easy“ на Ади Циганлији, 5. септембра, а почиње у 19 часова. Биће представљена књига „Сентиментални пртљаг Моме Капор“, овогодишњи заједнички књижевни пројекат „Српске књижевне задруге“ и Задужбине „Момо Капор“, чији су приређивачи Љиљана Капор и Драган Лакићевић, затим и пројекција филма „Њујорк, град по мери човека“ и кабаре „Хало, Београд“, који је приредила Рада Ђуричин. Специјални гости фестивала су Сергеј Трифуновић и бенд „Ужичка република“. ■

Алексеј Шекеровић обнавља кућу у Обреновцу

УМЕТНИЧКИ АНСАМБЛ „СТАНИСЛАВ БИНИЧКИ“
И МАЊИФИКО У КОПРУ И МАРИБОРУ

МУЗИКА НОВОГ ПРИЈАТЕЉСТВА

После турнеја по словеначким градовима децембра прошле и маја ове године, 22. августа на Титовом тргу у Копру, у препознатљивом маниру, извођењем Мањификових ауторских композиција и популарних нумера из „Монтевидеа“, Уметнички ансамбл Министарства одбране „Станислав Бинички“ и словеначки аутор Роберт Пешут Мањифико одушевили су више од две хиљаде посетилаца, који су готово до последњег места испунили централни плато тог словеначког града.

Дуготрајни аплауз којим је „Бинички“ поздрављен приликом изласка на сцену, као својејерсна порука добродошлице, разгалио је наше музичаре који су надахнуто испратили сјајног словеначког аутора и аранжера у извођењу познатих композиција *Here I go, I think, Зум зум коло, Само мало, Пукни зоро* и осталих.

Музички догађај наговештен је током слеподнева, када је, после десеточасовног путовања до севера Јадрана, ансамбл срдечно дочекан, а Пешутов пријатељски загрљај са старим знанцима, најавио да су се ужелели добре свирке, коју су и приуштили бројној публици.

По завршетку концерта и неколико „бисева“, дома-

УМЕТНИЧКИ АНСАМБЛ
МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ
„СТАНИСЛАВ БИНИЧКИ“
И СЛОВЕНАЧКИ АУТОР
РОБЕРТ ПЕШУТ МАЊИФИКО,
КОНЦЕРТИМА У КОПРУ
И МАРИБОРУ, НАСТАВЉАЈУ
УСПЕШНУ САРАДЊУ

ћин није крио задовољство што је сарадња са српским војним оркестром „изузетно плодна и дуготрајна“.

– Морам да признам да ово превазилази моја очекивања с почетка наше приче, а позитивна реакција публике је највећи подстрек да наставимо – истакао је Роберт Пешут и најавио предстојеће наступе у Италији и Србији, од којих сви заједно пуно очекују.

И на другом концерту, 23. августа у мариборској дворани „Леон Штукељ“, више од три хиљаде људи плесало је у ритму музике Мањифика и Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“.

Ни целодневни пљусак није омео музички спектакл, а два сата пре концерта десетине људи су под кишобранима и у кабаницама, у редовима стрпљиво чекали за улазнице. Музика за све генерације тако је и прихваћена, па је пуна дворана хорски певала најпознатије нумере из „Монтевидеа“ и оне из Пешутовог ауторског опуса.

Наши музичари су инспиративном свирком допринели сјајној атмосфери која је расла из нумере у нумеру, а кулминирала је током брзих „двојки“, које су Пешутов спе-

МИСИЈА КУЛТУРЕ

Начелник управе за односе с јавношћу Министарства одбране, пуковник Петар Бошковић изузетно је задовољан пријемом Уметничког ансамбла Министарства одбране „Станислав Бинички“ код словеначке публике.

– Аплауз више од две хиљаде људи нама је најбитнији. Он потврђује да је наша својеврсна мисија ширења културе и позитивне слике о Војсци Србије успешна. Посебно ми је драго да словеначка публика зна да обележавамо стогодишњицу Великог рата и изузетно позитивно реагује на композиције које се односе на тај период наше историје – рекао је пуковник Бошковић и изразио наду да ће сарадња са реномираним словеначким аутором бити настављена концертима у региону.

цијалитет, па је публика играла и певала као на својеврсном хепенингу.

Публика свих генерација није крила одушевљење концертном, истичући у први план позитивну енергију и свежину балканске музике која плени људе са ових простора. То је потврдио и Владимир Полич, који је са супругом, како истиче, уживао у музици из неког бољег времена.

– Ја сам стара генерација, служио сам у ЈНА и музика у којој сам вечерас уживао враћа ме у лепа времена када смо се више дружили и живели далеко срећније и опуштеније.

Да је у Копру било добро, али у Марибору још боље, истиче диригент мајор мр Игор Митровић.

– Утисци су импресивни, већ дуже време заједно наступамо и можемо рећи да успешно трајемо, а поготову ми пријају срдачни аплаузи нашем оркестру – истиче мајор Митровић.

Концерт у Марибору отворила су деца „Српског културног друштва Марибор“ играма из ужичког краја, обучена у традиционалне ношње, а поздрављена су бурним аплаузом публике.

Мини турнеју Уметничког ансамбла обележила је беспрекорна организација и велика љубазност словеначких домаћина на сваком кораку. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ

ИЗЛОЖБА ИВАНКЕ ЈЕВТОВИЋ У ДОМУ ВОЈСКЕ

Сећање - туга и лепота

69

У Малој галерији Дома Војске у Београду отворена је ауторска изложба „Сећање – туга и лепота“ академског сликара и дизајнера Иванке Јевтовић. Отварању је присуствовао државни секретар Зоран Ђорђевић и многобројни поштоваоци уметности.

Изложба је, у оквиру обележавања сто година од почетка Првог светског рата, посвећена хероинама Првог светског рата, Милунки Савић и Надежди Петровић. На свечаном отварању Душан Миловановић, музејски саветник Музеја примењене уметности у пензији, истакао је да народ без познавања историје и својих корена нема никакву садашњост, а камоли будућност.

– Иванка Јевтовић овом приликом испричала је своју причу, свој однос према прецима, одуживши дуг остављајући свој допринос српској уметности. Њен поступак је тростепен – сећање, туга и лепота. Сећање, као обавезујућа веза са свим прецима, туга, јер се није остварило оно што су сањали, ни Надежда ни Милунка. И на крају, лепота, која се са добротом потпуњује и лековито делује на све оне који су спремни да је приме – рекао је Миловановић.

Пожељевши добродошлицу гостима, директор Медија центра „Одбрана“ потпуковник Славољуб М. Марковић истакао је да му је велика част што је имао прилику да сарађује са ауторком и одао признање њеном брату Ивану Јевтовићу и Драгани Марковић који су најближе сарађивали у припреми изложбе.

Иванка Јевтовић је нагласила да је одлична реакција публике на отварању „Дана Србије“ у Паризу била велико охрабрење да створи све оно што је на изложби у Дому Војске презентовано.

Изложба је отворена до 20. септембра сваког дана, сем недеље, од 11 до 19 часова. ■

М. КРСТОВИЋ
Снимио Д. БАНДА
ОДБРАНА

ИЗЛОЖБА СЛИКА „ДАНИЦА ЈОВАНОВИЋ (1886–1914)“

ВРЕДНА УМЕТНИЧКА ЗАОСТАВШТИНА

У оквиру обележавања стогодишњице од почетка Првог светског рата у Великој Галерији Дома Војске Србије отворена је изложба слика „Даница Јовановић (1886–1914)“, коју Медија центар „Одбрана“ организује у сарадњи са Спомен збирком Павла Бељанског и Галеријом Матице српске из Новог Сада. Отварању су присуствовали патријарх Иринеј и државни секретар у Министарству културе и информисања др Дејан Ристић.

Говорећи о значају поставке, директор Медија центра „Одбрана“ потпуковник Славољуб М. Марковић истакао је да је то најбољи почетак изложбене сезоне у Галерији Дома Војске, посвећен обележавају јубилеја стогодишњице од почетка Великог рата. Он је најавио богат програм који је за ову јесен Медија центар припремио у част тог јубилеја, изражавајући нарочито задовољство плодотворном сарадњом са Спомен збирком Павла Бељанског.

Како је истакла управница Галерије Матице српске мр Тијана Палковљевић Бугарски, та галерија у свом фонду чува највећи број дела Данице Јовановић и прва је почела да прикупља њене радове још 1948. године. Осамдесетих година тај посао наставила је др Јасна Јованов, први пут објављујући каталог њених дела и причу о тој, помало, заборављеној уметници.

– Сада, три деценије након тих првих истраживања, знамо много више и много потпуније сагледавамо опус Данице Јовановић, али и оно што карактерише време у коме је стварала – истакла је Тијана Палковљевић Бугарски, додајући да је ова изложба добар пример сарадње установа културе у мисији промоције српске културе и културног наслеђа.

Према речима ауторке изложбе др Јасне Јованов, управнице Спомен-збирке Павла Бељанског, изложба смешта Даницу Јовановић у контекст када је стасавала, осветљава околности које су формирале њен уметнички лик, али и сурове околности почетка Првог светског

рата, када је њен живот несрећно прекинут стрељањем испод Петроварадинске тврђаве.

– Велики број људи био је укључен у истраживање и помагао је да се дође до података, и захваљујући свима, данас имамо прилику да видимо ову поставку – нагласила је др Јасна Јованов, изражавајући посебну захвалност Медија центру „Одбрана“ на подршци и припреми изложбе, као и на дугогодишњој сарадњи.

Богат уметнички рад Данице Јовановић представљен је на 75 експоната, од тога 58 слика. Организацију изложбе помогли су Народни музеј, Етнографски музеј, Музеј историје Србије и приватни колекционари.

Изложба је отворена до 20. септембра, а пратиће је разноврстан програм који обухвата дечије радионице (суботом од 13 часова), предавања и филмске пројекције (суботом од 14 часова) и стручна вођења кроз поставку четвртком од 17 часова. ■

Б. МИЉИЋ

Снимила Д. СТЕФАНОВИЋ

ДАНАК ПАТРИОТИЗМУ

Даница Јовановић је рођена 4. јануара 1886. у Бешки као пето дете у сељачкој породици, а васпитавана је на тековинама српског грађанског друштва у Аустроугарској монархији. Школовала се захваљујући разумевању Више девојачке школе у Новом Саду, Добротворне задруге српкиња „Новосаткиња“ и породице Дунђерски.

Припада генерацији уметница које су похађале женско одељене Уметничко-занатске школе у Београду, код Бете Вукановић. Школовање је наставила у Минхену, где је у марту 1914. дипломирала на Женској сликарској академији. Упоредо са усаврашавањем у сликарству, она се у Минхену укључује и у рад српског патриотског удружења „Србадија“.

Током школовања у Београду и у Минхену, као и током летњих распуста у Бешки интензивно је сликала, што је резултирало уметничком заоставштином од стотинак радова.

Поред остварења која указују на процес савладавања сликарских проблема, у уметничкој заоставштини Данице

Јовановић налазе се слике које указују на склоност ка гестуалном сликарству, коришћење интензивног колорита и експресивну интерпретацију ликова. Сликала је мртву природу, портрет и фигуре у народним ношњама, као и неколико пејзажа, од којих три приказују мостове: мост код Љум куле, Везиров мост на Дриму и срушени

Савски мост у Београду. Мостови који су били актуелни током балканских ратова указују да је будно пратила развој ратних операција, али нема доказа да је непосредно учествовала у њима.

С друге стране, њен ангажман у „Србадији“, боравак у Београду почетком Првог светског рата, када је насликала срушени Савски мост, као и изјаве њених минхенских колега о израженој националној свести, могу бити разлози због којих је Даница Јовановић већ у првим данима Великог рата побудила пажњу полиције и војних власти из Петроварадина. Стрељана је након преког суда, с групом талаца из Бешке, 12. септембра 1914. у Петроварадину.

Пише Крسمан МИЛОШЕВИЋ

Легендарни Ђачки батаљон (3)

ОСТАЛА ЈЕ ЛЕГЕНДА

Да су други народи у своје трајање могли да упишу легенду о 1.300 каплара, она би била на пиједесталу. „Свако име и сваки гроб, сијао би као сунце...”, каже Ненад Љубинковић, потомак Милана Јањушевића, једног из батаљона бесмртних. О гробовима наших предака, расутих на огромном простору, од Дрине, Колубаре, Албаније, Крфа, северне Африке и назад преко Солуна, Кармакчалана и северних граница земље, у много случајева, више се брину странци него ми сами. Ипак, у маглама српске прошлости, остали су да вечито светле ликови „1.300 каплара”.

Пред судбоносне догађаје који ће уследити крајем јесени 1915. године, једини излаз Врховна команда видела је у наставку повлачења на југ, како би у евентуалном садејству са француским снагама код Кривопака и Грацког, отворила качанички пролаз и успоставила везу са савезницима. На седници владе у Рашкој (4. новембра) усвојен је став да „треба остати уз наше досадашње савезнике”. Војвода Радомир Путник је рекао: „Борбу треба продужити до краја и повлачити се... Ако се буде морало, на Косово, па евентуално, чак преко Призрена и Дебра, у јужну Македонију и Албанију”. Пошто од француске помоћи није било ништа, јер је, по њима, „игра у Србији изгубљена”, ситуација је налагала да се већи део српских снага, са планинског земљишта између Јужне и Западне Мораве, повуче ка Косову.

У условима крајње преморености, повећаних губитака, поновне оскудице у артиљеријској муницији и пасивности савезника у пружању помоћи, Врховна команда обуставила је даље операције и 21. новембра наредила свим јединицама да се „убрзано повлаче на леву обалу Ситнице и ту концентришу за одлучујућу битку”. Повлачење је завршено до 24. новембра, а груписање за битку до 26. новембра 1915. године. Но, када се проценило да у планираној бици нема изгледа на успех, Врховна команда донела је 25. новембра одлуку „да се битка не прими, а претешко одступање продужи према обалама Јадранског мора”. Тиме је завршено мучно повлачење српске војске, испуњено беспримерним херојством, које је трајало готово два месеца, по дубини од близу 500 километара.

У „голгоги Србије”

После Колубарске битке и епидемије тифуса која је харала до лета 1915. године, преживели ђаци поднаредници Ђачког батаљона постали су, почетком те године, ђаци наредници, а у одступању преко Албаније и на Солунском фронту, већина је добила и чин резервног потпоручника. У борбама за одбрану Србије крајем 1915, повлачењу кроз Албанију и Црну Гору и, најзад, на положајима у пробоју Солунског фронта, свуда где је српска војска остављала жртве, Ђачки батаљон дао је свој немерљив допринос. До краја рата изгинуло их је преко две трећине. Са њима је страдао и њихов командант потпуковник Душан Глишић. После тешких окршаја, тешко оболео, не мирећи се с чињеницом да је одбрана Србије сломљена, убио се у Качанику (1915).

Из казивања која су настала после окончања Великог рата, записаних успомена и доживљаја, мноштво је записа који говоре о светлим ли-

ковима припадника легендарног Ђачког батаљона. Браћа Николићи, из Хомоља, Божидар и Светолик – први студент филозофије, а други матурант пољопривредне школе, погинули су у близини Смедерева у јесен 1915. године.

Потпоручник Миодраг Давидовић, минхенски студент, син јединац председника владе Љубе Давидовића, погинуо је приликом повлачења преко Албаније. Ђорђе Поповић, син директора Народне банке, добровољац, умро је у ропству у мађарском затвору. Александар Шаца Лазаревић, академски сликар, пао је у Колубарској бици, остављајући недовршене радове у свом атељеу у Прагу. Стотине и стотине других, безимених и непобројаних, остали су на вечној стражи српског Пантеона. Страдао је нараштај који је „дигао за Србију и сањао да јој послужи кроз науку и културу... То је била генерација која је у миру најватреније живела и стварала за своју земљу, а у рату се најхрабрије борила и крварила” (Т. Пејовић).

О путевима страдања и славе легендарног Ђачког батаљона од 1914. до Крфа писао је и познати књижевник Станислав Винавер (1891–1955), један од каплара из тог батаљона. Сем осталог, он пише: „Није му било лако. Трећина их је пала на Колубари, многи заувек остали на балканским беспућима, многи испод потопљених лађа на путу према острву спаса... Сви до једног, они су најбрже обучени и најхитније послати на фронт... На фронт су дошли у најбољим тренуцима одступања и очајања. Није било времена да постану вичнији, вештији, искуснији. Подвиг им је био да дођу у очајну

војску која је одступала без топовске муниције, оголела и боса, чији је старешински кадар био проређен. Проживели су часове сумње, стрепње, пркоса и надчовечанских патњи, часове офанзиве, полета, победе и апотеозе, часове који се не понављају. То су платили животима и крвљу највећег броја... Силом и вољом историје, они су били ти који су представљали дух. Код Срба полази у последњу борбу све што има интелигенције, све што је будућност духовног живота, као последња нада нације, да подигне посустали народ.... Легенда нашег батаљона погодна је за писца већих размера. А, чак, и кад дође ко ће је ставити у речи, ми више никада нећемо бити одвојени од наше легенде. Нама је суђено, да нико од нас не носи, не представља, не оличава самога себе, него да сваки појединац садржи све нас, цео наш нараштај, целу нашу легенду. Од ње нисмо мислили да се откинемо. То не бисмо ни могли. Она нас држи још откако нас је ухватила и пригрлила први пут. Она није само наша легенда. Она је неотуђива стварност...”.

Христифор Црниловић, професор, један од преживелих јунака из Ђачког батаљона, није био по вољи новој југословенској држави. На ратиштима се није штедео, али га „метак није хтео. Од албанске голготе био је јачи. Јачи и од болести, глади... од издаја и предаја, од савезничких лицемерја. За све је имао један одговор у четири речи – ко издржи, нека прича”, писао је С. Винавер. Тако је поднео и смрт брата Александра, који је умро у беспућу Албаније. У Априлском рату 1941, изгубио је и брата Уроша, који је био професор. Како ново време није

превише марило за старе ратнике, Карађорђево звезду, ордење Белог орла и круне, Христифор Црниловић умро је у највећем сиромаштву. Пред смрт, писао је својој сестри Зори: „Браним се тако што се удубим у моје радове, у неки циљ који сам пред себе поставио, не мислећи да ћу га остварити. Тако заборавим муку. А, ти, немој да заборавиш, сахрани ме у Власотинцу. Ту, некако све мислим, уз вашу бригу, барем ме неће прекопати”. У Београду, у Манаковој кући, налази се Црниловићева збирка рукописа и скица (21.500 страна). Ту је и богата етнозбирка ношњи, накита, посуђа и алата, које је оставио потомству. И ту се види да је био велики естет и уметник. У Народној библиотеци у Власотинцу је поставка изложбе фотографија, које је Христовор начинио на свом ратном путу.

У записима о страдањима Ђачког батаљона, трагична је и судбина четворице браће Уркића. У огласу голубачког учитеља Николе Уркића, објављеном у „Српским новинама”

ПЕТАР ПРВИ МЕЂУ ИЗБЕГЛИЦАМА

Српске јединице су се сливале на Косово заједно са многобројном масом избеглица. У огромним колонама народа и војске, налазио се и краљ Петар Први. „Трећепозивци, са којима је био, нису могли поверовати да је са њима стари краљ Петар”, писао је Анри Барби. Преко Блаца и Прокупља стигао је у Приштину, где се срео с Браниславом Нушићем, који је тада забележио: „Мада његове старачке очи нису биле кадре догледати оно што је он желео да види, он је, ипак, дуго и дуго забринуто стајао на прозору и упињао поглед да види бар онај дим, који је већ пао на воде Моравине и воде Ситничине... То је сада био већ сломљен, изнемогао старац, брижан за добру судбину свога народа...” Иза војске и избеглица остали су многи лешеве, неизмерне личне трагедије и тешке патње. Песник Владимир Рајић „није могао да издржи телесне и духовне патње, пресвиснуо је... Књижевник Милутин Ускоковић се утопио”, пише Нушић. Ипак, много више било је оних који су се спремно суочили с бедом историјског тренутка.

1918, стајало је: „Пре два дана погинуо ми је и последњи, четврти син, студент права”. Сва четворица налазила су се у Ћачком батаљону. Млађи, близанци Стојан и Јован, били су ђаци занатске, а Милош учитељске школе, док је најстарији Љубан студирао право. До Крфа и Солуна стигли су само отац Никола и најстарији Љубан. Касније је погинуо и Љубан, а отац Никола „умро од несреће”.

Двадесет година касније, на помену „српским капларима”, Бранислав Нушић је рекао: „Ни звона црквених звона, ни плотуни почасне палбе, ни војничке фанфаре, ни бучни хорови, не могу заглушити реч наше мртве деце. Она је ту, она лебди над нама. Ја који сам ближе смрти но животу, ја је чујем. Ви који сте ближи животу него смрти, ви је осећајте у души... У овом дану полажем вам, децо наша, најскупоценији венац, венац родитељских суза. Али, прави споменик вама палима, подићи ћемо, ако будемо кадри да сачувамо сећање на вас... Велика дела траже и велике жртве”.

Јединствен је и веома занимљив пут Миладина Пећинара (1893–1973), рођеног у Љубишу, Чајетина. Као студент Грађевинског одсека Техничког факултета у Београду, сврстан је у Прву чету Ћачког батаљона у Скопљу. Учествовао је у Колубарској бици, прешао Албанију и у борбама на Солунском фронту, код Скочивира, на падинама Кајмакчалан, био рањен. Другови су га извукли. Опоравио се у енглеској болници „Вертекари” у Солуну. Никада није прежалио „зашто се и њему није посрећило да отвори капију слободе поробљене и оклеветане Србије”.

Влада је донела одлуку да преживели ђаци и студенти, који су прекинули школовање, наставе студије. Ослобођен од војне службе, Миладин Пећинар нашао се међу 130 студената, углавном техничких наука, који су кренули у „откоманду” у Италију. Наставио је студије у Риму, где је дипломирао 1921. године. Почео је да ради у Министарству грађевина, а онда наставио рад у Друштву за грађење железница које је требало да изгради пругу Београд–Бар. Као инжењер светског гласа, пројектовао је и изградио хидроелектране – Треска, Овчар бања, Међувршје, Власина, Бајина Башта, а његови студенти пројектовали су и градили Ђердап, Перућац, Мратиње. Прешао је пут од Ћачког батаљона до научника светског угледа и академика. Увек поносан на свој Ћачки батаљон, па и у временима оправданог или неоправданог фаворизовања неких других вредности, често је говорио: „Младост из 1914. је лекција”. Био је један од оснивача и доживотни председник Удружења Скопског ѓачког батаљона. Написао је 49 стручних радова и уџбеника. Златиборци су му подигли споменик на Златибору (2004).

Незалечене ране српског народа

У огромној маси погинулих, који су у том страшном рату пали за слободу Србије и стварање Југославије, број студената и ђака представља једну читаву „легију”, сјајну и поносну, која је понета полетом своје младости и идеала, сагорела у неравноправној борби. Сви ти младићи, од којих се многим не зна ни где им почивају кости, травом прекривене или негде на дну морских дубина, представљају српске љуте ране. Тек научени да стоје под оружјем, ти младићи ушли су у редове старих ратника, уносећи у њих младалачки дух и полет, баш у времену доношења одлуке о противофанзиви, крајем новембра 1914. године. У том јединственом и упамћеном налету српске војске, ђаци поднаредници извршили су своју дужност. У тој епохалној офанзиви, млади поднаредници сврстали су се поред старих радника, па су се у неким јединицама срели и деда, и отац, и син, читаво једно поколење. Они који нису знали шта је то рат и борба, шта је то смрт, духовно су повели оне који су били ветерани из недавно минулих балканских ратова. Од Колубаре до завршетка пробоја Со-

лунског фронта и ослобођења Србије, од укупног броја ђака и студената из Ћачког батаљона, током борби пало је или умрло од задобијених рана њих око 1.000. Сјајне оцене и похвале које су им давале њихове претпостављене старешине, импресивно говоре о њиховом примерном држању. Они који су преживели, после рата наставили су започето школовање, ревносно обављали своје дужности и заузимали високе положаје у друштву. Како је већ поменуто, неки су кренули од ђака каплара, а стигли до познатих професора, уметника, књижевника, инжењера, лека-

ра, научника, доктора наука и академика, докле је досегао Миладин Пећинар, један од оснивача и доживотни председник Удружења Скопског ѓачког батаљона 1.300 каплара.

Удружење је 16. септембра 1973. довршило и открило Споменик на Суворовском Рајцу у славу храбрим борцима – учесницима у Колубарској бици. Споменик, чија је изградња трајала око три и по године, изграђен је од скромних добровољних прилога, продаје спомен-књиге „Скопски ѓачки батаљон из 1914. – Батаљон 1.300 каплара” и помоћи Скупштине општине Љиг.

Проћујало је 100 година од чувене и за Србију судбоносне Колубарске битке, за коју је везана и историја „Скопског ѓачког батаљона 1.300 каплара”. Живих учесника више нема. Остали су споменици и исписани редови успомена и доживљаја „ђака каплара”, ратних ветерана, из послератних времена. ■

(Крај)

НУШИЋЕВА ЖРТВА

Син јединац дипломате и писца Бранислава Нушића, ѓак поднаредник Бан, оставио је два писма. У писму оцу Браниславу, на коверти писма је писао: „Молим онога који ме нађе мртвог, да ово писмо неизоставно преда адресанту”. А, у кратком садржају писма, забележено је: „Драги Аго, не жали за мене. Ја сам пао на бранику Отаџбине за остварење оних великих наших идеала, које смо сви ми тамо сложено проповедали 1908. године. Не кажем да ми није жао што сам погинуо, осећао сам, шта више, да бих могао будућој Србији корисно послужити, али... таква је судбина. Твој син Бан”.

У писму вереници, Бан пише да му је нека старица „прорекла да ће доћи до најстрашније битке са Немцима на Градишту и да ће у њој победити Срби. Ако буде суђено да ја паднем у тој прореченој бици, нека ти не буде жао. Пао сам за оно што сам и волео, за Отаџбину, мислећи на оно што сам волео, на тебе”. Погинуо је после неколико дана.

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1–15. септембар

Православни

11. септембар – Усековање главе Светог Јована Крститеља

14. септембар – Преподобни Симеон Столпник – Црквена Нова година

Римокатолички

8. септембар – Рођење Блажене Дјевице Марије – Мала Госпа

УСЕКОВАЊЕ ГЛАВЕ
СВЕТОГ ЈОВАНА
КРСТИТЕЉА

У време цара Иродота Антипе, сина старога Ирода, убице витлејемске деце, проповедао је у Галилеји свети Јован Крститељ. Пошто је цар отерао

своју закониту жену и узео жену свога живог брата Филипа Иродијаду, свети Јован је устао против тог безакоња и због тога је доспео у тамницу.

На једној свечаности, занесен игром Иродијадине кћери Саломије, цар јој је обећао да ће јој испунити сваку жељу. Она је, по наговору своје зле мајке, затражила спаситељевоу главу, а пијани цар јој је испунио жељу и посекао светог Јована. Његови ученици су узели тело и часно га сахранили, а бесна Иродијада је избола иглом језик Јованов и главу закопала не неко нечисто место.

Ускоро је све те злотворе стигла заслужена казна па су скончали своје животе у беди и понижењу. Смрт Јована Крститеља догодила се пред Пасху, а празновање 11. септембра установљено је зато што је тога дана освећена црква коју су, над Јовановим моштима у Севастии, подигли цар Константин и царица Јелена. ■

Пробој Солунског фронта

Пробој Солунског фронта био је увод у коначно ослобођење Србије и у великој мери је допринео да Аустро-Угарска капитулира 3. новембра 1918. године. Због значаја који је артиљерија имала у пробоју фронта, у Војсци Србије 14. септембар се обележава као Дан артиљерије.

Солунски фронт формиран је од почетка октобра до средине новембра 1915. године, када је у Солуну искрцано око 65.000 француских и 85.000 британских војника са Дарданела. Након повлачења из Србије и опоравка на острву Крф од јануара до маја 1916. године, српска војска се прикључила савезницима у припремама за општи напад на Солунском фронту. После три и по месеци тешких борби, обе стране су 6. децембра 1916. прешле на рововско ратовање које је трајало све до средине септембра 1918.

Пробој фронта разматран је више пута да би, коначно, 12. септембра 1918. командант свих савезничких снага на Солунском фронту генерал Франше Д'Епере наредио почетак офанзиве, према утврђеном плану. Под његовом командом извршен је пробој од 15. до 17. септембра 1918. године. Одлучено је да се главни удар изврши са фронта Друге армије војводе Степе Степановића на правцу: Ветерник–Обла чука–Кравица–Добро поље–Соко.

Пред почетак пробоја Прва српска армија имала је у свом саставу три пешадијске и једну коњичку дивизију, а Друга армија три српске и две француске пешадијске дивизије. Артиљеријска припрема на целом фронту почела је ујутру 14. септембра из 580 артиљеријских оруђа уз истовремено ангажовање авиона и бомбардовање непријатељских положаја. Уништена су бугарска утврђења, препреке и осматрачнице, а бугарска артиљерија је онеспособљена. Артиљеријска припрема је настављена и током ноћи, а у зору 15. септембра почео је напад пешадије на одсеку Друге армије. У првом ешалону нападале су француске дивизије, 122. и 17. колонијална, и Шумадијска дивизија, док су у другом ешалону наступале Југословенска и Тимочка дивизија. Заузето је Добро поље, Ветерник, Кравички камен и висови Сокола. До вечери Друга ар-

мија пробила је бугарски главни положај ширине 11 км и дубине 3–4 км.

На одсеку Прве армије пешадијски напад почео је у 15 часова са Дринском и Дунавском дивизијом у првом ешалону и Моравском дивизијом у другом ешалону. Напад је заустављен на Каменом врху и Градешничком превоју. Друга армија је 16. септембра наставила напад и заузела Козјак и избила пред бугарски резервни положај Камила–Тополац. Истог дана Прва армија је заузела бугарски главни положај на резервном положају. У напад је прешла и француска Источна војска у Пелагонији и француско-грчке дивизије на десној обали Вардара, затим грчка дивизија на десном крилу Друге армије, као и британске 22. и 28 дивизија и грчка Сереска дивизија. Увече 16. септембра бреша пробоја Солунског фронта протезала се више од 25 км у ширини, а просечно 7 км по дубини.

Захваљујући успесима које су постигле Југословенска, Тимочка, Дунавска и Дринска дивизија, 17. септембра пробој непријатељског фронта повећан је 12 км по целој дубини и фронт је раздвојен на два дела. Непријатељске снаге одступале су ка Вардару и Црној реци. После пробоја, Прва и Друга армија наставиле су надирање како би бугарско-немачким снагама онемогућиле успостављање нове линије одбране. Основни правац надирања Друге армије био је као североистоку у намери да избије у долину Вардара, док је Прва армија после прелаза Црне реке дејствовала ка северозападу у правцу Прилепа. ■

Миљан МИЛКИЋ

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

Управа за кадрове
расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за попуњу радних места војних службеника и војних намештеника пријемом лица из грађанства
у радни однос на неодређено време

У Управи за војно здравство, место службовања Београд

- један (1) референт за планирање СнПС и РСнМС, С2С/ ВСС.

У Централној апотеци-складишту Управе за војно здравство, место службовања Београд

- један (1) фармацеут, С2С/ ВСС.
- један (1) фармацеутски техничар, ССС.

У Центру војномедицинских установа Београд Управе за војно здравство, место службовања Београд

- један (1) виши лабораторијски техничар, С1С/ВШС,
- један (1) медицински техничар општег смера, ССС,
- два (2) стоматолошка техничара, ССС,
- три (3) лабораторијска техничара, ССС,
- један (1) референт за администрирање софтвера и рачунара, ССС,
- један (1) молер-фарбар, КВ,
- четири (4) радника за спремање просторија, ПКВ.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- Да су кандидати држављани Републике Србије;
- Да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности;
- Да кандидати нису кривично осуђивани казном затвора у трајању дужем од шест месеци;
- Да кандидати имају одговарајућу стручну спрему за радно место за које конкурише;
- Да су кандидати здравствено способни за рад у Министарству одбране и Војсци Србије;
- Да кандидатима раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

За радно место под редним бројем 1: завршен Фармацеутски факултет, звање дипломираног фармацеута, положен стручни испит, радно искуство од 2 године на пословима јавних набавки лекова и медицинских средстава;

За радно место под редним бројем 2: завршен Фармацеутски факултет, звање дипломираног фармацеута, положен стручни испит;

За радно место под редним бројем 3: завршена средња фармацијска школа, смер фармацеутски техничар и положен стручни испит;

За радно место под редним бројем 4: завршена виша медицинска школа, смер – лабораторијски техничар и положен стручни испит, односно стечено високо образовање на студијама првог степена, занимање лабораторијски техничар;

За радно место под редним бројем 5: завршена средња медицинска школа, занимање медицински техничар општег смера и положен стручни испит;

За радно место под редним бројем 6: завршена зуботехничка школа, смер стоматолошки техничар и положен стручни испит.

За радно место под редним бројем 7: завршена средња медицинска школа, смер лабораторијски техничар и положен стручни испит;

За радно место под редним бројем 8: завршена средња школа информатичког смера;

За радно место под редним бројем 9: завршена школа за КВ раднике, односно КВ стручна спрема грађевинске струке;

За радно место под редним бројем 10: завршена основна школа, ПКВ степен стручне спреме.

Сагласно одредбама члана 125. Закона о Војсци Србије, између кандидата који испуњавају опште и посебне услове конкурса, првенство под једнаким условима има супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе у Војсци Србије и супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања. Приоритет из овог члана даје се кандидатима који имају једнак број бодова.

За попуњу наведених радних места формираће се листа кандидата, рангирањем кандидата који испуњавају опште и посебне услове конкурса, а рангирање се врши бодовањем.

За формирање ранг листе кандидата биће прописани критеријуми, укључујући и психолошку процену која се обавља у складу са захтевима радног места.

Пре пријема у радни однос, за кандидате који испуњавају услове конкурса и уђу у најужи избор биће извршена безбедносна провера – уз њихову писану сагласност, као и медицинско-здравствена провера.

Сва примљена лица која се први пут примају у службу на неодређено време у државном органу подлежу пробном раду у трајању од 6 (шест) месеци. Пробни рад прати њихов претпостављени, који ће по окончању истог надлежном руководиоцу дати писано мишљење о томе да ли је примљени војни службеник и војни намештеник задовољио на пробном раду. Лицу које не задовољи на пробном раду отказује се радни однос без права на новчану накнаду због отказа.

УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС КАНДИДАТИ ОБАВЕЗНО ПРИЛАЖУ:

- СV или кратку биографију;
- оверену фотокопију дипломе о стеченом образовању (оверену у суду или општини);
- оверену фотокопију доказа о положеном стручном испиту (оверену у суду или општини);
- фотокопију радне књижице;
- уверење о држављанству (не старије од шест месеци);
- извод из матичне књиге рођених (ако није нови образац, не старији од шест месеци);
- уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци);
- уверење надлежног МУП-а да кандидат није осуђиван на казну затвора од најмање 6 (шест) месеци (не старије од шест месеци);
- Уверење државног органа у којем је кандидат био у служби да му радни однос у државном органу није престајао због тешке повреде дужности из радног односа.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о здравственој способности.

ИЗБОРНИ ПОСТУПАК

Изборни поступак ће се спровести само међу кандидатима који испуњавају све опште и посебне услове конкурса за пријем на радно место на које су конкурисали.

Са свим кандидатима, међу којима се спроводи изборни поступак, конкурсна комисија ће обавити разговор и извршиће њихово рангирање према одобреним критеријумима.

Позив за разговор и остала обавештења упућују се кандидату на адресу коју наведе у пријави за јавни конкурс.

Одлуку о избору кандидата донеће надлежни старешина и са садржајем исте биће упознати сви кандидати који учествују у изборном поступку.

НАЧИН ПОДНОШЕЊА ПРИЈАВЕ НА КОНКУРС

Молбе са траженим прилозима се достављају искључиво поштом препоручено по следећем

За кандидате који конкуришу за радно место под редним бројем 1

**Управа за војно здравство,
Бирчанинова бр.5, 11000 Београд,
са знаком „За конкурс за пријем у службу“**

За кандидате који конкуришу за радна места под редним бројевима 2. и 3:

**Централна апотека-складиште,
Милана Благојевића бр. 21, 11000 Београд – Раковица,
са знаком „За конкурс за пријем у службу“**

За кандидате који конкуришу за радна места под редним бројевима од 4. до 10:

**Центар војномедицинских установа Београд,
Пастерова бр. 3, 11000 Београд,
са знаком „За конкурс за пријем у службу“**

У пријави за конкурс обавезно се наводи име и презиме кандидата, име једног родитеља, ЈМБГ, адреса пребивалишта, адреса на коју се кандидату достављају обавештења, број телефона, радно место на које се кандидат пријављује, досадашње радно и стручно искуство кандидата, подаци о посебним знањима и вештинама и доказ у смислу члана 125. Закона о Војсци Србије.

Рок за подношење пријава за пријем у службу је 15 (петнаест) дана од дана објављивања конкурса.

Неблаговремене, неразумљиве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази на тражени начин, неће се узимати у разматрање и биће одбачене закључком против кога се може изјавити жалба, али она не задржава извршење закључка.

Документа која кандидати подносе уз молбу, неће се враћати. ■

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ

МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ
ВОЈНОМЕДИЦИНСКЕ АКАДЕМИЈЕ

расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за избор/реизбор у звање сарадника

I Избор у звање сарадника:

1. једног сарадника за ужу научну област ОФТАЛМОЛОГИЈА у звање асистента;
2. једног сарадника за ужу научну област ХИРУРГИЈА под-област ОРТОПЕДСКА ХИРУРГИЈА И ТРАУМАТОЛОГИЈА у звање асистента.

II Реизбор у звање сарадника:

1. једног сарадника за ужу научну област ХИРУРГИЈА под-област ОРТОПЕДСКА ХИРУРГИЈА И ТРАУМАТОЛОГИЈА у звање асистента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

- 1) да је кандидат професионални припадник Војске Србије;
- 2) да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

- 1) да је кандидат завршио одговарајућу здравствену специјализацију;
- 2) да је кандидат уписао докторске академске студије или му је као магистру наука одобрена тема за израду докторске дисертације;
- 3) да је кандидат студије медицине завршило са просечном оценом најмање осам (8);

- 4) да кандидат има најмање један рад in extenso, као први аутор у часопису са рецензијом.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1. биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса;
2. библиографију објављених научних и стручних радова са копијама примерака научних радова и других публикација;
3. уверење надлежног органа МУП-а о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање сарадника подносе се на адресу Војномедицинске академије Црнотравска број 17, Београд (преко шалтера деловодства), са знаком „конкурс за избор/реизбор у звање сарадника“. У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за коју се пријава подноси.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен 30 дана рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања. ■

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
Медицински факултет Војномедицинске академије
расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за пријем лица из грађанства на докторске академске студије биомедицине на Универзитету одбране у Београду – Медицинском факултету Војномедицинске академије

У школској 2014/2015. години лица из грађанства могу конкурисати за пријем на докторске академске студије биомедицине, на следећим модулима:

1. Молекулска медицина – 2 кандидата
2. Неуронауке – 1 кандидат
3. Фармакологија и токсикологија – 1 кандидат

На конкурс се могу јавити кандидати који испуњавају следеће услове:

А) ОПШТИ УСЛОВИ:

- 1) да су држављани Републике Србије;
- 2) да нису кривично осуђивани казном затвора у трајању дужем од шест месеци и да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности.

Б) ПОСЕБНИ УСЛОВИ:

- 1) **завршен један од следећих облика школовања:**
  - студије медицине, стоматологије, фармације, ветеринарске медицине или биологије са најмање 300 ЕСПБ и просечном оценом најмање 8;
  - степен VII-1 степен стручне спреме према прописима који су важали до ступања на снагу Закона о високом образовању („Службени гласник РС“, бр. 76/05, 100/07 – аутентично тумачење, 97/08, 44/10, 93/12 и 89/13), уколико је кандидат завршио студије медицине, стоматологије, фармације, ветеринарске медицине или биологије са просечном оценом најмање 8;
  - уколико се захтевају два нивоа претходног школовања, сваки требе да буде завршен са просечном оценом најмање 8;
- 2) **познавање енглеског језика на нивоу другог степена према критеријуму Војне академије.**

МЕРИЛА ЗА УТВРЂИВАЊЕ РЕДОСЛЕДА КАНДИДАТА

- 1) Просечна оцена са претходних студија (изражена на две децимале) множи се са 5. Уколико се захтевају два нивоа школовања, просечне оцене се множе са 2,5, а добијени производи се сабирају.
- 2) По основу дужине студирања:
  - 20 бодова за студије претходног нивоа завршене најкасније до краја једне школске године дуже од трајања студија;
  - 5 бодова за студије претходног нивоа завршене најкасније до краја две школске године дуже од трајања студија;
  - уколико су услови за упис на студије претходно завршене два нивоа студија, по истим критеријумима се за сваки ниво студија додељује 10 односно 2,5 бодова.
- 3) Вредновање и квантитативно исказивање публикованих радова, уколико их кандидат има, врши се према Правилнику о поступку и начину вредновања и квантитативног исказивања научноистраживачких резултата истраживача („Службени гласник РС“, број 38/08), а укупан број остварених поена мно-

жи се са 3 (вредновање публикованих радова, по пријему пријава, обавиће Институт за научне информације ВМА).

- 4) У случају једнаког броја остварених бодова предност има кандидат са већом просечном оценом са претходних студија, а уколико се од кандидата захтевају два нивоа претходног школовања, предност има кандидат са већом просечном оценом са основних студија.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Конкурс је отворен од 1. до 30. септембра 2014. године.

Кандидати пријаве подносе препорученом поштом или лично Секретаријату Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду, Црнотравска 17, Београд (IV етаж), радним данима у времену од 12.00 до 14.00 часова. Образац пријаве се преузима са интернет странице www.mfvma.mod.gov.rs или добија у Секретаријату Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду.

Уз пријаву на конкурс кандидати прилажу следећа документа:

- уверење о држављанству Републике Србије (не старије од шест месеци);
- оверену копију извода из матичне књиге рођених (не старију од шест месеци);
- уверење од надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци);
- уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању дужем од шест месеци (не старије од шест месеци);
- оверену копију дипломе или оверену копију уверења о завршеном школовању на основним студијама у којој је уписана просечна оцена (уколико није уписана, висина просечне оцене доказује се потврдом коју издаје високошколска установа);
- списак публикованих научних и стручних радова (уколико их кандидат има);
- биографију.

Непотпуне, неблаговремене и неразумљиве пријаве неће се узимати у разматрање.

Кандидати који испуњавају услове за пријем на школовање биће позвани у Војну академију на проверу познавања енглеског језика.

Комисија за упис ће са кандидатима обавити разговор до 21. октобра 2014. године.

Прелиминарна ранг-листа биће објављена на огласној табли и интернет страници Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду до 23. октобра 2014.

Учесник конкурса који сматра да су његова права повређена може поднети приговор декану Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду, у року од два дана од дана објављивања прелиминарне ранг-листе.

По приговору учесника конкурса, декан доноси решење у року од два дана од дана пријема приговора.

Након одлучивања по приговору, комисија утврђује и објављује коначну ранг-листу свих кандидата.

Коначна ранг-листа објављује се на огласној табли и интернет страници Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду.

Школарина за школску 2014/2015. годину износи 176.000,00 динара и може се уплаћивати у пет једнаких рата.

Све остале информације о детаљима који се односе на конкурс могу се добити на телефон 011/3608-886, радним данима у времену од 12 до 14 часова. ■

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
Медицински факултет Војномедицинске академије
расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за пријем лица из грађанства на докторске академске студије биомедицине на Универзитету одбране у Београду – Медицинском факултету Војномедицинске академије

У школској 2014/2015. години лица из грађанства могу конкурисати за пријем на специјалистичке академске студије, у трајању од годину дана, на следећим студијским програмима:

1. Трауматологија – 20 кандидата;
2. Медицинска токсикологија – 6 кандидата;
3. Фармакокинетика и биоеквиваленција – 4 кандидата;
4. Рационална фармакотерапија – 9 кандидата;
5. Имплатати у оралној медицини – 5 кандидата;
6. Орално здравље и пародонтална медицина – 5 кандидата.

На конкурс се могу јавити кандидати који испуњавају следеће услове:

А) ОПШТИ УСЛОВИ:

- 1) да су држављани Републике Србије;
- 2) да нису кривично осуђивани казном затвора у трајању дужем од шест месеци и да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности;

Б) ПОСЕБНИ УСЛОВИ:

- 1) за студијске програме Медицинска токсикологија, Фармакокинетика и биоеквиваленција и Рационална фармакотерапија завршене студије медицине, стоматологије, фармације или ветеринарске медицине са најмање 300 ЕСПБ и просечном оценом најмање 8;
- 2) за студијске програме Медицинска токсикологија, Фармакокинетика и биоеквиваленција и Рационална фармакотерапија стечен VII-1 степен стручне спреме према прописима који су важали до ступања на снагу Закона о високом образовању („Службени гласник РС“, бр. 76/05, 100/07 – аутентично тумачење, 97/08, 44/10, 93/12 и 89/13), уколико је кандидат завршио студије медицине, стоматологије, фармације или ветеринарске медицине са просечном оценом најмање 8;
- 3) за студијски програм Трауматологија завршене студије медицине са најмање 360 ЕСПБ и просечном оценом најмање 8;
- 4) за студијски програм Трауматологија стечен VII-1 степен стручне спреме према прописима који су важали до ступања на снагу Закона о високом образовању („Службени гласник РС“, бр. 76/05, 100/07 – аутентично тумачење, 97/08, 44/10, 93/12 и 89/13), уколико је кандидат завршио студије медицине са просечном оценом најмање 8;
- 5) за студијске програме Имплатати у оралној медицини и Орално здравље и пародонтална медицина завршене интегрисане академске студије медицине или стоматологије са најмање 300 ЕСПБ и просечном оценом најмање 8;

- 6) за студијске програме Имплатати у оралној медицини и Орално здравље и пародонтална медицина стечен VII-1 степен стручне спреме према прописима који су важали до ступања на снагу Закона о високом образовању („Службени гласник РС“, бр. 76/05, 100/07 – аутентично тумачење, 97/08, 44/10, 93/12 и 89/13), уколико је кандидат завршио студије медицине или стоматологије са просечном оценом најмање 8;
- 7) за упис на све студијске програме потребно је познавање страног језика (енглески, руски, немачки или француски) на нивоу првог степена према критеријуму Војне академије.

Кандидати са просечном оценом мањом од 8 полажу пријемни испит. Уколико се захтевају два нивоа претходног школовања, сваки требе да буде завршен са просечном оценом најмање 8. Пријемни испит се плаже уколико су оба или један од нивоа претходног школовања завршени са просечном оценом мањом од 8.

МЕРИЛА ЗА УТВРЂИВАЊЕ РЕДОСЛЕДА КАНДИДАТА

- 1) Просечна оцена са претходних студија (изражена на две децимале) множи се са 5.
- 2) По основу дужине студирања:
  - 20 бодова за студије претходног нивоа завршене најкасније до краја једне школске године дуже од трајања студија;
  - 5 бодова за студије претходног нивоа завршене најкасније до краја две школске године дуже од трајања студија.
- 3) Вредновање и квантитативно исказивање публикованих радова, уколико их кандидат има, врши се према Правилнику о поступку и начину вредновања и квантитативног исказивања научноистраживачких резултата истраживача („Службени гласник РС“, број 38/08), а укупан број остварених поена множи се са 3 (вредновање публикованих радова, по пријему пријава, обавиће Институт за научне информације ВМА);
- 4) У случају једнаког броја остварених бодова предност има кандидат са већом просечном оценом са претходних студија.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Конкурс је отворен од 01. до 30. септембра 2014. године.

Кандидати пријаве подносе препорученом поштом или лично Секретаријату Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду, Црнотравска 17, Београд (IV етаж), радним данима у времену од 12.00 до 14.00 часова. Образац пријаве се преузима са интернет странице

www.mfvma.mod.gov.rs

или добија у Секретаријату Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду.

Уз пријаву на конкурс кандидати прилажу следећа документа:

- уверење о држављанству Републике Србије (не старије од шест месеци);
- оверену копију извода из матичне књиге рођених (не старију од шест месеци);
- уверење од надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци);
- уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању дужем од шест месеци (не старије од шест месеци);
- оверену копију дипломе или оверену копију уверења о завршеном школовању на основним студијама у којој је уписана просечна оцена (уколико није уписана, висина просечне оцене доказује се потврдом коју издаје високошколска установа);
- списак публикованих научних и стручних радова (уколико их кандидат има);
- биографију.

Непотпуне, неблагоприятне и неразумљиве пријаве неће се узимати у разматрање.

Кандидати који испуњавају услове за пријем на школовање биће позвани у Војну академију на проверу познавања енглеског језика.

Комисија за упис ће са кандидатима обавити разговор до 21. октобра 2014. године.

Прелиминарна ранг-листа биће објављена на огласној табли и интернет страници Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду до 23. октобра 2014. године.

Учесник конкурса који сматра да су његова права повређена може поднети приговор декану Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду, у року од два дана од дана објављивања прелиминарне ранг-листе.

По приговору учесника конкурса, декан доноси решење у року од два дана од дана пријема приговора.

Након одлучивања по приговору, комисија утврђује и објављује коначну ранг-листу свих кандидата.

Коначна ранг-листа објављује се на огласној табли и интернет страници Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду.

Школарина за школску 2014/2015. годину износи 102.000,00 динара и може се уплаћивати у пет једнаких рата.

Све остале информације о детаљима који се односе на конкурс могу се добити на телефон 011/3608-886, радним данима у времену од 12 до 14 часова. ■

ОБАВЕШТЕЊЕ

ОДБОР за прославу 20 година од завршетка 47. класе ВА КоВ позива заинтересована лица да до 08.09.2014. године пријаве учешће у прослави. Окупљање је 13.09.2014. од 12

сати у просторијама Војне академије, а дружење и свечани ручак од 15 сати у Дому Гарде у Београду. Заинтересовани се могу јавити на бројеве телефона: 011/3603-292 (40-292) Душан Николић, 011/3603-081 (40-081) Саша Деветак и 011/3603-098 (40-098) Драган Радојковић. ■

Миливоје Пајовић

ВЛАДАРИ

СРПСКИХ ЗЕМАЉА

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем књигу:
Шифра 111302/„ВЛАДАРИ СРПСКИХ ЗЕМАЉА“, по цени
од 924,00 динара

Купац

ЈМБГ

Адреса становања, улица и број

Место

Телефон

Потпис наручиоца

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о улазњи целокујној износа доставијти МЦ „Одбрана“, након чега испоручујемо књиге. Купљена издања биће достављена поштекспресом на терет купца.

Сајам 112 ЕХРО

Превенција на првом месту

Београдски сајам, од 23. до 26. септембра 2014.

Под слоганом „Превенција на првом месту“ 112 ЕХРО представиће високе технологије у функцији превенције и реаговања у ванредним ситуацијама и безбедности и здравља на раду. Генерални покровитељ сајамске манифестације је Министарство унутрашњих послова Србије, Сектор за ванредне ситуације, а покровитељ Министарство за рад запошљавање, борачка и социјална питања, Управа за безбедност и здравље на раду.

Сајам 112 ЕХРО има традиционалну улогу у подизању свести о значају превенције, а овогодишња манифестација биће од посебног значаја за стручну и ширу јавност с обзиром да су поплаве скренуле пажњу на важност и улогу превенције, праћење, планирање и управљање свим витално важним процесима, као и реаговање у складу са законом и прописима када дође до ванредне ситуације.

Изложбени и стручни пратећи програм представиће домаће и светске брендове у области превенције и реаговања у ванредним ситуацијама и безбедности и здравља на раду.

СТРУЧНИ ПРАТЕЋИ ПРОГРАМ

У стручном пратећем програму планиране су конференције „112 Радионица“ и „Безбедно и здраво радно место“, демонстрационе вежбе, показна вежба реаговања у ванредним ситуацијама, предавања, панел дискусије, трибине, презентације излагача и радионице из сајамске тематике. Програм ће се одвијати у конференцијској сали у Хали 2, на платоу у атријуму испред Хале 2 и на обали реке Саве код Београдског сајма.

У блоку „112 радионица“ Министарство унутрашњих послова, Сектор за ванредне ситуације и Горска служба спасавања приказати ће показну вежбу реаговања у ванредним ситуацијама.

Конференцијски програм укључује и теме о законској регулативи у овој области кроз „Измене и допуне закона о заштити од пожара“ као и „Специјализоване јединице цивилне заштите“.

У блоку „Безбедно и здраво радно место“ Управа за безбедност и здравље на раду Министарства за рад запошљавање, борачка и социјална питања представиће Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при излагању биолошким штетностима са акцентом на безбедност и здравље запослених који су били изложени биолошким штетностима у време и након поплава.

Више информација о манифестацији, начину пријављивања, пратећим програмима, на сајту www.112-expo.rs.

39. међународни сајам превенције и реаговања у ванредним ситуацијама и безбедности и здравља на раду

PREVENCIJA I REAGOVANJE U VANREDNIM SITUACIJAMA BEZBEDNOST I ZDRAVLJE NA RADU

Zaštita od požara, poplava, zemljotresa,
hemijskih akcidenata.

Preventivna zaštita od vanrednih situacija.

Bezbednost i zdravlje na radu.

Medicinsko zbrinjavanje u vanrednim situacijama.

Obezbeđenje kontinuiteta privrednih - poslovnih
procesa i funkcionisanja kritične urbane infastrukture.

Info i prijava učešća: Tel: +38111 2655-486, e-mail: 112@sajam.rs

Zaštita od požara, poplava, zemljotresa, hemijskih akcidenata. Sistemi i oprema za reagovanje u vanrednim situacijama. Sistem 112 za reagovanje u vanrednim situacijama. Oprema, sredstva i specijalna vozila za vatrogasno-spasilačke intervencije. Specijalna vozila i oprema za delovanje u prisustvu opasnih materija i za prevoz opasnih materija. Uređaji i aparati za merenje, detekciju i spasavanje u vanrednim situacijama

Preventivna zaštita od vanrednih situacija. Preventivna zaštita od požara. Sistemi za rano otkrivanje i gašenje požara. Strukturna zaštita - građevinski konstruktivni elementi i premazi otporni na požar. Preventivna zaštita od poplava, zemljotresa, hemijskih akcidenata. Preventivna zaštita kritične javne infrastrukture u vanrednim situacijama: zaštita energetskih objekata za proizvodnju i prenos električne energije, proizvodnju i prenos plina i nafte. Zaštita kritične telekomunikacione infrastrukture i objekata. Zaštita javnih objekata visokog rizika: fabrika hemijske, farmaceutske industrije, drvne industrije, aerodroma, luka, javnih objekata visoke posećenosti. Zaštita šuma od požara. Zaštita poljoprivrednih useva od grada i nevremena. Zaštita kritične komunalne infrastrukture objekata vodosnabdevanja u vanrednim situacijama. Putevi, železnička saobraćajna čvorišta, tuneli u vanrednim situacijama.

Bezbednost i zdravlje na radu. Sredstva i oprema za ličnu i kolektivnu zaštitu na radu. Uređaji i aparati za merenje i detekciju uslova radne sredine. Usluge procene rizika radnog mesta.

Medicinsko zbrinjavanje u vanrednim situacijama. Oprema, specijalna vozila za medicinske hitne intervencije u vanrednim situacijama.

Obezbeđenje kontinuiteta privrednih - poslovnih procesa i funkcionisanja kritične urbane infrastrukture. Vodovod - kanalizacija. Gradski saobraćaj. Obezbeđenje energije u urbanim sredinama. Komunalni servisi. Komunalna vozila specijalne namene. Ekologija u gradovima.

23 - 26.09.2014.

www.112-expo.rs

BEOGRADSKI SAJAM

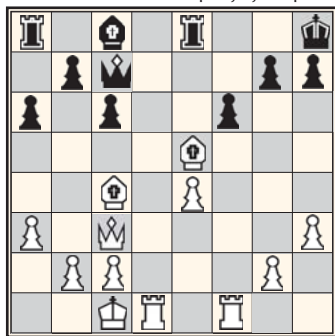
ИЗАБРАНА ПАРТИЈА

ПОДВИГ ДРАГАНА ШОЛАКА

Новосадски велемајстор, сада члан олимпијске репрезентације Турске, Драган Шолак, направио је подвиг на Европском шампионату у Јеревану победивши чешког велемајстора Навару и освојивши 4. место. Доносимо ову партију у којој је Шолак чешком велемајстору патирао топа и ловца и лако га наиграо у завршници.

Драган ШОЛАК (Турска) – Давид НАВАРА (Чешка) 1:0
Европски шампионат, Јереван (Јерменија) 2014. године
Сицилијанска одбрана

(1) e4 c5 (2) Sf3 e6 (3) d4 cxd4 (4) Sxd4 Sc6 (5) Sc3 Dc7 (6) Le3 a6 (7) Dd2 Sf6 (8) f4 Lb4 (партија је играна

Позиција:

Бели: Kc1, Dc3, Td1, Tf1, Lc4, Le5, пешаци: a3, b2, c2, e4, g2, h3 (12 фигура)

Црни: Kh8, Dc7, Ta8, Te8, Lc8, пешаци: a6, b7, c6, f6, g7, h7 (11 фигура)

у 5. колу а Шолак је припремио изненађење одигравши редак наставак Сицилијанке. Потезом (8) f4 бели не дозвољава да се потезом црног e5 отера бели коњ са доброг положаја (9) Ld3 0-0 (10) a3 Lxc3 (11) Dxc3 Sg4 (црни овим потезом постиже да бели ловац не може на g1 но замислио се после наредног потеза белог) (12) Ld2 e5 (13) Sxc6 dxc6 (14) h3 Sf6 (бели стоји боље, но требало је наћи прави пут за добитак) (15) fxe5 Sd7 (16) Lf4 Te8 (црни топом напада пешака на e5 али напушта одбрану поља f7!) (17) Lc4 Sxe5 (18) Tf1 Kh8 (19) 0-0-0 f6 (20) Lxe5... (види дијаграм)

Дијаграм:

... (20) De5 (21) Dxe5 fxe5 (22) Tf7! b5 (23) Te7! Tf8 (24) La2 c5 (црни је у тешкој позицији јер су топ на a8 и ловац на c8 ван игре) (25) Tf7 Te8 (26) Tdf1 g6 (27) Tf8+ Txf8 (28) Txf8+ Kg7 (29) Tg8+ Kf6 (30) Ld5! Tb8 (31) Te8 Kg5 (32) g3 h5 (33) Txe5+xx и црни предаје.

Крените од обележених поља, као скакач у шаху, по путањи у облику слова Г, тако да добијете две народне пословице.

Мај-	а-	-ти.	-љи-
	-не	у	-мун,
-ко	-мун	ха-	-чи-
о-	ка-	мај-	га
је	ћеш	-бла-	-кве

Бо-	-шки	-вје-	-ски
-ти.	сто	-ти	му-
по-	-ље	жен-	жи-
го-	не-	је	-ну-
ти	-ги-	-дин'	-го

Решење судоку – водоравно: 2, 4, 5-7-9, 3, 9-1, 6-4, 9, 6-7, 3-8, 7-2-3, 6, 8-5, 9-6, 7-5-8, 1-3, 5-1, 4, 7-9-6, 5-4, 9-6, 8, 7-8, 9-1, 5, 1-6-7, 4, 9.

РЕШЕЊЕ ШАХОВСКИХ ПРОБЛЕМА ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА:

Проблем број 1: 1. Dc8! Kxh6 (L било где) 2. Dh3 мат (Df5 мат)

Проблем број 2: 1. Sxe4 fxe4 (Ta8, Th8) 2. Dxe4 маџ (Sg3 мат, Sc3 мат)

Припремио Владимир ШАРИЋ

КОЊИЋЕВИ СКОКОВИ

GRAND // TOURS GRČKA Ostrvo EVIA - EDIPSOS
Tel.: 011/361 60 48, 021/422 324 www.grandtours.co.rs

СПЕЦИЈАЛНА ПОНУДА ЗА ЗАПОСЛЕНЕ У ВОЈСЦИ
Hoteli: HERMES Spa i KAPOLOS Spa - Polupansion, цена 16€ - 18€
ПЛАЌАЊЕ ДО КРАЈА ГОДИНЕ!

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио: Жарко ЋОКИЋ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17								18							19	
20		20							21							22
23			24							25						
26					27						28					
29							30							31		
32								33							34	
35			36							37						
38				39							40					
41						42						43				
44								45						46		
47		47							48							
49					50						51					

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО:

лакомост, насељати, срп, е, анастаза, егероман, р, ПКП, штокавац, целати се, ораси, досипати, Онатас, тиранке, еротоман, мист, Иванковац, лимарија, та, ЦИ, тапетари, алмента, авј, Атињанин, чистине, динамо, Текелја, Такал, Аратонци, аријанци, ико, н, похиелар, Јарковац, с, Ана, акранија, делмант.

ВОДОРАВНО:

17. Складиште барута, 18. Плести помоћу кукице, 19. Европска економска заједница (скр.), 20. Провокативна, 21. Продукт асимилације, 23. Јавно комунално предузеће (скр.), 24. Наредбодавац (лат.), 25. Преваранти, 26. Филмски режисер, Кристофер, 27. Изазвати побуну, 28. Река у Сибиру (анаграм од ДИНАРА), 29. Совјетска глумица, Ија, 30. Једини, јединствен (лат.), 31. Мишићно ткиво тела, 32. Легендарна певачица и глумица, 33. Лековити корен перуанске биљке, 34. Тениски клуб (скр.), 35. Седмо и 28. слово азбуке, 36. Уносити неред, нарушавати, 37. Знак за оријентацију, 38. Лидија одмила, 39. Форсирање такозваних „елитних“ кругова, 40. Амајлија, талисман, 41. Пркосан, инатљив, 42. Општина у Републици Српској, 43. Потомак Еака (грч. мит.), 44. Наука о наслеђу, 45. Неморалан, 46. Север-североисток (скр.), 47. Чулан, 48. Славна шпијунка, 49. Агенција за државну управу (скр.), 50. Лирски песници, 51. Ракија зачињена анисом.

УСПРАВНО:

1. Битка између српске устаничке војске под командом Карађорђа и турске војске код Делиграда, у септембру 1806. године, 2. Модни бренд, 3. При, до, 4. Тамне површине, 5. Аземина одмила, 6. Ситна штампарска слова, 7. Бошњачко мушко име, 8. Бачија, 9. Алка, 10. Исток-север (скр.), 11. Продавац чивита, 12. Узвик чуђења, 13. Тиранска власт, 14. Град у Кини (анаграм од ЛИНА), 15. Музички комади за вежбање, 16. Ловокрадица, 18. Дрско, 19. Сабља немачке израде, 20. Велики кораци, 21. Психичко стање онириста, 22. Запаљење мокраћне бешике (мед.), 24. Руковалац апаратом, 25. Женско име, 27. Одредити за неку употребу, 28. Животињски (лат.), 30. Брисачи за ноге, 31. Прошле јесени, 33. Француски фудбалски тренер, Жан, 34. Отров, 36. Славни кошаркаш, Иво, 37. Делови молекула, 39. Корално острво, 40. Име сликарке Дујшин Рибар, 42. Персијски краљ, 43. Узвик одобравања, 45. Иницијали писца Чехова, 46. Радна организација (скр.).

НОВО! НОВО! НОВО! НОВО!

„Прва књига у Србији која научно и популарно полемиче са трендом ревизије о улози Србије 1914.“

КАКО се на питање узрока Великог рата гледало 1914, 1919, 1927, 1930, 1947, 1951, 1964, 1994. или данас?

КАКО се Србија нашла у ситуацији да најгласнији трендови ревизије данас буду исти као и гласови у медијима централних сила 1914. и 1941.

КАКО то да је за Европу био „најопаснији“ мали српски национализам и империјализам?

КАКВЕ су вредности у питању које дају за „морално право“ великима да окупирају, анектирају, „цивилизују“, а у исто време то право немају и мањи?

КАКО се то цео свет вратио политичким менталитетима од пре сто година?

ПОМЕНУТА СУ САМО НЕКА ОД ПИТАЊА КОЈА КЊИГА ПОКРЕЋЕ И НУДИ ОДГОВОРЕ

У продавници „Војна књига“, Васина 22, Београд и продајној мрежи „Мој киоск“ широм Србије

NAJPOŽELJNIJI PARTNER ZA KUPOVINU PUTEM ADMINISTRATIVNE ZABRANE

Reebok

CONVERSE

Champion

SERGIO TACCHINI

ellesse

KUPOVINA NA 6 RATA BEZ KAMATE, SAMO ZA PRIPADNIKE VOJSKE I MINISTARSTVA ODBRANE UZ ADMINISTRATIVNU ZABRANU

BEOGRAD Multibrand MegaStore, TC Delta City, Jurija Gagarina 16, lok 254
 BEOGRAD Multi Brand, SC USČE, Bulevar Mihajla Pupina 4, lok 1.68
 BEOGRAD Multi Brand, Bulevar Kralja Aleksandra 28-32
 BEOGRAD BUZZ, SC USČE, Bulevar Mihajla Pupina 4, lokal 1.64
 BEOGRAD BUZZ, TC Delta City, Jurija Gagarina 16, lok 133
 BEOGRAD Multi Brand, Knez Mihajlova 21
 BEOGRAD Multi Brand, Knez Mihajlova 1-3
 BEOGRAD Multi Brand, Đeram Bulevar Kralja Aleksandra 168
 BEOGRAD Multi Brand, Požeška 67a
 BEOGRAD Champion Brand Store, TC USČE, Bulevar Mihajla Pupina 4; lok 1.63
 BEOGRAD adidas Brand Store, SC USČE, Bulevar Mihajla Pupina 4; lok 1.69
 BEOGRAD adidas Brand Store, Delta City, Jurija Gagarina 16; lok 214
 BEOGRAD Reebok Brand Store, SC USČE, Bulevar Mihajla Pupina 4; lok 1.67
 BEOGRAD Sport Vision KIDS, TC USČE, Bulevar Mihajla Pupina 4, lok 1.62
 BEOGRAD Sport Vision KIDS, TC Delta City, Jurija Gagarina 16, lok 254a
 BEOGRAD Outlet Bulevar, Bulevar Kralja Aleksandra 391
 BEOGRAD Outlet Arena, Bulevar Arsenija Černojevića 97a
 BEOGRAD Outlet Diskont, Bulevar Vojvode Mišića 10
 BEOGRAD Outlet Galenika, Batajinički drum 1/1
 TC STADION VOŽDOVAC, Zaplanska 32. Lokal 1/21
 KARABURMA, SC Karaburma, Mirijevski bulevar 18b. Lokal 4

BEOGRAD OUTLET IMMO CENTAR, Gandijeva 21
 BANJICA Multi Brand, Crnotravska 7-9
 ČACAK Multi Brand, Skadarska 12
 KIKINDA Multi Brand, Trg srpskih dobrovoljaca 30
 VALJEVO Multi Brand, Pop Lukina 1
 VRANJE Multi Brand, Stefana Prvovenčanog 115,
 RUMA Multi Brand, Glavna 141,
 RUMA Multi Brand, Veljka Dugoševića 175
 SMEDEREVO Multi Brand, Karadordjev dud E-2
 KRALJEVO Multi Brand, Trg srpskih ratnika 5
 SOMBOR Multi Brand, Kralja Petra I 32
 SUBOTICA Multi Brand, Rudić 1
 BAČKA TOPOLA Multi Brand, Boljai Farkaša 2; lok 10
 JAGODINA Multi Brand, Kneževine Milice 3, lok 3
 MLADENOVAC Multi Brand, Braće Badžaka 2, lok 5
 LOZNICA Multi Brand, Trg Nikole Pašića 4
 ZAJEČAR Multi Brand, Svetozara Markovića 7
 PANČEVO Multi Brand, Miloša Obrenovića 12, lokal 5
 NOVI SAD Multi Brand, NS Mercator, Bul. Oslobođenja 102 lok. 2N.20
 NOVI SAD Multi Brand, TC Bazar, Bulevar Mihajla Pupina 1, lok 0.3
 NOVI SAD Multi Brand, Zmaj Jovina 2

NOVI SAD Sport Vision KIDS, Bulevar Oslobođenja 102; lok M7
 NOVI SAD MEGASTORE, TC BIG, Sentandrejski put 11
 NOVI SAD Majur Multi Brand, Zmaj Jovina 26
 NOVI SAD KIDS CENTAR, Pozorišni trg 5
 OBRENOVAC Multi Brand, Miloša Obrenovića 36
 KRAGUJEVAC Multi Brand, Dimitrija Tucovića bb, lokal 231
 KRAGUJEVAC Outlet, Dr. Zorana Dinkića 10
 NIŠ Multi Brand, TPC Kalča lokal A14
 NIŠ Sport Vision KIDS, Obrenovićeva 42, TC Forum lok 2.13
 NIŠ Multi Brand, TC Stari podzemni prolaz L2
 NIŠ MEGASTORE, Obrenovićeva 42, TC Forum lok 1.01
 KRUŠEVAC Multi Brand, Mirka Tomića 26
 KRUŠEVAC Multi Brand, Mirka Tomića 18
 UŽICE Multi Brand, Trg partizana 1
 UŽICE Multi Brand, Dimitrija Tucovića 99
 LESKOVAC Multi Brand, Trg revolucije 33
 LESKOVAC Multi Brand, Bulevar oslobođenja 23
 ZLATIBOR Multi Brand, Tržni centar Zlatibor
 ŠABAC Multi Brand, Kapital park, Zapadna Transferzvala br.4, lok 4
 ŠABAC Multi Brand, Trg Šabačkih žrtava bb
 NOVI PAZAR, 28 Novembra bb, lokal u prizemlju 36300